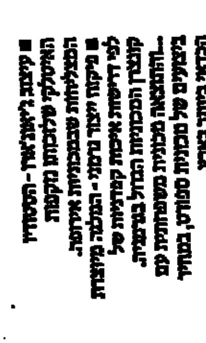
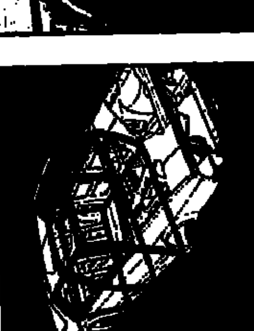
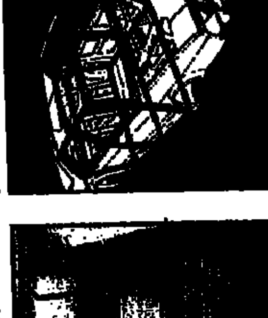
מעריב
סופשבוע
בחשון תשמ"ט 21.10.1988

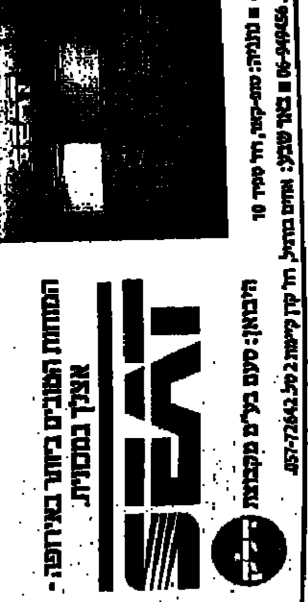
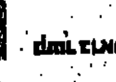
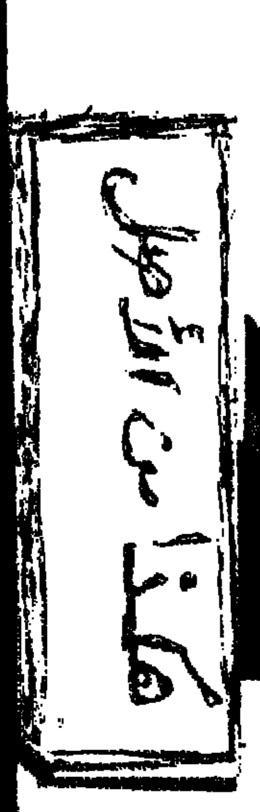
משה ארנס אם
וכאשר יחזור לפנטגון

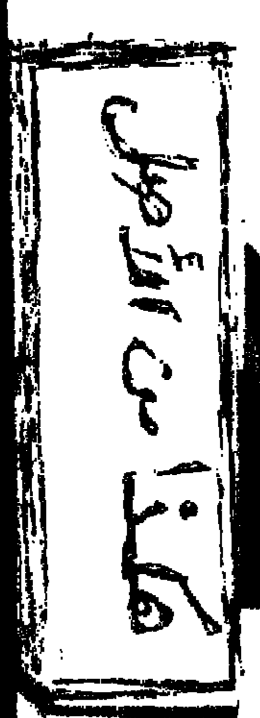
...יקטור בלאיש.
...ות עם הפוליו

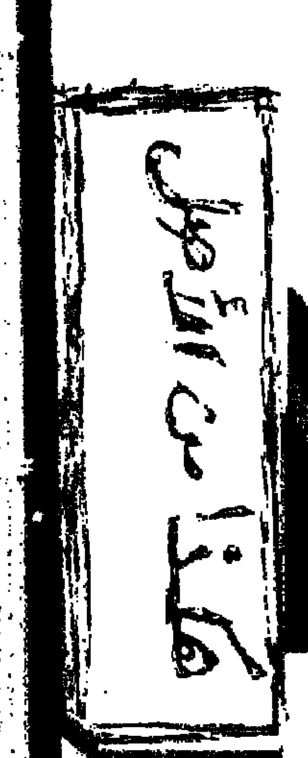

סופשבוע

י' בחשון, תשמ"ט 21.10.1988

This Magazine Is a Supplement to Maariv International Edition

בשער: ויקטור בלאיש, נכה פוליו, עם אומנת. כשהיא תיסע בקרוב לתאילנד, הוא שוב יישאר לבד (כתבה בעמוד 14. צילום שער: בני גלזר).

"אני מנצח!". "לא, אני מנצח!"

"תפסיקו לולל, חברים – כולנו באותה סירה!"

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

תמונות קבוצתיות עם חברים. משה ארנס בעת שהיה שר הבטחון.

ילד חוץ, רוצה בטחון

אם יחזור משה ארנס למשרד הבטחון אחרי הבחירות, יגלה שם עויינות ובעיקר חוסר אמון. בצה"ל מדברים עליו במונחים הנעים בין "נאיוויות בטחונית" עד "חוסר הבנה מוחלט בתהליכים צבאיים ובבטחון בכלל". עיכוב היציאה מלבנון, שאלות של מינויים בכירים, פרשת הלביא – אלה ועוד גרמו לכך שהרומן בינו לבין צה"ל היה קצר־ימים. ארנס לא רק לא צמח בתוך המערכת, הוא גם לא נקלט בה. הוא יצא ממשרד הבטחון בדיוק באותו סטטוס איתו נכנס אליו: ילד חוץ. אלא שצה"ל לא היה אז וכנראה גם אינו היום במצב־רוח מתאים ל"קליטת עליה" של ילדי חוץ.

מאת עמנואל רוזן

שלושה־עשר בספטמבר, 1984, הקריה, תל־אביב. טקס חילופי שרי הבטחון. יוצא: משה ארנס. נכנס: יצחק רבין. חצוצרות, תיקתוק מצלמות, השקת כוסיות, נאומים. כרגיל, הרבה רעש ומהומה. כרגיל, הרבה חיוכים ולחיצות־ידיים. מעל פני השטח – הכל כרגיל. למטה – מי שיודע להקשיב היטב יכול גם לשמוע: אנחת רווחה גדולה מתפשטת במסדרונות המטה הכללי ובמשרד הבטחון. תחילה בלחש, בזהירות, ומיד אחרי־כן גם בקול רם: "שהחיינו", הם אומרים שם. משה ארנס הולך הביתה.

רק תשעה־עשר חודשים לפני־כן יכול היה ארנס לשמוע באותם מסדרונות בדיוק אותו "שהחיינו" ובדיוק אותה אנחת רווחה גדולה. האיש המגושם שהגיע מוושינגטון להחליף את אריק שרון התקבל כאן על תקן של משיח. מרינה שלמה, שהבין הלבנוני כבר דבק בפרצופה העייף והמוכה, התמוגגה מנחת למראה הפלא האנושי שר בטחון שיודע לחייך בלי להרעיד את אפו, נחמד, סימפטי, ישר, אמין, סולד מאינטריגות, מקשיב לזולת באורך־רוח. נכון הוא נזה אמרו כ"מחנה האחר", אבל הוא גם ליברל ושפוי ואפשר מעכשיו לישון בשקט בלילה כשהוא מופקד על בטחוננו.

מרינה שלמה ספקה כפיים ופרסה לרגלי השר חדש שטיח ארום. כולם נשמו לרווחה: במטה הכללי, נסעורת זאב וסתם ברחוב. אפילו העתונות ה"שמאלנית" הקדישה לארנס "פרופילים" שהיו יכולים לשמש עכשיו חומר תעמולה מצויין לסידרת הטלוויזיה "רק הליכוד יכול". כותבי טורים מהמערך, כמו משה גור למשל, החמיאו לארנס והביעו תקווה לעתיד חדש וטוב יותר. הכתבים הצבאיים, שהרגישו אחראים במידה מרובה לסילוקו של שרון, ליטפו את ארנס ופינקו אותו מכל כיוון אפשרי. אחד הבכירים שבהם אומר היום: "עשינו את זה בכוונה. ידענו שארנס לא ממש כוח, אבל חגגנו בגדול את סילוק שרון. ארנס היה האמצעי לחגיגה הגדולה הזאת. לא רצינו שהוא יקלקל את שמחתנו ושמחת עם ישראל".

נחמן שי, יועץ התקשורת של השר, הכיר את הכריז הישב וקרא את התמונה במדוייק. הוא הזהיר את ארנס פה ומני. החגיגה הזאת היא של מישהו אחר, לא שלך, והיא תיגמר במוקדם או במאוחר. צפה לאיבוד נוכח ורק תשתדל לא להתרסק.

אבל ארנס התרסק, גם אם מבחינת הפרוטוקול, בניגוד לקודמו, נפטר ממשרד הבטחון במוות טבעי. אם יחזור למשרד הזה כ־2 בנובמבר, כבר לא יזדקק להתרעותיו של נחמן שי. את המקלחת הקרה הוא יחטוף הפעם מיד לאור שידומו חצוצרות הטקס. "איך שהעולה עוברת", יוכל לזמזם לעצמו בדרך מרתכת הטקסים ללשכה.

בכניסתו הראשונה למשרד הבטחון מצא ארנס אצל אנשי הצבא חשדנות, מבוכה, קשיי תקשורת. הם לא ידעו איך לאכול אותו. הרמטכ"ל לוי, אחרי שיצא מלשכתו של ארנס באחד הריונים המשותפים הראשונים שלהם, שאל ידיד שהמתין בחוץ: "מי זה האיש הזה? באיזו שפה הוא מדבר? איך עובדים איתו?" היתה מבוכה, אבל גם סקרנות בריאה ונכונות לתת צ'אנס.

אם יחזור לשם ארנס עכשיו ויחפור היטב מתחת לגילויי החנפנות והלקקנות הטבעית, יגלה עויינות ובעיקר חוסר אמון. על ארנס, כמו על מנחם בגין, שר בטחון אחר, מדברים בצה"ל במונחים הנעים בין "נאיוויות בטחונית" ומגיעים עד "חוסר הבנה מוחלט בתהליכים צבאיים ובבטחון בכלל" – אבל כאשר מדברים על בגין מתבלים את וחות־הדעת בחיוך, בעוד שעל ארנס כועסים.

הרומן בין ארנס לצה"ל היה קצר־ימים, קצר אף יותר מזה שבינו לבין העתונות שהיתה הפעם איטית בתגובתה לתהליכים. כלפי חוץ, לא הרגו יחסי ארנס־צה"ל ממערכות יחסים של הצבא עם שרי בטחון קודמים, רק לעיתים רחוקות נשמעו טונים גבוהים, למשל כאשר העתונות ציטטה קצינים בכירים

(המשך בעמוד הבא)

משה ארנס על:

● החזיאת ה"לביא":
"עקרונית, יש לנו היכולת לחדש את הפרוייקט. יש תוכנת וחומרה ושני אבי טיפוס מוכנים ושלישי בדרך. השאלה היא מהו המחיר. האם כדאי ואפשר יהיה לשלם את מחיר חידוש הפרוייקט? זו נקודה בעייתית מאוד, אבל אני חושב שצריך לבדוק אותה. עם זה, ברור לי שהמחיר יהיה כבד ושהשאלה היא גם אם נצליח להחזיר לארץ חלק נכבד מאנשי המפתח של הפרוייקט שכבר עזבו".

● הפגיעה בתעשייה האווירית:
"היא נפגעה ויקח זמן רב לשקם אותה. זו אינה אותה תעשייה אווירית. אני חושב שהתעשייה האווירית היא מרכיב עיקרי בכושר ההרתעה שלנו, ולכן אני חושב שהפגיעה בה חמורה מאוד. יצחק רבין מביא נתונים ומספרים שמראים כי המכירות לא ירדו השנה. זה נכון כי ממשיכים בינתיים להחות מכירות של שנים עברו. אבל רבין אינו מבין שאת תוצאות הפגיעה הקשה לא נראה השנה אלא רק בעוד כמה שנים. אני יכול כבר לומר בוודאות שהיתה פגיעה קשה ושהתעשייה האווירית לא תוכל להתמודד מול ענקי העולם כמו שעשתה בעבר".

● האם אפשר לפתח בעבור חיל האוויר מטוס שאין הוא רוצה בו:
"פיתוח מטוס או כל אמצעי לחימה אחר הוא תהליך רב שנתי. אי אפשר לשנות כיוון ולבטל פרוייקטים בכל פעם שמתחלף מפקד ומשנה את טעמו. נניח שפתאום יבוא עכשיו רמטכ"ל שמתנגד ל'מרכבה', אז מחר יבטלו את ה'מרכבה'?"

● האם רצועת הבטחון בלבנון עונה על הצרכים:
"כן. ההסדרים כיום טובים. זה לא מה שהוצע בממשלה ואשר לו התנגדתי. רצועת הבטחון כיום רחבה הרבה יותר מזו שהוצעה לממשלה. נקודת המפתח שלה היא בג'זין. בזמנו, התוכנית שהוצגה לממשלה לא דיברה על שליטה של צד"ל בג'זין. אני גם חושב שצד"ל הוא סיפור הצלחה והוכח שצדקתי בכך שחשבתי שצריך לחזק אותו לפני שעוזבים את השטח".

● מדוע התנגדת לנסיגה מלבנון:
"הנושא היה בדיונים. ביקשתי וקיבלתי הצעות שונות. מיד אחרי כניסתי לתפקיד, הוצעה הנסיגה מהרי השוף. התייצבנו על קו האוואלי. עמדת הרמטכ"ל היתה שזה קו טוב. לאחר מכן המשכנו לדון ולבחון. היו קולות שדרשו לסגת, אבל אני לא הייתי מוכן כי הייתי משוכנע שצריך לבנות את צד"ל ושאם לא נדאג לכך נסכן את שלום הגליל. תמכתי גם ברצועת בטחון עמוקה באיזור ג'זין ואכן הגענו לזה".

● אריק שרון: "אינני חושב שתפיסות הבטחון שלנו שונות בתכלית, אם כי הן ודאי אינן זהות. מעבר לזה, לא אדבר על שרון – מסיבות מובנות".

משה ארנס כשר בטחון בעת סיור בחברון. ועכשיו יש גם אינתיפאדה.

(המשך מהעמוד הקודם)
המדברים בזכות נסיגה מהירה מלבנון. ארנס זעם, אסר על קצינים להתבטא בנושא וביטל את כל הראיונות התקשורתיים בלבנון.

בדרך כלל, כיסה שקט תעשייתי על פערי חוסר האמון שהלכו והתגלעו בין קציני הצבא לשר הבטחון. הגורם העיקרי לשקט התעשייתי הזה היה רב־אלוף משה לוי, רמטכ"ל א־פוליטי שכמותו עוד לא ידע צה"ל. לוי היה קשוח ועיקש במאבקיו שלו בתוך המטכ"ל, אבל לשר שלו נתן את כל הכבוד. לא היה כמעט קצין בכיר אחד שהסכים עם עמדת ארנס בנושא הלבנוני, אבל בהשראת לוי היה הלחץ על ארנס מתון ומנומס. כאשר שר הבטחון מנע מהקצינים לשוחח על הנושא עם ראש הממשלה שמיר, לא עלה אף אחד על בריקדות. ארנס יכול היה לשכנע את עצמו, במצב זה, שהשוואת הבוץ הלבנוני לביצה הוויטנאמית נולדה במוחם המעוות של עתונאים שמאלנים ורפי רוח.

ההתחלה היתה אופטימית. לקול מיצהלות צה"ל והתקשורת, ביטל ארנס את היחידה־לבטחון־לאומי שהקים אריק שרון כמטכ"ל פרטי משלו במשרד הבטחון. מה זה ביטלו? הרס ופורר ולא השאיר זכר. על מצחם של רוב קציני היל"ל הוטבע אות קין, נאמר עליהם שבמצוות שרון סובבו את המחוגים לקראת שעת השין של מלחמת לבנון. מה שכונה "החצר הביזנטית" של שרון עבר מהעולם.

אחר־כך, בקלות מדהימה, החליט ארנס על הקמת מפקדת חילות השדה (מפח"ש), שכיום הולכים ומתמעטים המדברים בגנותה. אומרים שרק "אאוטסיידר" כמו ארנס יכול היה להעביר כל־כך בקלות את ההחלטה הזו שירעה שנים של ויכוחים מרים, הכפשות הדדיות וחוסר יכולת להחליט של שני שרי בטחון סמכותיים כויצמן ושרון.

ארנס לא התעמק וגם לא הבין הרבה בנבכי ההחלטה על הרפורמה הגדולה של כוחות השדה, אבל עוד כאשר היה יו"ר ועדת חוץ ובטחון השתכנע עמוקות מדברי התומכים בהקמת המפקדה. גם כאשר נכנס לתפקידו, שמע דברים רבים בזכות המפקדה – בעיקר מפי האלופים דן שומרון וישראל טל.

ארנס ניצל שתי עובדות אובייקטיביות להעברת ההחלטה. אחת – לקציני צה"ל, השקועים בקטסטרופה הלבנונית, היה העיסוק בסוגיית המפח"ש רחוק יותר מתמיד. רבים מהמתנגדים לא מצאו את הזמן והאנרגיה להביע את דעתם. שתיים – ארנס ידע שגורל ההחלטה תלוי בחתימת הרמטכ"ל לצידה. הוא הציע למשה לוי, שהיה ממתנגדי המפח"ש, עיסקת חבילה: תן תמיכה במפח"ש והבטחה להקמתו, קח רמטכ"לות. לוי לא היסס. הוא מונה כרמטכ"ל ודן שומרון כמפקד המפח"ש הראשון. מרגע זה ואילך הסתיימה התעסקותו של ארנס בנושא.

על החלטת ארנס למנות כרמטכ"ל את משה לוי כנגד מועמדותם של דן שומרון וינוש בן־גל רבים כמובן חילוקי־הדיעות, והם נחלקים במרוייק על־פי הקליקות במטכ"ל. על שתי עובדות אין לחלוק: ארנס הכריע מהר ולא "מרח" את ההחלטה, למרות כובד משקלה, והוא לא נרתע מלמנות לתפקיד קצין שהתנסותו במלחמות ישראל לא עמדה כלל במבחן השוואה עם זו של שני המועמדים האחרים.

ארנס החליט מהר, כופף בקלות מדהימה את לוי בעניין המפח"ש, אבל רגע אחר אחרי המינוי נדהם כאשר לוי אותת בבירור לשני מתחריו על התפקיד לכו הביתה. ארנס סבר ששני קצינים מנוסים כל־כך חייבים להמשיך ולתרום מיכולתם. לוי סבר אחרת. בסופו של דבר, הושג תיקו: ינוש הלך, שומרון נשאר. זו לא היתה הפעם האחרונה שארנס הופתע מתוקי המשחק הצבאיים. מבחינה זו, הוא יצא ממשרד הבטחון בדיוק עם אותו סטטוס שנכנס אליו: ילד חוץ.

הבעייה היתה שארנס מצא את צה"ל במצב־רוח לא מתאים ל"קליטת עליה" של ילדי חוץ. הבוץ הלבנוני העיק והתקוות שמחליפו של שרון, המנותק רגשית מהמלחמה, לא יהסס לשים לה קץ – התבדו והלכו. אחרי ש"קיבל על הראש" מאריק שרון בעקבות החלטתו לרדת מהשוף, נהפך ארנס להסטן וחסר בטחון בכל הקשור להמשך הנסיגה ולהוצאת צה"ל מלבנון.

במשך שנה וחצי דחה ארנס כל הצעה וכל רעיון לנסיגה. הוא ראה באוואלי (40־50 קילומטר מהגבול) קו גבול דרומי שצה"ל יאלץ לשהות בו שנים רבות. בראיון עתונאי, ביוני 84', פחות משנה לפני הנסיגה שביצע רבין, אמר ארנס בבטחון: "לצאת בעוד שנתיים מלבנון? זו תחזית אופטימית יותר מדי..."

בינתיים לא עבר כמעט יום בלי אבידות לצה"ל. בתשעה־עשר החודשים של ארנס במשרד הבטחון נהרגו בלבנון, בפעילות בטחון־שוטף שגרתית, 100 חיילי צה"ל. סכומי עתק הושקעו בביצור קו האוואלי שהכל ראו בו קו זמני. נסללה רשת כבישים אדירה, המשמשת כיום את מחבלי החיזבאללה והפתח.

"זו אולי נקודת חולשה שלי, אבל בתקופה בה שרתתי כשר בטחון לא הזמנתי מהתעשיות הבטחוניות אפילו לא פיתוח אחד של אמצעי לחימה".

קצינים שביקשו תשובות קיבלו מארנס גמגומים. באחר מביקוריו בלבנון, נאמר לו שהלכות ומתרבות הפגיעות בציר צידון־צור. הוצג מספר מדאיג של נפגעים. ארנס שאל־הציע: "מדוע שלא תסעו בציר אחר?" בדי עמל הסבירו לו, שבמקרה כזה יעתיקו גם המחבלים את פעילותם לציר האחר. "היינו צריכים להסביר לו שהאוייב של המחבלים איננו הציר – אלא צה"ל", אומר קצין בכיר.

בהזדמנות אחרת הציע ארנס שחיילי צה"ל יסעו בלבנון רק על־גבי טנקים, גם בנסיעות מנהלתיות. הקצינים נאלצו להסביר לשר הבטחון שהחלטה כזאת תחסוך אולי נפגעים, אולי, אבל תותיר את צה"ל עם חיל שריון שחוק ובלתי מוכן למלחמה.

אחד מראיונותיו העתונאים על לבנון נשמע כך:

ארנס: "אנחנו היינו בשוף. אנחנו יצאנו מהשוף. מהשוף לא פועלים עכשיו מחבלים נגדנו".

מראיין: אבל מר ארנס, לא היו מחבלים בשוף גם לפני־כן".

ארנס: "מה זאת אומרת לא היו?"

מראיין: לא היו, זה היה איזור דרוזי, שהפלשתינים לא נכנסו אליו".

ארנס: "אז נניח שלא".

טיסנת הצעותיו של ארנס לפתרון בלבנון היתה הפיכת האיזור שמהאוואלי ודרומה למשהו שהוא כינה "נוסח צרפת החופשית". קציני צה"ל, שעייפו כבר מנסיונותיהם להסביר לארנס את המציאות הלבנונית, אמרו לשר שהרעיון טוב ויפה, אלא שבמקום צרפתים יש באיזור שיעים, ומנהיגם איננו מזכיר כל־כך את שארל דה־גול.

ארנס לא השתכנע. הוא עצמו מודה גם כיום שהסיבה העיקרית לעיכוב הנסיגה היתה רצונו לחזק את צה"ל, כדי שיוכל לשלוט בשטח ולהבטיח את השקט. ארנס התכוון שצה"ל יעשה זאת בכל המרחב שמגבול ישראל עד לנהר האוואלי. לא פחות. "עובדה" – הוא אומר – "צה"ל התחזק מאוד והוא מבטיח כיום את יציבותה של רצועת הבטחון, זה מוכיח שצדקתי".

"שטויות", מגיב קצין בכיר שטענות ארנס הזוות מחזירות אותו לוויכוחים מהעבר – "שטויות. צה"ל החל לצבור כוח מהיום שבו עזבנו את לבנון. לא יום אחד לפני. ארנס איננו מבין אולי, שלצה"ל אין סיבה להתקיים ללא הגיבוי של צה"ל. אם הוא רוצה את צה"ל חזק עד האוואלי – משמעות הדבר שגם צה"ל צריך היה להישאר ב'צרפת החופשית' הזאת עד לאוואלי עד עצם היום הזה – ובסדר כוחות גדול פי כמה מזה ששומר כיום בהצלחה מלאה על שלום הגליל".

"ארנס", אומר קצין בכיר אחר, "היה בטוח שיש לו פתרון לכל דבר. פתרון הנדסי. הוא חשב שבעזרת נוסחאות מתמטיות אפשר לפתור הכל. להכניס את הבעיה לריבוע, לעשות גרף – ויש פתרון".

אדם שעקב אחר עבודתו מקרוב, אומר: "ארנס נהג בקצינים כיו"ר מועצת מנהלים. הם רצו שר דומיננטי עם הנחיות חד־משמעיות ודברים ותכלית, והוא בא אליהם עם תיזות ואנטי־תיזות, עם שיטות עבודה אקדמיות של עשר הצעות וניירות עבודה על כל עניין. זה לא היה לרוחם. הם לא אהבו את זה".

מי שבכל זאת הצילו את המצב ו"חילצו" מדי פעם את ארנס מאי־נעימויות עם הצבא היו מזכירו הצבאי תא"ל (כיום אלוף) דני יתום, ושלישו סא"ל שמעון חפץ. אבל זה לא הספיק. הזמן עבר וקציני צה"ל המיואשים, שדרכם אל שמיר נחסמה בידי ארנס, פנו כצר להם לעתונאים. אחד מהקצינים הבכירים אומר: "שנה וחצי הלכו לעזאזל. זרקו כסף, קברו חיילים. ארנס אחראי לכך. היו לו כל התנאים וכל ההזדמנויות שבעולם כדי לקבל החלטה נכונה ואמיצה ולהיכנס להסטוריה כשר שהוציא את צה"ל מהבוץ. כמה הזדמנויות כאלה יש למנהיג בחייו?"

אחד מהאנשים שהירבו להתלוות לארנס בסיוריו בלבנון, אומר: "ככל שהוא שוחח עם הקצינים יותר, כך התקשה יותר לרכוש את אמונם. אני זוכר את הקצינים חשים אי נוחות כשהוא מדבר, מנסה לשכנע אותם. אני זוכר אותם מדברים ביניהם לבין עצמם ושואלים: מה הוא בכלל מבין?"

(המשך בעמוד 42)

בנק של קש

בנק צפון אמריקה הוא סיפור שחיתות מדהים בהיקפו. ב־1978 קיבל רשיון עם הון רשום של שלושה מיליון דולר. בנק ישראל מעריך ששלושים מיליון דולר לפחות נגנבו מהבנק שבו היו שותפים גם משפחת נסים גאון והאחים נקש מארה"ב. המנהלת הדסה מונסה ומשה שטרן כבר בכלא. משפטם של היו"ר יהושע הלפרין והיועץ המשפטי עו"ד שמואל ברזל לא הסתיים. חברות ביטוח חוששות מהפסדים גדולים וישראלים רועדים שמא יתגלו הברחות כספים לשוויץ. ההתמוטטות חשפה גם את ההלוואה של 50 אלף דולר שקיבל ח"כ אהוד אולמרט ו־6 מיליון דולר שהבריח לחו"ל מוריס רג'ואן.

מאת עמוס לבב וברוך מאירי

בנק מונח על שולחן הניתוחים וכל הגידולים הממאירים של המדינה מוצאים התוצה, בזה אחר זה. מה לא מופיע שם: ויסות המניות הבנקאיות, הפיקוח על הבנקים (היה פיקוח?), דרכי הפעולה של משרד האוצר, אנשי ציבור שקיבלו טובות הנאה, ניגור אינטרסים של חברי כנסת, בריחת אנשי עסקים לחו"ל, הברחת כספים מהארץ בקנה מידה עצום.

היום כבר אין ספק: משפט הגניבות והמעילות בבנק "צפון אמריקה" הוא מהגדולים בתולדות המדינה. משפטו של יהושע בן־ציון מתגמד לעומתו. התביעה והסניגוריה מציגים משפטנים מהליגה הראשונה. "זה היה בנק מלא קש", אומר אחד מהם. "היו בו חשבונות קש מפה ועד להודעה חדשה".

אבל לא רק המערכת הבנקאית עומדת כאן למשפט. הרחק מעיני הציבור, בבית־המשפט המחוזי בירושלים, נעשה חשבון הנפש של המדינה כולה. זהו אינו עוד סיפור שחיתות מרהים בהיקפו, גם לא פרשיה כלכלית נוספת. זהו סיפור הסתאבותה של החברה הישראלית.

הפרשה סבוכה ומפותלת. תחילתה בשנת 1964 במוסר כספי קטן של יהודים חרדים, "אוצר הסכון" שמו. ביוזמתו של אדם בשם יהושע הלפרין התרחב היקף עיסקותיו והוא נתן שירותים נכבדים ככל בנק. בשנת 1974 יזם יהושע הלפרין מגעים לצורך הקמת בנק חדש, ואכן הרשיון המיוחל הושג ב־1978. "אוצר הסכון" הצטרף למערכת הבנקאית המכובדת (באותם ימים יפים) של מדינת ישראל, והצטרפו אליו משקיעים כמו איירה גילדן ז"ל, איש עסקים מארה"ב, ועוד מפורסמים כמו משפחת נסים גאון והאחים נקש (מעסקי הג'ינס).

ההון הרשום של הבנק הצעיר, ששמו הוסב ל"בנק צפון אמריקה", היה, עם הקמתו, שלושה מיליון דולר. בנק ישראל מעריך היום שמהבנק נגנבו שלושים מיליון דולר. והראיה – הוא תבע את הסכום הזה מחברת הביטוח הצרפתית A.G.F (אנסורנס ג'נרל דה פרנס) בנק ישראל הסתמך על פוליסה שמכרה החברה הצרפתית לבנק "צפון אמריקה", ולפיה היא תכסה נזקים שייגרמו לבנק כתוצאה ממעילות, גניבות ואי יושר של עובדיו.

החברה דחתה את התביעה, בטענה שהאנשים שכבר הורשעו, ושהמנהלת הדסה מונסה (חמש שנות מאסר) ומשה שטרן מנהל הסניף הירושלמי (שבע שנים), היו דירקטורים ולא סתם עובדים. בנק ישראל ביקש חוות דעת מעורך־דין משה קפלנסקי, מומחה לענייני ביטוח בינלאומי, והוא קבע כי הדסה מונסה היתה בעת ביצוע הגניבות מזכירה ומנהלת סניף, ולא דירקטורית, ולכן תביעת בנק ישראל מחברת הביטוח הצרפתית כדין יסודה.

עתה ממתינים רבים, בארץ ובחו"ל, בנשימה עצורה לסיום משפטם של יהושע הלפרין, יו"ר ההנהלה, ועו"ד שמואל ברזל, היועץ המשפטי וחבר הדירקטוריון. חברות ביטוח בעולם חוששות מהפסדים; אנשי ציבור בארץ חוששים ששמם יוכתם, אם לא

(המשך בעמוד הבא)

מוריס רג'ואן (למטה מימין) שהה במלון ציריך בשוויץ (הקבלה משמאל) בחדר אחד עם יהושע הלפרין (למטה משמאל). רג'ואן ביקש וקיבל 50% הנחה בזכות אשתו גוגה שהיתה סוכנת נסיעות. משמאל – חזית בנק צפון אמריקה (צילומים: סקופ 80 ושמואל רחמני)

(המשך מהעמוד הקודם)

למעלה מזה: אנשי עסקים דואגים פן יחשפו כספיהם במרתפי הבנקים בשוויץ, כפי שאירע לקבלן מוריס רג'ואן, חבר מועצת עיריית ירושלים וראש המפלגה הליברלית בבירה, שהפך עד מרינה ואולץ להחזיר משוויץ שישה מיליון דולרים שהבריח לשם.

וכך סיפר רג'ואן בעדותו בבית־המשפט, בתשובה לשאלותיו של הסניגור, עו"ד יעקב רובין: "היה לי חשבון בבנק הופמן וחשבון בקרדיט סוויס".

שאלה: "איזה סכומים היו בשני החשבונות האלה?"

תשובה: "אני לא יודע אם אני צריך לענות".

השופטת דליה דורנר: "אתה צריך לענות".

רג'ואן: "בסך הכל העברתי את כל החשבונות שלי, כולל המיליון שלוש מאות, בערך כשישה מיליון דולר".

רובין: "העברת בסך הכל שישה מיליון דולר?"

רג'ואן: "כן".

רובין: "כמה מתוך זה שילמת כופר?"

תשובה: "חמישים אחוז".

סיפורם של המיליון ושלוש מאות אלף דולר, המוזכרים בעדותו, מופיע הן בכתב האישום והן בעדותו של רג'ואן. התובעים, עורכי־הדין שמעון דולן ואורית סון, טוענים כי הלפרין גנב את הסכום הזה מהבנק, וכאשר רג'ואן דרש אותו בחזרה, הבטיח לו הלפרין להעבירו לשוויץ. מהעדות ומהמסמכים שהוגשו כמוצגים לבית־המשפט עולה שהשניים, עם מיליון ושלוש מאות אלף דולר בכיסו של הלפרין, נכנסו למלון הפאר "הוטל ציריך". רג'ואן ביקש וקיבל הנחה של חמישים אחוז מפני שאשתו המנוחה, גוגה, היתה סוכנת נסיעות. הם התאכסנו באותו חדר, מספר 3408.

רג'ואן (בעדותו מיום 23.5.88):

"...החלטנו בינינו שאנחנו נהיה כחדר אחד, או בעצם, עד כמה שזכור לי, החדר שלי היה יותר טוב או הוא עבר אלי, אני לא זוכר בטוח אבל ככה אני מתאר לי, כי תמיד אני קיבלתי את החדרים היותר טובים במלון".

בתשובה לשאלת השופטת, הוא מודה: "בין היתר אמרה לי הדסה מונסה: 'אנחנו לא התחייבנו להביא לך את הכסף לשוויצריה, קח אותו פה ונגמר העסק ואל תבלבל לנו את המוח'. העיקר, אני דיברתי עם מר הלפרין והוא אמר לי 'אל תדאג, זה יהיה בסדר, היא עצבנית'. טוב, אחרי כמה זמן אמרתי, 'אני מוכן לשלם עבור הנסיעה, תביא לי את הכסף לשוויצריה כפי שדיברנו', וכנזכר הוא הביא לי את הכסף".

בכך לא תמו תלאותיו של מוריס רג'ואן. כאשר יהושע הלפרין הוציא את הצ'ק המיוחל, התברר לרג'ואן שהצ'ק שגוי. "לפני שהוא ירד מהאוטו הוא הוציא לי מעטפה עם הצ'ק של מיליון שלוש מאות אלף דולר. הסתכלתי בצ'ק, נדהמתי ואמרתי לו: 'איך אתה כותב צ'ק כשהשם של הבנק לא נכון?' אז הוא אמר לי 'אל תדאג, קרתה טעות, מטפלים בזה'".

בסופו של דבר אכן הסתדרו העניינים והכסף הועבר. זו לא היתה הפעם היחידה שרג'ואן והלפרין, על־פי עדותו של רג'ואן, עשו עסקים במלון בשוויץ. ב־25.7.85 הם שהו במלון ארבעה כוכבים בשם "סט גוטהרד", ועל נייר רשמי של המלון חתמו עיסקה המסתיימת במלים "כפי שכתוב בשולחן ערוך". ההסכם מבטיח לרג'ואן לפחות עשרים אחוז בשנה על חצי מיליון דולר שהוא נתן להלפרין. בבאזל נוסדה מדינת היהודים; ולציריך הם מבריחים את הכספים ממנה. אגב, גם עם הצ'ק הזה היה סיפור. הלפרין התקשר מאוחר יותר לרג'ואן ואמר לו לבטל אותו, כי הוא איבד אותו אי שם בשכונת רוממה. רג'ואן הנדהם שאל אותו: "איך אתה מאבד צ'ק של חצי מיליון דולר?" הוא ביטל אותו, מאוחר יותר רשם צ'ק חדש. הצ'ק האבוד מעולם לא נמצא.

כאשר התמוטט הבנק (בעדותו רג'ואן קורא לזה "פיצוץ"), התברר לו כי הכסף שהלפרין הביא לו לשוויץ נגנב מהבנק. רג'ואן נבהל. "אני באתי ואמרתי: 'הרסה, מה אתם מאשימים אותי, מה יש לי בכל העסק הזה, למה אתם עושים לי את הדבר הזה? אני ידיד שלכם, עבדתי אתכם, הרווחתם'. היא אמרה לי, עכשיו אני נזכר, אמרה במלים האלה: 'אני יודעת, אתה קורבן'".

גם לשלטונות שוויץ הועבר המידע הזה, והם התחילו להסתכל על מוריס רג'ואן בעין עקומה. "הבאתי להם תעודות שאני חבר מועצת העיר. הבאתי גם מכתב מבנק צפון אמריקה האומר שמר רג'ואן הוא אחד המכובדים של העיר ירושלים, חבר מועצת העיר וקליינט טוב שלנו המנהל איתנו חשבונות תקינים כך וכך שנים ואנו ממליצים עליו כעל אדם יוצא מן הכלל'. הבאתי את זה, נתתי את זה לעורכי־הדין שלי. אמרתי: 'איך זה יכול להיות, קליינט הכי טוב שיהיה גנב'?"

מוריס רג'ואן הלך לבית הדסה מונסה, כדי לשכנע אותה לא לדבר במשטרה. "...הלפרין בא אלי למשרד ואמר לי: 'לך תדבר איתה. היא הולכת לפתוח את הפה, היא הולכת לדבר. אתה ידיד שלה, אתה חבר שלה, אתה יכול להשפיע עליה, סתום לה את הפה'".

באותו ערב ניגש רג'ואן למונסה. "גברת מונסה, ביקרתי אותה בביתה ובעוד איזה מקום, גם היה דבר כזה שהלפרין אמר לי: 'גברת מונסה עושה איזה כסף, מוכרת כל מיני דברים, היא מסכנה. תיגש אליה, תקנה בכמה מאות שקלים'. אמרתי לו: 'אתה יודע'. הוא אמר 'היא צריכה את זה'".

השופטת: "על מה אנו מדברים, אחרי שהתחילה החקירה נגרה? על מה אתם מדברים?"

רג'ואן לא מצא את מונסה בבית, רק את בעלה. בהזדמנות אחרת, כשנפגשו, באה מונסה עם מזוודה גדולה. רג'ואן חשש שיש בתוכה מכשיר הקלטה, הוא משך אותה למשרדו בשעה שבנו בדק את המזוודה ומצא טייפ מסתובב. מאותו רגע ניתק רג'ואן כל קשר עם הדסה מונסה.

עם פתיחת משפטה של מונסה ניסה רג'ואן לצאת מהארץ. השיג ויזה לקנדה, אך בשדה התעופה נעצר לחקירה. היה עצור שבעה ימים. ידידים רבים ביקרו אותו. "יש לי הרבה ידידים חוץ מחברי הכנסת", סיפר בעדותו. "גם שרים וגם אנשים די חשובים".

עו"ד רובין: "אבל הם גם באו לבקר אותך במאסר".

רג'ואן: "כן".

"מי בא?"

רג'ואן: "עד כמה שזכור לי, ידידי הטוב דן תיכון, שאני תמיד הייתי אצלו בן בית וגם היום אני חבר שלו".

(המשך בעמוד 80)

אהוד, דחילק

סמוך מאוד למועד תפיסת בנק "צפון אמריקה" על ידי בנק ישראל, הפקיד שם אהוד אולמרט מיליון ושש מאות אלף דולר בשביל לקוח שלו. בהקשר זה גם התקשר עם המפקחת על הבנקים, גליה מאור. וכך זה נשמע בעדותו בבית־המשפט: "אני ייצגתי לקוח... תושב זר, והוא נאסר והיה מבוקש להסגרה, והיו לו חשבונות בנק על שמו סכומי כסף די משמעותיים, ואנחנו חשבנו..."

רובין: "טוב, תראה, כל עניין הסודיות הבנקאית אני לא מבקש שתפרט, אלא אם יש צורך בדבר".

אולמרט: "כן, אני מודה לחברי על התערה, חברי דיבר כראש לשכת עורכי־הדין, אבל זה אני אומר ברוח טובה. אני הייתי צריך להפקיד את הכסף הזה בבנק, בנאמנות, והייתי צריך לשמור עבור הלקוח על הכסף הזה, ולכן לא רציתי להפקיד את זה באחד הבנקים הגדולים. מכאן נולד הרעיון להפקיד את זה בבנק יותר קטן, כי חשבתי שאם יהיה גורם כלשהו מחוץ לארץ שיהיה מעוניין להפש את הכסף הזה, הוא יחפש בבנק הפועלים, בבנק לאומי, בבנק דיסקונט, ולא יחפש בבנק צפון אמריקה. אז עשיתי מה שהייתי צריך על־פי חובתי כעורך־דין עבור לקוחי, ודאגתי לשמור על הכסף ואז הפקדתי אותו.

"אבל מה, היות ובכל זאת זה היה בנק קטן, לא היו לי עסקים בהיקפים כאלה עם הבנק, אז למען התחושה שלי, כנאמן עבור לקוח, כעורך דין, חשבתי – וזה אולי היה די תמים אני חייב לומר בדיעבד – צילצלתי למפקחת על הבנקים גליה מאור, ואמרתי לה 'גליה, תשמעי, אני צריך להפקיד סכום כסף די משמעותי עבור לקוח שלי בבנק, בבנק צפון אמריקה, ואני רוצה לדעת אם אני לא עושה דבר לא אחראי כלפי הלקוח שלי'... אז היא אמרה לי 'אהוד, דחילק, איזה מין שאלות אתה שואל אותי, אם היה משהו אז היו נוקטים אמצעים. זה בנק, הבנק קיים, תנהג על פי הבנתך'. אבל אני, מכל מקום, התחושה שלי היתה שאני יכול להפקיד את הכסף".

הדסה מונסה העידה שאהוד אולמרט סיפר לה על שיחתו זו עם המפקחת על הבנקים.

מימין – ח"כ אהוד אולמרט.
למטה – המפקחת על הבנקים גליה מאור (צילומים: ראובן קסטרו ושמואל רחמני)

ויקטור שוב לבד

בגיל ארבעה חודשים חלה ויקטור בלאיש בפוליו, משפחתו לא רצתה בו והוא התגלגל בין מוסדות ומשפחות אומנה. בגיל 38 קרה לו אסון נוסף, שטפון בכביש הערבה העיף את מכוניתו והוא התעוור בעין אחת. היום יש לו פאב לזרוקים באילת. לפני כמה שנים הכיר את אואנה, כאשר השתזפה עירומה על שפת הים. "מזה כחצי שנה אנחנו חיים כזוג לכל דבר, פרט ליחסי מין", היא מספרת. אבל אואנה עוד מעט תסע לתאילנד וויקטור ישאר רק עם הזרוקים מכל העולם. "הם המשפחה שלי" אומר ויקטור. "יש לי היום סרט על המצח ועגיל באוזן כי רציתי להיות חלק מהם. אז אני לא לוקח סמים ולא שותה אבל אני שייך"

מאת סימה קדמון צילם: בני גלזר

ויקטור ואואנה. "לחיות אתו זו חוויה שאף פעם לא עברתי, הרפתקה שאינה נגמרת"

בעוד חודש, אולי חודשיים, תיסע אואנה לתאילנד לחפש עולמות אחרים, וויקטור ישאר לבד. שוב לבד. ועכשיו, הוא אומר, הוא פוחד מאוד. אחרי שטעם בארבעת החודשים האחרונים טעמה של הקירבה הזו, הרגיש את המשמעות של להיות עם מישהו, של לא להיות לבד, שכן, הוא אומר, שוב לא יוכל לחזור אל אותה בדידות איומה שידע כל־כך הרבה שנים.

זו לא העזרה הפיסית. בכלל לא. הוא הרי מגלגל בכוחות עצמו את עגלת הנכים שלו כבר שלושים ותשע שנים. וידיו, גם זו המשותקת, מיומנות היטב, חזקות וזריזות, והוא כמעט שאינו זקוק לעזרה.

כמעט.

תמיד, כשהוא מגיע לאיזה מכשול בלתי אפשרי, שאפילו כוחו הפיסי, וכוח רצונו החזק עוד יותר, לא מאפשרים לו להתגבר עליו, הוא צועק לעובר אורח שחולף על פניו כאילו לא הבחין בו, "הי, חביבי, בוא, תן יד". שהרי במצבו, הוא אומר, הוא לא יכול להרשות לעצמו להיות ביישן.

וחוץ מזה, ישנם כל האנשים האלה, ב"פיס קפה", הפאב שהוא מנהל בשנתיים האחרונות, מאז ירד לאילת. והם המשפחה שלו. חבריו היחידים, שבשביל כוס בירה חינם, הוא אומר, יעשו בשבילו הכל.

עשר בבוקר. על הרחבה הצרה של ה"פיס קפה", המקורה ביריעות פלסטיק כחול, מטונף, שמעיד על לילות רבים של חגיגות לא מרוסנות, שוכב אדם מכוסה בזבובים רעבים, החומרים את גופו הרכיק מאלכוהול. כלבים מוזנחים מסתובבים בין שולחנות עץ ישנים, שלידם יושבים, חשופי חזה, כחמישה עשר ארוכי שער, כהים משמש ומלכלוך, עיניהם לחות, בידיהם כוסות בירה ענקיות. בלילה פרשו על הריצפה סדינים מעופשים ושכבו, הלומי אלכוהול, על הרחבה שאומצה על־ידם לבית. ועכשיו, בוקר חדש, שוב ושוב ניגשת אואנה, ממלאת את כוסות הבירה מתוך ברז הנמצא מאחורי חלון רחב. בשולי הרחבה מתוח חוט שעליו מונחות כרישול מגבות מלוכלכות.

מידי פעם יגש מישהו, מתנדנד קצת, ינסה למקד את מבטו בויקטור, יפתח בכבדות את פיו, יחשוף שיניים מקולקלות. מתי נראה וידאוז ישאל, באנגלית, מחייך אל ויקטור כמי שיודע היטב, של מי הצלחת ממנה הוא אוכל. ויקטור, בקשיחות מעושה, יצווה עליו, באנגלית שגויה, לחזור למקומו. ישקיט שאגות לא מרוסנות, יסרב לאשר כוס בירה נוספת למי שכיסיו, השמוטים החוצה, ריקים.

על לוח הצמוד לקיר תלויים דפים, כתובים בכתב־יד מרושל. ג'ולייט וטינה מחפשות את לואיסה וטניה. קובעות להפגש בעוד שבועיים באותו מקום. על מדרגה סמוכה, היורדת לכביש, יושבים, שמוטי

(המשך בעמוד הבא)

יהונתן גפן

צלם אנוש (פינת החייל האלמוני)

"חיילים פה איבדו כל צלם אנוש. אין לנו שום תחושה של חייל לוחם. במקום להילחם בגבולות אנחנו נלחמים בילדים קטנים שזורקים עלינו אבנים. איפה הממשלה, שר הבטחון וכל הקצינים שאומרים שרוח הלחימה שלנו לא נפגעה? שיבואו לעזה ויראו איך חיילים איבדו כל צלם אנוש".

(חייל גבעתי בראיון ל־א. רבין, בעקבות פרשת חיילי גבעתי שנעצרו באשמת הכאת תושב ג'בליה עד מוות, "הארץ", 26.9.88).

כבר זמן רב לא פירסמתי מכתבים של חיילים, ולא בגלל שהם הפסיקו לכתוב. להיפך – הם כותבים יותר ויותר. כותבים את פחדיהם, בושתם, הדיכאון, הרגשת חוסר האונים, הבעיות המוסריות ובעיקר תחושת ה"פרייאריות" שלהם, שהולכת ותופחת למימדי מגיפה. מגיפה שסכנתה לא פחותה מזו של הפוליו. המים בחדרה נראים יותר מביצת עזה ויו"ש, ועדיין לא גילו את החיסון הגואל שיחסן את החייל מההרגשה שעשו ממנו חנט או קלגס, או שניהם גם יחד.

זמן רב עבר מאז פרסום המכתב האלמוני האחרון, אך הם כותבים אלי כל הזמן, ואני שומר את מכתביהם בתיבת קרטון חדשה, משום שהתיבה הישנה כבר עולה על גדותיה מרוב דואר צבאי ממורמר. אולי פעם, בעוד אלף שנים, מישהו יחשוף את המכתבים האלה, וזה יהיה הספר של התקופה: ספר החיילים האלמוניים שעושים את העבודה השחורה, ללא מוטיבציה, ללא חזון, ואיש אינו אומר להם מתי ואיך יבוא קץ לכל זה, ואולי יתחיל סוף־סוף משהו אחר.

הקיץ התחלף בסתיו, תשדירי האולימפיאדה פינו מקום לתשדירי הבחירות, כדורי הגומי אופסנו לטובת כדורי הפלסטיק, הסערה בשטחים לא רק שלא נרגעה, כפי שחלק מקברניטינו מנסים לרמוז לנו, אלא הולכת וגוברת מיום ליום, ומחירה – דם, השפלה, יאוש ודמעות. זאת אולי המלחמה שהרחיקה את החיילים מהמדינה יותר מכל מלחמה אחרת לפניה, למרות שמבחינה גיאוגרפית היא הקרובה ביותר.

וכיצד ניתן להסביר שאתם לא רואים, בעיתון או בטלוויזיה, שום מנהיג שיושב עם החיילים באיזה שעה פלישים ועונה על שאלות, תמונה שחזרה בכל המלחמות, אפילו במקוללת מכולן, מלחמת לבנון. והתרחקות זו של הממשלה מהחיילים היא הסיבה העיקרית לראשים הקטנים ולחדוות ההשתמטות. יצחק רבין לא יוכל לומר לעולם שהוא יחזיר את החיילים, משום שהוא הביא אותם לשם. ואיך הביאו

להלן מכתב אחר שבחרתי מתוך הצרור הגדול. כתבה מקצין שמתחנן לעילום שם, ואני יכול להבין אותו. למכתב הוא צרף שיר. שיר מחאה כבד, ארוך ומעט בסגנון אורי צבי גרינברג, ממנו אני בוחר להביא שלושה בתים בלבד:

"את בניכם שילחתם בשדות אחרים,
וממעון קודשיכם הרם
"טהורים וקדושים בנינו", תאמרו,
וחיות הם, על פי דברם".

כי הגיעו הדם דם וזוועות מעשים,
וכמה תתכו בשתיקה.
ועד אי תיבש הדיו בנדנה
ותבל קול דממת תכס.

כי שלחתכם בניכם, נושאי האלות,
ללחום מלחמות אחרות,
ותאמרו לו לנער: "תזור וכבוש",
ויאבד לו צלם אנוש".

חשיר נפלא ובעל איכויות רבות, אך ארוך מדי לפירסום. לפיכך בחרתי לקטוע ממנו אך לפרסם את המכתב במלואו. הקצין־המשורר, שלדעתי לגמרי יודע על מה הוא מדבר, כותב בכאב ובהרגשת אחריות, תוך תחושה מוסרית נעלה, וכה נדירה, עד שאם יש עדיין ערך כלשהו למלה "שליחות", הרי פירסום מכתב כזה, בזמנים כאלה, הוא לדעתי מאה אחוז שליחות. לכן בחרתי לפרסם את המכתב (שצורף אל גזר העיתון המצוטט למעלה), במלואו, וללא שיכתובים או קיצורים:

"אני משרת כקצין בצה"ל, ואינני יכול לפיכך לכתוב לך את שמי ואת תפקידי, אפילו אם תבטיח לא לפרסמם. תפקידי המסויים בצה"ל אינו מאפשר לי לעשות זאת, ואני מקווה שתבין.

הכתבות המתפרסמות בעתון אינן ולא כלום לעומת מה שקורה בשטח. אינני יודע אם אתה מתעניין וחוקר, אבל כדאי שתסע למושבי הסביבה, או לנתניה למשל, בערב יום שישי, תשב עם החבר'ה שנמצאים שם, אלה שבאמת עושים את העבודה השחורה, וכדאי שהם יספרו לך ולשאר אזרחי ישראל מה באמת קורה בשטחים. כבר הרבה זמן שצה"ל והפיקוד איבדו שליטה על כל מה שקורה שם. השב"כ פשט את הרגל, המעצרים הם לפי 'תפוס כפי יכולתך' – פשוט תופסים את מי שאפשר. פעולות העונשין היזומות כוללות התפרצות לבתים על מנת (כל ההדגשות במקור – י.ג.) להרוס ולנתץ כל מה שנהישג יד. בית שזוכה לביקור כזה ב־3 בלילה, נראה כמו גיהנום בבוקר שלאחר־מכן.

אנשים נעצרים, נקשרים וניזורקים בפרדסי קלקיליה. כיצד הגענו בכלל למצב שבו ארבעה חיילים שלנו מואשמים בהריגת (רצח) של ערבי במכות? (ראה ציטוט מהעיתונות למעלה – י.ג.) אני יודע שכעת בחירות, וכל אחד עסוק בלשמור על התחת הפרטי שלו, אבל כדאי שנדע – צה"ל נמצא כעת במלחמה נואשת על דמותו וצלמו של כל עם ישראל, והעם היהודי בכלל.

למרבה הצער, צה"ל כבר הפסיד בקרב, ולא יעזרו כותרות בעיתון ותשבחות מחו"ל על צה"ל המוסרי. מה שמוזר ועצוב בעיני יותר מכל הוא שבזמן כזה לא קם אפילו אחד ללחום את מלחמתם של בני ה־18 וה־19 שעוברים כעת את כל הדברים שהוריהם נשבעו למנוע מהם. אולי אם אמא אחת של חייל אחד תקום ותצעק בכיכר מלכי ישראל, אולי אז הדברים יתחילו לזוז.

כל המשוררים ואנשי הרוח בישראל רבים כעת אם 12 השנים הנוראות ההן בתולדות אירופה הן כן או לא הדבר החשוב שקרה לעם היהודי, ומסתבר שכנראה נתן זך בכל זאת צודק, למרות שלא התכוון לכך. מפני שאם מקרה כזה קורה במדינת ישראל (כאן מביא הכותב ציטוטים מהכתבה שבראש העמוד – י.ג.), אולי 12 השנים הרעות האלה לא לימדו אותנו ולא כלום".

עד כאן המכתב, שאם כל המתואר בו אמנם אמת – אין פלא שאתם מעדיפים לחיות עם השקרים. חשבתי הרבה לפני שהחלטתי לפרסם אותו. אבל אם לא הייתי מפרסם אותו, לא היתה לי זכות לחשוב יותר. ולמרות שאני מאחל לנו מכתבים שמחים יותר, זה המכתב שאנחנו צריכים לקרוא. הוא האותיות שעל הקיר. או, אם נרצה להיות מדוייקים יותר, הוא האותיות – ואנחנו הקיר. בואו נקשיב לחיילים הכותבים, לפני שיהיה מאוחר, והקיר יפול, והאותיות יפרחו, אבל איש לא יוכל לאמר "לא ידעתי".

הנה, קיבלתם מכתב מהחזית. ועכשיו אתם יודעים.

ויקטור שוב לבד

ויקטור עם הזרוקים שלו. "לא ידעתי אנגלית. עכשיו השתפרתי ולמדתי גם קללות"

(המשך מהעמוד הקודם)

צרים, כמה אנשים עמומי מבט. מכונית מסחרית קטנה, אוספת לתוכה שניים לעבודה יומית. בערב הם יחזרו, יחתו את ידיהם לכיסים, יוציאו את שכר יומם, ישיגו אותו בהרבה כוסות של בירה. אז כבר תהיה החנה מלאה באנשים, כולם דוברי אנגלית. נורות האשות המטילות אור עמום ואורה הכחלחל של הטלוויזיה, ישטפו את הרחבה, יאירו את הגופות החשופות, המפוספסים בכתובות קעקע, ירככו קצת את תחושת האלימות, שכמו מאיימת על הזר, הטירון למקום הזה ולשכמותו. והזבובים עדיין יצמדו נאמנות לגוף הדביק, השוכב באותה תנוחה מאז קצות הבוקר.

זוהי המשפחה של ויקטור.

לא, הוא לא פוחד. בוודאי שלא. הרי מסתובבות פה גם בחורות, והם, הנוודים האלה שמגיעים מכל קצות העולם, לא נוגעים בהן. ויש להם כבוד אליו. להם, הוא אומר, יש כבוד לנכים.

לפני שנתיים, כשהתחיל לנהל את המקום, לא ידע מלה אנגלית. "ביקשו ממני בירה מחבית, ולא ידעתי מה הם אומרים. לאט לאט נכנסתי לעניינים. גם עכשיו אני לא יודע אנגלית, אבל השתפרתי. גם קללות למדתי. וכשאני צריך לכעוס, אני אומר: 'גו', או 'שט', או 'נאו'. ולפי הטון שלי הם יודעים בדיוק למה אני מתכוון". כן, הוא אומר. זה מקום קשה. "הם אנרטינים, ויש סמים ואלכוהול. ולכלוך. לפני שהגעתי היה הרבה יותר מלוכלך. הם איחסנו פה את התיקים שלהם, והיה סירחון נורא, וזבובים. הם היו ישנים אחד על השני, מכוסים בפצעים. דביקים מבירה. ואני שיניתי את הדברים. היו לי בהתחלה חששות שהם יתקפו אותי, אבל גיליתי שהם לא תוקפים. מהר מאוד הם הבינו שזה הבית שלהם. והם חוששים. שחרים שיסגרו את המקום".

כל קיץ הם נוסעים ליוון. שולחים לויקטור גלויות קצרות, של ים, ושמש, ובתים לבנים. מוסרים דרישות שלום. בחורף הם חוזרים, מביאים קסטות וידאו. פגישות נרגשות, חמות. "יש המון דברים מרגשים", אומר ויקטור. "אתה מתרגל לאנשים. ואז הם אומרים שלום, היה נעים מאד, קונים חלבה של הפיס קפה, ונעלמים".

והוא הרי מטפל בהם במסירות. חובש את הפצעים שלהם, וכשצריך, מסיע אותם לבית־חולים. ופעם, היתה בחורה שהגוף שלה היה מכוסה פצעים שלא נרפאו. "פניתי לבית־חולים יוספטל, ולקחו אותה. היה לה איידס. והיה עוד מקרה איידס שהפניתי לבית־חולים, ובחור גרמני אחד שכל הגוף השתתק לו". ובכלל, הוא אומר בגאווה, אין עוד מקום כזה בעולם. אין עוד בית כזה לאנשים האלה. והוא, ויקטור, נכה פוליו, משותק בשתי רגליו, בגבו ובידו, הקים אותו. הוא, שכל חייו עבר מבית לבית, חיפש קירבה, חמימות, ולא מצא אותה אלא כפאב מוזנח באילת, בין עשרות נוודים נוכריים, שתויים, מסוממים, שתמורת כוס בירה בחינם, יעשו בשבילו הכל.

ביתו הראשון, לפני שלושים ותשע שנים, היה ריאת ברזל, שבתוכה שכב שנה. בן ארבעה חודשים היה, כשחלה בפוליו. ויקטור, בן בכור למשפחת בלאיש שעלתה מתוניסיה והתגוררה ביפו, הוא שותק ברגליו, גבו וידו. אחרי שנה נשלח למוסד לנכים "אליך" בירושלים, שם עברו עליו שבע עשרה השנים הבאות של חייו. לאחר שנולדו שתי אחיותיו, התגרשו הוריו. את אביו לא ראה מעולם. אימו היתה באה לבקרו פעם בחודש וחצי. אולי פחות. "אבל זה לא היה חשוב. הרגשתי אליה כמו אל איזה דודה זרה שמביאה דברים טובים. לא ידעתי בכלל מה זו אמא. היתה שם, במוסד, אחות שקראו לה ויקי. נכה, שנתנה את כל חייה למוסד. אני זוכר את האהבה שלה. קראתי לה אמא. והיא היתה מחבקת אותי".

"אסור היה לי להסתובב בבית המשפחה האומנת עם העגלה, כי הגלגלים השאירו סימנים. אבל עשיתי מה שביקשו כי לא היה לי לאן ללכת"

כשהיה בן שתיים עשרה הכיר את משפחת רוזלאר מירושלים. פאני רוזלאר היתה מביאה אותו בסופי שבוע אל ביתה, מעניקה לו את מה שלא קיבל מעולם. בניה היו עוזרים לו בשעורי בית, מוציאים אותו לטיולים. בביתם גילה את המוסיקה, והתחיל לנגן בחצוצרה. אחרי זמן קצר הצטרף לתזמורת הנוער של ירושלים.

כל אותם שנים, עבר ניתוחים. בהתחלה התהלך עם קביים, רגליו מקובעות בברזלים. אחרי ניתוח שנעשה לו כדי לתקן את העקמת שבגבו, הורע מצב הרגליים. והוא רותק לכסא גלגלים. בגיל שמונה עשרה, לאחר שסיים שלוש שנות לימודים בבית־ספר אורט, היה צריך לעזוב את המוסד.

"פחדתי מאוד. הייתי צריך לעזוב את המקום היחידי שהכרתי, לצאת החוצה, להתחיל להתמודד. אמא שלי סרבה לקחת אותי אליה. בשום אופן לא רצתה. טענה שאני מיטרד. התחילו להעביר אותי בין משפחות אומנות. הגעתי אפילו עד לבית מרגוע לזקנים בחולון, לחיות בין זקנים החולים במחלות כרוניות. אחרי חודש לקחו אותי למשפחה אומנת בפתח־תקוה. ואיזה מגבלות הציבו לי שם. אסור היה לי, אפילו, להסתובב בבית עם העגלה, כי הגלגלים השאירו סימנים על הריצפה. אבל עשיתי כל מה שביקשו. הרי לא היה לי לאן ללכת".

כשפרצה מלחמת ששת הימים, סרבה המשפחה האומנת להמשיך ולהחזיקו. אילצו את אמא שלו לקחת אותו אליה. היא הסכימה רק תמורת תשלום. "שילמו לה שלוש מאות לירות כדי להחזיק אותי. עברתי אליה". היה קשה, הוא אומר. קשה מאוד. "האחיות שלי לא קיבלו אותי. היו הרבה מריבות. וגם התנאים היו קשים. הרבה פעמים נאלצתי להשאר בחוץ כי לא היה מי שיעזור לי לעלות במדרגות. הייתי נשאר שם, בחוץ, ברחבה של מגרש החניה, שעות ארוכות. ברוח. בגשם. יושב על כסא הגלגלים, מחכה שמישהו יעבור. כבר אז לא התביישתי. הייתי ניגש לאנשים, מבקש מהם שיעזרו לי. והם, ככה, ישר בפנים, היו מסרבים".

אחרי לחצים ממושכים בעיריה, קיבל בית עזוב. קומת קרקע. עבר לגור שם לבד. "ושם היו החיים הכי יפים שלי. הכרתי הרבה אנשים, גם לא נכים, שחיפשו מקום שאפשר להעביר בו מסיבות. ולי היה בית. הם נתנו לי חברה, ואני נתתי להם בית. יכלו למצוא פינה כדי להתבודד עם החברה שלהם, לעשות מסיבות, ריקודים. ככה זה", הוא אומר. ושותק. "לכל אורך הדרך היו אנשים שרצו להיות חברים שלי כדי לקבל כוס בירה חינם". ושותק. "ויש גם כאלה שרוצים באמת להיות חברים שלי. אבל הם בודדים".

ויקטור התחיל לעבוד במפעל לליפוף מנועים. כל בוקר, בשעה שש, היה מגלגל את כסאו ארבעה קילומטרים, בדרכו מביתו למפעל. בגשם, בשרב. שנה תמימה. מעולם לא איחר. ובערב, אחרי יום עבודה, היה מגלגל את עגלתו, ארבעה קילומטרים, חזרה הביתה. אחרי שנה סידרה לו העיריה מונית בדרכו לעבודה ובחזרה.

באותה תקופה התחיל לעבוד ב"תדיראן".
"מנהל כוח אדם של החברה קיבל אותי, והשאלה הראשונה שלו היתה, איך אגיע. הבטחתי לו שאגיע כל יום, ובזמן. התקבלתי כפועל ייצור ואחר־כך התמחיתי באלקטרוניקה ונעשיתי טכנאי". שמונה עשרה שנים עבד בתדיראן, מתוכם חמש שנים היה בוועד העובדים. "הגשתי מועמדות שלוש פעמים. תמיד דחו אותי, מה פתאום שנכה ייצג עובדים. לא התייאשתי. בפעם הרביעית הלכתי בשיטת הבחירות האמריקנית. לקחתי תמונה שלי, צילמתי אותה על דף עם המצע שלי, ופירסמתי את זה בכל המפעל. כתבתי, שהיות שאני

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

כל־כך הרבה שנים במפעל, ראיתי הרבה דברים שאפשר לשנות: שאנשים שעובדים במחלקה שלי יודעים איך אני מתמודד עם המנהלים. כתבתי, שהרעות שיש לאנשים לגבי נכים אינן רלוונטיות במקרה זה. שכדי לייצג עובדים צריך ראש ולא גוף. נבחרתי".

ויקטור נבחר ליו"ר ועד עובדי יצור. חמשת אלפים עובדים. בתדיראן הכיר גם את אישתו. יפהפיה. לא, לא נכה. הוריה התנגדו ליחסים ביניהם, והחלה מלחמה. באולם גדול, בנוכחות אלף איש, נישאו. הוריה של כלתו לא היו. בחוץ עמדה משטרה. חמו איים שירצח את שניהם.

אחרי שנה הם כבר רצו ילדים. אבל זה לא הצליח. "הרופאים אמרו שזה בגלל המתח. שנחכה עוד שנה. חיכינו שמונה שנים. רציתי שתעשה הפריה מלאכותית. שנאמץ ילד. היא לא רצתה לשמוע על זה. החלטנו להפרד".

לאחר שמונה עשרה שנים של עבודה ב"תדיראן", נטל את הפיצויים ופרש. לא כל־כך מרצונו, אלא כתוצאה מהסתבכות מביכה. "האשימו אותי, שניצלתי את מעמדי כחבר ועד, ולקחתי שוחד. אבל כל מה שעשיתי, עשיתי מתמימות. תמימות שנוצלה על־ידי דורשי רעתי". אז ירד ויקטור לאילת. במפרץ השמש הקים אוהל, פרס מזרון. לכד. "רציתי לבדוק אם אוכל להסתדר כאן, באילת. המטרה שלי היתה להקים חוף לנכים. אחרי זמן קצר חזרתי לתל־אביב, ארזתי את המקלעות, ושכרתי דירה באילת".

כתחילה חי מהפיצויים. בילה שעות ארוכות בלישכת העבודה. המצב, הוא אומר, התחיל להפחיד אותו. הוא הכיר אדם, בעל מסעדה, שהציע לפתוח איתו עסק. "שהרי אני פטור ממס הכנסה". יש מקום, אמר בעל המסעדה, שסגור עכשיו. שקשה להחזיק אותו. אולי אתה תצליח. ולקח את ויקטור אל ה"פיס קפה".

"הגענו הנה. נהיה לי בבת אחת חושך בעיניים. כל הרחבה היתה מלאה בבקבוקי 'גולדסטאר' ו'מכבי' שבורים. עליתי עם האוטו על הבקבוקים. והוא אמר לי: 'זה מכרה זהב. אתה תראה'. ואני אמרתי 'בסדר. אני לוקח". הוא השקיע את מיטב כספו בשיפוצים. ניקה את המקום, בנה שרותים. ולאחר שפתח אותו, היה שותפו מגיע לקחת כסף. "אמרתי לו: 'לא השקעת במקום הזה דבר. אני עשיתי הכל. אם אתה רוצה להיות שותף, תשקיע חצי מהסכום שאני השקעתי'. בסוף שילמתי לו חמש עשרה אלף שקל, והעסק הזה הפך להיות שלי".

לפני ארבעה חודשים הכניס ויקטור את אואנה כמנהלת המקום. ההכרות ביניהם החלה לפני כמה שנים. היא הגיעה ממעלה ארומים לטאבה, השתופה עירומה על שפת הים. ויקטור הסיע את כסאו בין האבנים ונעצר לידה. מאז שמרו על קשר רופף. לפני חצי שנה פגש אותה שוב. הציע לה לבוא ולנהל את המקום. חודשיים אחר־כך, מיד לאחר שהשתחררה מהצבא, הגיעה ל"פיס קפה".

"לחיות בפיס קפה", אומרת אואנה, "זה להיות במצב של סיוע. זה עשרים וארבע שעות ביממה, שאם יקרה משהו – אני כאן. זה מה שנקרא לחיות עם ויקטור. וזו חווית שאף פעם לא עברתי. להיות כאן ולחיות איתו, זו הרפתקה שלא נגמרת. ברגע שהגעתי לפה, הצבתי תנאים. אנחנו נעבוד ביחד ונגור ביחד. ולכן אני דורשת כנות מוחלטת. כל בעיה שתצוץ לעלות על השולחן. לדבר. לא להשאיר שום דבר בפנים. לנקות הכל. יחסי שותפות מלאים. יש לי זכות חתימה על חשבון הבנק, שוות ערך לשלו. אני שכירה שלו, אבל הזכויות שלי מלאות. אנחנו חיים כזוג לכל דבר. מנהלים חיים נורמלים, למעט יחסי מין. לי יש את החברים שלי ולו יש את החברות שלו".

ויקטור: "שמונה שנים הייתי נשוי. מערכת יחסים כמו שיש ביני ובין אואנה עוד לא היתה לי. את עניין יחסי המין סגרנו בהתחלה. אמרתי לה שאם תרצה פעם, שתגיד. יותר לא דיברנו על זה".

אואנה: "חשוב להדגיש, שזה לא בגלל שהוא נכה".

ויקטור: "חברים בטוחים שיש משהו בינינו. כשאנחנו יוצאים לעשות סקי, היא חשופה. כולם מסתכלים. שואלים, 'ויקטור, מאיפה כל החתיכות שלך'. ואני יודע שהיא עושה את זה כדי להוכיח לכולם שזה לא משנה. שזה לא מפריע לה".

אואנה: "אני נהנת מהקנאה שלהם".

בקרוואן קטן הצמוד ל"פיס קפה", מחלקים ויקטור ואואנה מיטה אחת צרה. בקיץ, אומרת אואנה, הם ישנים עירומים. הרבה אנשים שואלים אותה, את אואנה, איך זה שויקטור הוא החבר הטוב ביותר שלה. אם לא היתה רוצה חבר חבר בריא. "ואני אומרת, למי שאומר את זה: הוא עושה את כל מה שאתה עושה. ויותר. גם הוא רוקד. כשאנחנו מגיעים למקום שרוקדים, אני מתחילה לרקוד, והוא מתנועע בתוך הכסא. הוא אטרקציה. הוא עושה סקי מים. יש לו רשיון לספיד־בוט. הנכה הראשון בארץ שעשה רשיון כזה. ויש לו את הספיד־בוט הכי יפה באילת. הוא עבר קורס צלילה. השתתף פעמיים באולימפיאדת הנכים. והוא הצליח לפתוח עסק כזה, של פריקים ומשוגעים, ולהחזיק אותו. מה שאף אחד לפניו לא הצליח".

במעגן הסירות "דר סי ספורט" מגלגל ויקטור את כסא הגלגלים על רחבת העץ המובילה ל"ברקודה". הספיד־בוט שלו. אואנה, בבגד ים, מסירה את בד הברזנט העוטף את הסירה, מתירה את קשרי החבלים, מסדרת את הסירה. לפני חרטומה של הסירה עוצר ויקטור את כיסאו. הוא מבקש מהצלם המתלווה אלינו לעזור לו. "הי, חביבי", הוא קורא לבחור שזוף שיושב ליד, "בוא, תן יד". כשהבחור מתקרב שואל ויקטור: "איפה תמי"? הבחור, מרים את צידו השמאלי של ויקטור, אוחז בחוזקה בזרועו, ומוריד אותו לאט אל ריצפת העץ ומשיב: "היא עזבה. לא שמעת? יש לה פוליר". ויקטור, מזועזע, זועק: "ברצינות". הבחור: "כן, מה, אתה לא יודע? היא מחררה". ויקטור: "בחייך". הבחור: "מה יש לך, אתה. מה אתה נבהל. התנשקת איתה"? ויקטור: "ואם כן, אז מה? זה לא איידס".

"אנשים מעמידים פנים שהם חברים שלי. מי לא רוצה חבר עם כסף וסירת מרוץ. אני מוכן לאכול את הלוקש הזה, כדי שישארו איתי"

אני חושבת לעצמי שזו בטח איזה בדיחה גרועה, ושויקטור פשוט לא הבין. אבל הבחור, כורע תחת כובד משקלו של ויקטור, מוריד אותו בזהירות בעזרתו של הצלם ושל אואנה לסירה, צוהל פתאום: "רגע, אבל אתה אין לך בעצם מה לדאוג, יש לך את זה". וויקטור, תופס כבת אחת, שואג: "אה, נכון, יש לי את זה", ופורץ בצחוק גדול.

לפני שנה, בכביש הערבה, בשטפון גדול, התהפכה המכונית שבה נהג ויקטור. שבעה גילגולים עשתה, עד שנעצרה. זמן רב לקח עד שחילצו אותו. שעתיים רחצו אותו מהבוץ. ויקטור התעוור בעין אחת. רגלו המשותקת רוסקה לחלוטין, והוא נאלץ לעבור השתלות של פלטינה. חששו שיאלצו לכרות לו רגל. "ואני אמרתי: אם צריך, אם זה מה שיציל את חיי, אז בסדר". אחרי שבע שעות של ניתוח, התעורר. "והדבר הראשון שעשיתי, היה לבדוק אם הרגל עדיין ישנה".

חודשיים שכב בבית־חולים. אמו ביקרה אותו פעם אחת. אחותו פעם אחת. אחותו השניה לא הגיעה אף פעם. "באו החבר'ה מהפיס קפה. חבר'ה טובים. כשמישהו נמצא בצרה, הם תמיד עוזרים. עודדו אותי. אמרו שהמקום עובד יפה. שאין לי מה לדאוג". אין, הוא אומר, אין מה לדבר על משפחה. "כשאמא שלי החליטה לעבור דירה, היתה לה אפשרות לקנות דירת קרקע. אבל אחותי סירבה. אמרה שמה פתאום קומת קרקע. שויקטור יעלה על הטוסיק. היא קנתה דירה בקומה שלישית. כשהייתי נשוי, ולא היתה לאשתי משפחה, כי הוריה ניתקו איתה בגללי את הקשרים, היינו עושים, אשתי ואני, את כל החגים לבד. רק שנינו. הרי לא יכולתי לעלות אל אמא שלי לקומה שלישית, מי היה מעלה אותי"?

מי האנשים הכי קרובים אליו? הוא חושב. "יש אנשים שרוצים להיות חברים שלי. כי יש לי כסף, ופאב, וספיד בוט. מי הכי קרוב? חושב. "אואנה. היא יודעת את זה. היא מכירה אותי ארבעה חודשים ורואה שאין לי אף אחד מלבדה". "נכון", אומרת אואנה בשקט. "זו הרגשה טובה. אבל זה מפחיד אותי. כואב לחשוב על מישהו שיש לו רק חבר אחד. זה הרי נורא".

לפני שהכיר את אואנה, הוא אומר, היה מאוד מאוד בודד. לא היה לו אף אחד שיכול היה לשתף אותו בדברים החשובים באמת. לא, הוא לא מאשים אף אחד בבדידות הזאת. הוא פשוט עבר כל־כך הרבה טראומות. כל־כך הרבה פעמים נשרף, שקשה לו להאמין באנשים. "אנשים ניצלו את המצב שלי. את הטוב שלי. הייתי כלי שלהם. היו שחיו על חשבוני. וזה נותן הרגשה שאי אפשר להאמין באף אחד. זה עשה אותי חשדן. אני בודק כל תנועה שמישהו עושה. אם רוצים לגנוב אותי. וזה עצוב. עצוב שצריך לדבר על זה בכלל".

ואחר כך הוא אומר: "אנשים מעמידים פנים שהם רוצים להיות חברים שלי. מי לא רוצה חבר עם כסף, וספיד־בוט. ואני", הוא אומר, "אני זקוק לאנשים. ואני מוכן לאכול את הלוקש הזה. להעמיד פנים שאני לא מבין, כדי שישארו איתי".

לא, הוא לא מאשים אף אחד. אבל אתה עובר ברחוב, הוא אומר, ומישהו אומר: איזה מסכן. "ואמא עוברת עם הבן שלה, ששואל: למה הוא על כסא גלגלים? והאמא אומרת: כי הרגליים נשברו לו. כל הזמן מעבירים את המסר בצורה מעוותת. וזו הסיבה שמתייחסים לנכים בצורה כזו. ועוד במדינה שיש בה כל־כך הרבה נכים. והקשיים האינסופיים. המדרכות הגבוהות, המתקנים שאינם בנויים עבור נכים. חוסר האיכפתיות. וכשבאתי אל ראש העיר, ואמרתי שאני רוצה להקים חוף מיוחד לנכים, הוא הסתכל עלי כאילו אני לא נורמלי".

יחס משפיל, הוא אומר. "ואני לא ביישן. אני מבקש עזרה. וזה מרגיז אותי. כן, יש מבוכה. ואתה שואל את עצמך כל הזמן, למה אתה לא יכול לעשות את הדברים לבד. הרי אני לא מבקש להיות טייס, או שחקן כדורגל. אני רוצה דבר פשוט. שאת מה שאני מסוגל לעשות לבד, שיאפשרו לי. שיקלו עלי".

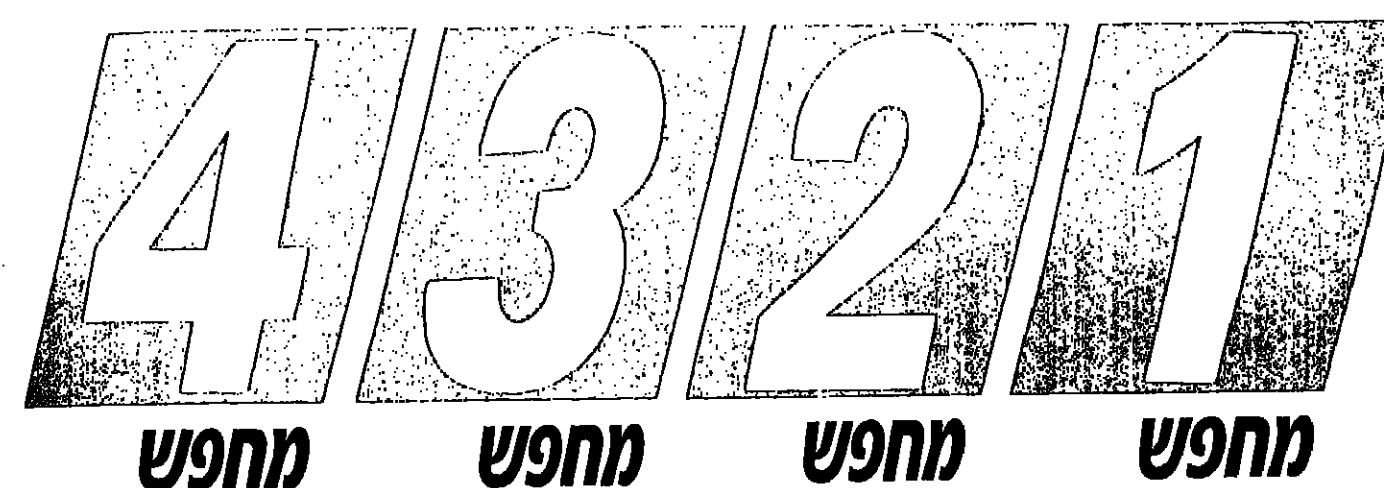
לא, הוא לא מפחד מכלום. הרי הוא תמיד לוקח סיכון. מנסה ונופל, מנסה ונופל. "אבל תמיד אני מסתכל הלאה. רואה איך אוכל להתקדם. לעשות עוד דברים".

ועכשיו הוא מסתכל על עוד חודש, חודשיים, כשאואנה תיסע, והוא ישאר לבד. לא, לא לבד. אולי בודד, אבל לא לבד. הוא ישאר עם החברים שלו מ"פיס קפה". זה לא מפריע לו שהם לא מדברים בשפה שלו. הרי זה שהישראלים מדברים בשפה שלו, לא עושה אותם יותר קרובים אליו. וכשהוא פותח את העסק כבוקר, זה אותו בחור, בהיר שיער, עטור כתובות קעקע, שלא מדבר בשפתו, שפותח את החלונות. ומישהו אחר נוסע לתנובה להביא שוקו. ומישהו אחר עוזר להביא את החביות של הבירה. "וזה שאני חי איתם", אומר ויקטור, "זה מה שעושה אותי לא לבד. נכון, הם לא יכולים לעזור לי בבעיות אישיות. הם לא מבינים אותי. אבל זה הרע במעוטו. אלה הם האנשים שחיים איתי. ויש לי היום סרט על המצח, ועגיל באוזן, כי רציתי להיות חלק מהם. אז אני לא לוקח סמים, ולא שותה, אבל אני שייך".

על רחבת הפאב, בשעות הערב, מבקש מישהו מויקטור שישים וידאו. "לייטר" עונה ויקטור בקשיחות. מישהו, בלי שיניים, צועק דברים לא מובנים. כוסות הבירה מתמלאות שוב ושוב. אני שואלת את ויקטור אם הוא באמת אוהב אותם, את כל האנשים האלה, יותר מאשר אותנו, הישראלים.

הוא שותק. "שאלה קשה", הוא אומר לבסוף. "אבל כן. אני אוהב אותם, כן. אני אוהב אותם באמת. הם מתייחסים אלי לא כמו אל נכה. הם מכבדים אותי. זו הסיבה שאני מחזיק את המקום. אני יודע שיש עוד עולם מעבר ל"פיס קפה". אבל זה הבית שלי. זו המשפחה שלי. ואני גם יודע, שבשביל כוס בירה חינם הם יעשו בשבילי הכל".

סימה קדמון

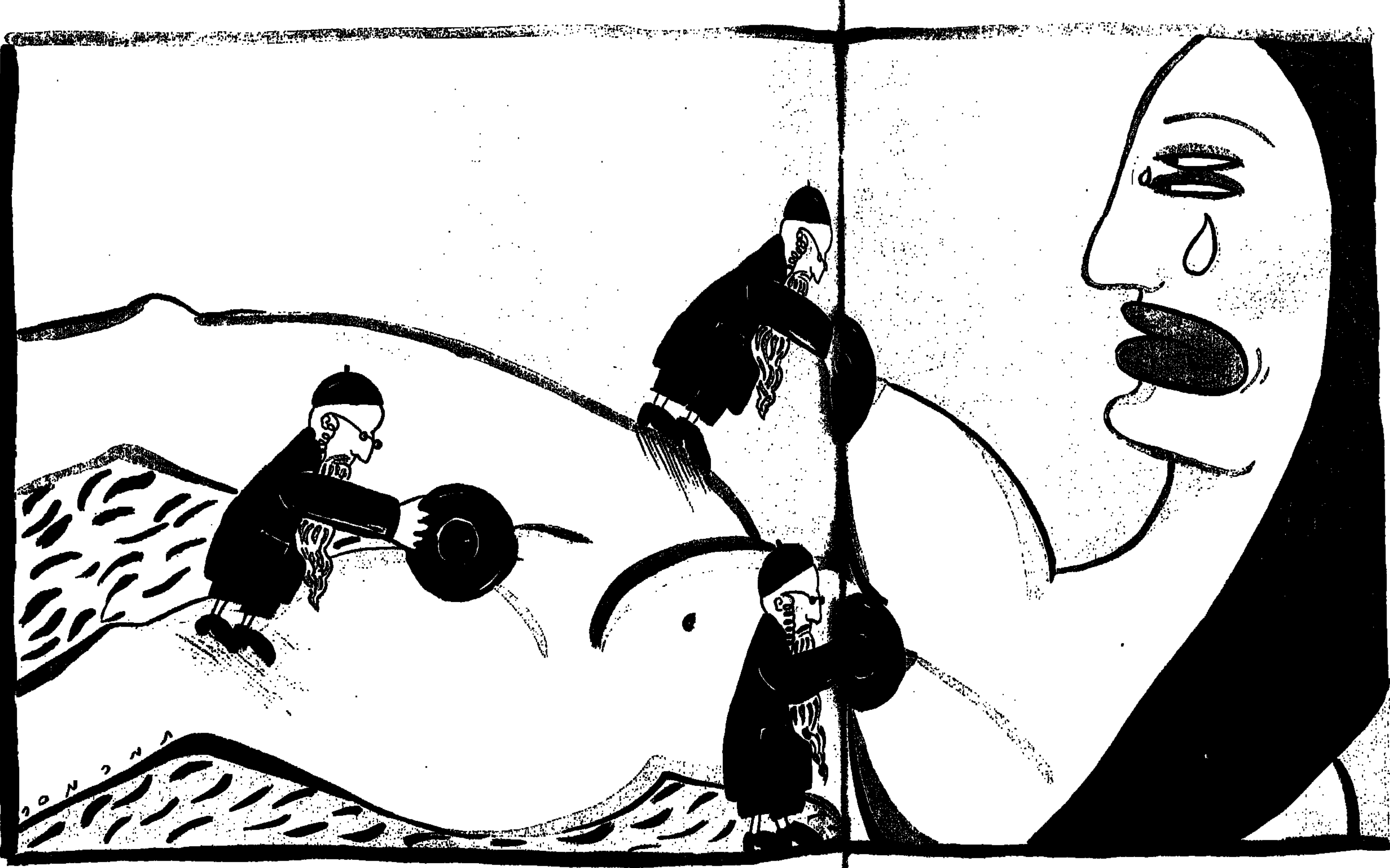

1
2
3
4

משטרת הצניעות

עולמה של אשה נשואה בבני־ברק חרב עליה כ"ששוטרי חרש" לכדו אותה. פשעה – לקחה מישהו מהצד. היא אולצה להתגרש, אף שבעלה לא רצה, סולקה מדירתה, נותרה חסרת פרוטה ולבסוף עקרה לעיר אחרת. שנים לא ראתה את בנה ואם תפגוש אותו ברחוב לא תכירו. "הם הוציאו אותי מחוץ למחנה, נידו אותי, שללו ממני את זכויותי וכבודי", היא אומרת. על פרסום שמה ותמונתה אין מה לדבר. הפחד מ"האח הגדול" עדיין אוכל אותה

מאת יצחק בן־חורין

"הם הוציאו אותי מחוץ למחנה. נידו אותי. שללו ממני את זכויותי וכבודי. הרחיקו אותי מילדי, סילקו אותי מביתי. לפי החוקים שלהם – היו צריכים לכרות את ראשי. הם לא העלו אותי לגיליוטינה, אבל פרט לזה נהגו בי בצביעות האופיינית. בני־ברק היא עיר עם הרבה לכלוך. אפשר למצוא שם גברים נואפים. גם נשים נשואות טועמות מהפרי האסור. כל עוד 'משמרות הצניעות' לא הגיעו אליהן מצבן נסבל. כדאי להן להזהר, אני יודעת מה אני אומרת. 'משמרות הצניעות' ביקרו אצלי".

אנו נפגשים בבית־קפה בצפון־תל־אביב. כל־כך קרוב לק"ק בני־ברק, כל כך רחוק. נשים מטופחות ולבושות לפי צו האופנה תופסות שמש של שעת בוקר מאוחרת, על קפה וקרואסון. על 'משמרות הצניעות' הן אפילו לא שמעו. כשהיא החלה לספר את סיפורה העצוב, יושבי השולחנות הסמוכים היטו אוזן. היא עברה ללחישה. מדי פעם התבוננה לצדדים, בודקת, חוששת.

על פרסום שמה ותצלומה אין מה לדבר. הפחד טבוע בה. מלבד זאת היא אינה רוצה לפגוע בבני משפחתה החיים בבני־ברק. עדיין מקווה בסתר ליבה לשוב ולהתראות עם ילדיה. היא בת 40, נאה. תספורת מודרנית, משקפי שמש ועגילים מסוגננים, צמידים ושעון יפהפה. שמלה לא פרובוקטיווית אבל חסרת שרוולים. קשה להעלות על הדעת שהיא עשתה את רוב שנותיה בבני־ברק, גדלה בבית חרדי והתחנכה ב"בית־יעקב" של אגודת ישראל. ככל שהתארכה השיחה היה רושם שהיא לא התנתקה לחלוטין מחייה הישנים, שהיא עדיין שייכת לבני־ברק אולי היתה חוזרת לשם ברצון, אלמלא גזרו עליה חרם.

זהו סיפורה של אשה שלקחו ממנה את הכל.

"מכיתה א' למדתי בבית־ספר לבנות", היא מספרת. "לא קראתי עיתונות חילונית, לא ידענו מה זה יום העצמאות. מגיל 12 הלכתי עם חולצות ארוכות שרוולים וכיסיתי את רגלי בגרביים ארוכות. יחסי גברים ונשים? על נושא כזה לא מדברים. רק פעם אחת, בגיל 12, נכנסה אחות לכיתה להסביר לבנות מה זה מחזור. לפני שהתחתנתי לא נפגשתי עם גברים. הכרתי את בעלי בשידוך. כולן כך. הייתי אז בת 17. בתולה. המורה שידכה בינינו. נפגשנו. אחר־כך נפגשו ההורים. הוא היה בן 24. מבית חרדי.

"לא קיבלתי בבית פינוק. לא ידעתי מה זו אהבה. בחורה שמתחתנת בתולה – מדריכים אותה שביום החתונה זה המימוש הראשון. אתה חוזר מהחתונה לבית המשותף ולא יודע איך אוכלים את זה. אצל החתן שלי זה היה שוק מוחלט. כשהיינו מאורסים ויצאנו הוא אף פעם לא נגע בי. רק פעם אחת הוא ניסה לתת לי נשיקה. הוא עשה את זה בגן הרצל, בסתר, אחרי שהוא הסתכל לצדדים אלף פעמים.

"הייתי נערה יפה. הוא מאוד רצה בי. היתה לו דירה. אבא שלי קנה את הרהיטים והעמיד את החופה. לא הספקתי אפילו לסיים את התיכון. אחרי שנה נולד הילד הראשון. אחריו נולדו עוד שלושה. היום הבכור בן 25 והצעיר בן 17. בעלי איש נמוך ולא מושך, אדם פשוט, מסגר. הבילוי שלנו היה לצאת לטייל ברחוב דיזנגוף. לפעמים הלכנו לתערוכות. אסור היה ללכת לסרטים והצגות, אבל מדי פעם משכתי אותו לראות סרט, רק סרטים ישראלים. 'שני קוני למל' היה סרט שהוא לא שכח. לפעמים משכתי אותו גם להצגה.

"אף פעם לא חשבתי על גברים אחרים. גרנו בדירת שני חדרים. אחרי שנים עברנו לדירת שלושה חדרים במרכז העיר. הילדים גדלו ויכולתי לצאת לטייל בעיר לבדי. הילדים הלכו לבית־הספר ואני הייתי פנויה לעיסוקי. כשהלכתי ברחוב הרגשתי את מבטי הגברים ננעצים בי. הייתי אשה מושכת. במיוחד התעניין בי שכן שלנו. הוא לא חדל להתבונן בי. לאט לאט התחלתי לשים לב אליו. גבר נאה. נוצר קליק. לא עשינו שום דבר, לא אמרנו שלום, כלום. רק מבטים. שנה שלמה החלפנו רק מבטים. הוא גר בשכנות וידעתי עליו הכל. יהודי חרדי מהמחנה הליטאי, מגבעת קשה שחורה. אשה, ילדים. משפחה מסודרת.

"הייתי נשואה 12 שנה. לא ידעתי איש חוץ מבעלי. הוא לא גבר נאה, אך מאוד מסור לבית ולילדים. תמיד נראיתי צעירה ממנו ולא פעם שאלו אותי אם הוא אבא שלי. בלי להרגיש נמשכתי לשכן, פתאום מצאתי עצמי מתאהבת.

"מוצאי־שבת אחת הייתי בדרך לחברה. הוא עבר במכוניתו והבחין בי. הוא עצר לידי ואמר שבוע טוב. את הגבר הזה ראיתי שנים הולך בשבתות לבית־הכנסת. ברכבו נסע בימי חול. היה מציץ בי מחלון ביתו. בליבי חשתי שיום אחד יקרה משהו והנה הוא עוצר לידי ומתחיל לשוחח אתי. החלפנו עוד כמה מלים והוא הציע לי להכנס למכונית. אסור היה לי לעמוד מחוץ למכונית ולדבר אתו, שמא יבחינו בנו. נכנסתי פנימה ונסענו. באותו ערב הוא נתן לי את הנשיקה הראשונה. חזרנו הביתה כמעט בחצות. סיפרתי שהייתי אצל חברה.

"באותו ערב התחלנו להתראות לעיתים תכופות. לי לא היה טלפון בבית. שידרנו מחלון לחלון בשפת סימנים. ישבנו במרפסת והבטנו אחד בשני. כל־כך התאהבתי בו, שכנראה איבדתי את הזהירות שלי. זו היתה אהבה אמיתית ולא חשבתי על הסכנה הצפויה לי. רק על הרגע. אילו חשבתי על העתיד, הייתי נזהרת יותר. הייתי צעירה שיכורת אהבה ואנשים מסביב התחילו להרגיש שמשהו אינו כשורה. בעלי כמובן לא הרגיש כלום.

"אחרי כמה שבועות ביקשתי מבעלי רשות לצאת לנסוע לשלושה ימים לחברה בירושלים. הייתי אצלה בבית לפי התוכנית וביום השלישי בא השכן ויצאנו לבלות בבית־מלון. זו היתה אהבה מהסרטים. נהנינו בערב הזה כמו שלא נהנינו בחיים.

"מאז, כל הזמן תיכננו תוכניות והלכנו על חבל דק. הפחד והמתח ליוו אותנו כל הזמן. אבל כאשר אתה שקוע באהבתך אתה זונח בהדרגה את כללי הזהירות. כשנסע עם אשתו לנופש – הייתי חולה. איבדתי את העשתונות. כשהוא לקח את בנו התינוק לגן השעשועים באתי לשם עם בני. פעם בשבת אחר הצהרים בעלי הלך לבית־הכנסת והוא נכנס אלינו לשתות קפה. לפתע חזר בעלי הביתה והלב שלי דפק בחוזקה. הוא נכנס לשירותים בלי לשים לב שיש גבר זר בבית.

גם בבני ברק יש אנשים עם יצר הרע אפילו שהם נקראים חרדים. וגבר אחר בבני־ברק גילה את הרומן בינינו והתחיל להטריד אותי. הוא היה בא בשבת בבוקר, כשבעלי היה יוצא לבית־הכנסת, דופק בדלת, דורש להכנס. הפצרתי בו שיפסיק להטריד אותי. דבר לא עזר, עד ששכן שלי, שהציג עצמו כקרוב משפחה שלי, איים עליו שיפסיק להפריע לי. הוא באמת הפסיק, אבל המשיך לעקוב אחרינו. הוא גילה שהמאהב שלי אוסף אותי במכוניתו, אבל שתק.

"בבית הכל התנהל כרגיל. בעלי לא חשד בכלום. הייתי יכולה לצאת מהבית לפנות ערב לבושה חלוק בית ומטפחת ראש, הולכת כביכול לחברה, וחוזרת הביתה בעשר וחצי, שעה סבירה למדי. אלמלא אמרו לבעלי שאני בוגדת בו, הוא לא היה חושד אף פעם. גם כשסיפרו לו, הוא הוכה בתדהמה ואמר שאינו מאמין.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

"זה נמשך שנתיים ללא הפרעות רציניות. שבת אחת אשתו של השכן יצאה והוא סימן לי לבוא לדירתו. היינו בסלון, לא עשינו כלום. אמרתי לו שאני חוששת שאשתו תחזור ותפתיע אותנו. הוא היה שאנן. פתאום נפתחת הדלת והאשה והילדים נכנסו. יכולתי להחליף אתה כמה מלות נימוסין ולהסתלק משם איכשהו בכבוד, אבל איבדתי את העשתונות. יצאתי במרוצה למרפסת וחשבתי לקפוץ לחצר. לבסוף נאחזתי במרזב. התגלשתי קצת ושכנה שראתה אותי, תפסה אותי ומשכה אותי לדירתה. היא הרגיעה אותי, נתנה לי לשתות ושלחה אותי הביתה.

"ב**קהילה הקדושה של בני־ברק אני מכירה לא מעט גברים ונשים המנהלים רומנים סוערים. הכל בסדר – עד שנתפסים. ליתר דיוק, אם הגבר נתפס זה לא כל־כך נורא. תופסים אשה? סוף העולם. אוי ואבוי לה. עברה על 'אל תנאף'. האשה חייבת להתגרש והיא אסורה לבעלה ולבועלה. העניין שלי היה יכול אולי להגמר בשקט, אלמלא אנשים שעברו ברחוב וראו אותי יורדת מהמרפסת של השכן. הידיעה עברה למשמרות הצניעות. יש בבני־ברק גוף כזה המורכב מכמה גברים. כשהם שומעים משהו, הם מתחילים לבלוש. הם באו לבעלי והודיעו לו שראו את אשתו עם גבר אחר.

"השכן ואני המשכנו להפגש, אבל פחות. אז עוד לא ידענו שסיפרו עלינו למשמרות הצניעות ושאלה הודיעו לבעלי שיתגרש ממני. כנראה שהוא לא רצה להתגרש, אבל משמרות הצניעות לא הותירו לו ברירה. 12 שנה עברו מאז ובעלי לא התחתן שנית. מרגע שהמשמרות נפגשו אתו, השתנתה התנהגותו כלפי. יותר הוא לא הוא לא דיבר אתי אפילו מלה. לא שאל, לא חקר, לא נזף, לא ביקש הסבר. הדבר לא היה כלל בשליטתו. הוא לקח את השמיכה והכר שלו ועבר לישון בסלון, כי אמרו לו שאסור לו לישון אתי. אחרי כמה ימים הגיע דואר רשום. פתחתי אותו וגיליתי הזמנה לבוא לבית־הדין הרבני, לטקס גירושין מבעלי.

"את הילדים הוא העביר לאמא שלו. ואני מצאתי את עצמי מבודדת, כמו עכבר במלכודת. ידעתי מה פירוש הדבר ללכת לבית־הדין הרבני. זה היה הסוף שלי. הייתי בהלם. נכנסתי לדכאון עמוק. זו היתה מכה שאדם לא יכול לעכל. בבת אחת לקחו לי את הבעל, את הילדים ואת הדירה החדשה והיפה שלי ושלחו אותי לרחוב בלי כלום. קיבלתי את ההודעה מהרבנות ולא הלכתי. אט־אט הרגשתי שאני מאבדת את השפיות שלי. אישפזו אותי בבית־חולים לחולי רוח.

"אחרי חודשיים חזרתי לבני־ברק, לבית אחי. לא רציתי ללכת לבית־הדין הרבני אבל לחצו עלי. עמדתי ליד בעלי בטקס גירושין קצר, מטושטשת ומנופחת מהכדורים שהלעיטו אותי בבית־החולים. לא זוכרת מה אמרו בטקס, לא יודעת מה נתנו לי ביד או על מה חתמתי. הכל עבר במהירות הבזק. כמו מתוך חלום בלהות שמעתי את בעלי אומר, 'הרי את מגורשת' ויצאתי לרחוב.

"חייתי בחממה וזרקו אותי לרחוב. אפילו את כלי המיטה והמפות השארתי שם, ואת השעון והטבעת שלי. נשארו אצלו סרוויס ומכונת תפירה שאמי הורישה לי. את הבגדים הוא שלח לאחי. ממש מזל. לפי דין תורה לא מגיע לי כלום, אפילו לא מה שמוזכר בכתובה. עכשיו הייתי אסורה גם למאהבי. המאהב נתן לי את מה שהיה חסר לי בבית: אהבה וחמימות. עכשיו גם אותו לקחו ממני.

"המשכתי להתגורר בבני־ברק כי לא היה לי לאן ללכת. לא הכרתי שום מקום אחר. בינתיים התגוררתי בבית אחי. התחלתי לעבוד לפרנסתי בטיפול בחולים וקשישים, עד שקראתי במודעה בעיתון שמחפשים אשה לניהול משק בית של אדריכלים בהרצליה פיתוח, עם לינה וארוחות. כך פרצתי את המחסום.

"הם היו חילונים ואני דתיה בורדה ומבולבלת, עדיין עם פיאה ושרוולים ארוכים. החלטתי לברוח. קראתי מודעה בעיתון על יהודים המחפשים מנהלת משק בית בוינה. שנתיים הייתי באוסטריה, ראיתי דברים והתחלתי לקלוט ואולי זה לא סוף העולם. והתחלתי להאמין שאפשר לפתוח פרק ב' שיהיה אולי יותר יפה מפרק א'. הורדתי את הפיאה. אחר־כך חזרתי לארץ לשנתיים ושוב יצאתי – הפעם לשוויץ, לטפל במשפחה יהודית חרדית. שלוש שנים עבדתי שם.

"מאז שובי אני גרה אצל ישישה בשכונה בצפון תל־אביב, מטפלת בה ובתמורה מקבלת לינה ומשכורת זעומה שאינה מספיקה לפרנסה. להשלמת משכורתי אני מבשלת ומנקה אצל משפחות. עוזרת? אני לא קוראת לזה עוזרת. עבודה לא מביישת את הבן־אדם. אני עובדת בכבוד ומרוויחה בכבוד.

"כל אותם שנים הכרתי גברים, היו לי ידידים, אבל תמיד ידעתי שהמאהב שלי, השכן שלי מבני־ברק, יצלצל. וכשזה קרה – הייתי בשוק. כל אותם שנים מאז נפרדנו הוא חי כאילו כלום לא קרה. נכון, משמרות הצניעות אילצו אותו לעזוב את בני־ברק והוא עבר עם משפחתו לעיר אחרת, אבל הוא לא איבד את אשתו. לא לקחו ממנו את ילדיו. זו עוד דוגמה לצביעות שלהם. לגבר לא קורה כמעט כלום. עבר לעיר אחרת ובזה נגמר העניין. לגבר מותר, לאשה אסור. זו המסקנה. אשה הבוגדת בבעלה חייבת בכרת. לי כרתו את החיים.

"בני־ברק היא עיר עם הרבה לכלוך. הרבה גברים נואפים, אך לאשה אסור. נידו אותי ולפי החוקים שלהם היו צריכים לכרות את ראשי"

"לפני שנתיים נפגשנו שוב. הוא ידע שנסעתי לחו"ל וחזרתי. הוא טילפן לחברה שלי והיא מסרה לו את מספר הטלפון שלי. חיכיתי בכליון עיניים לצלצול שלו. ידעתי שיצלצל. לא ידעתי מתי זה יקרה וכשהוא צילצל הייתי המומה, הרגשות הישנים צפו ועלו. הקשר חודש.

"עכשיו אנו מתראים פעמיים בשבוע, לפעמים כל יום. הוא חרדי המנהל חיי משפחה תקינים ובשבתות וחגים זה בלתי אפשרי להפגש. הוא אוהב אותי, מעניק לי חום, מגיע אלי עם מתנות יהלומים וזהב. אנחנו לא מבלים בפרהסיה. יכולים לנסוע לאיזה מלון בעיר מרוחקת. אף אחד לא רואה. אני חובשת פיאות ומשקפיים להסתרת זהותי. חוששת להכשיל אותו.

"כשאנחנו משחזרים את מה שקרה, הוא אומר לי שנתפסתי באשמתי. אלמלא קפצתי למרפסת לא היה קורה כלום. הוא יודע שאני בודדה. אף שיש לי אחים ואחיות נשואים כל אחד דואג לעצמו. לי אין משפחה לחגים ושבתות. אין מי שמתעניין בי. את בעלי לא ראיתי מאז. הילדים שלי? הבכור, תלמיד ישיבה, מסרב לראות אותי. כל הפרשה התפוצצה כמה שבועות לפני הבר־מצווה שלו והחגיגה בוטלה. פתאום אמא עוזבת את הבית. מאז נותק הקשר. ניסיתי לאתר אותו, לראות אותו ברחוב. אני לא יודעת איך הוא נראה. הוא מאשים אותי שבגללי עדיין לא התחתן. בחור דתי מתחתן בגיל 20. הוא כבר בן 25 ועדיין לא מצא שידוך. מדוע? זה כאילו יש בו פגם גנטי, כי הוא הבן של המופקרת ההיא. כשמדברים על ההורים צץ ועולה הסיפור הישן. הוא לא יכול לסלוח לי.

"מ**ה הוא אשם שהוריו גרושים? זו הצביעות של החרדים. אני מכירה גם נשואות שבגדו. היה מקרה של שלוש חברות שנסעו יחד לים המלח. הנסיעה המשותפת הניחה את דעת הבעלים. אחריהן באו שלושה ידידים והשמחה היתה גדולה. אבל אצלי זה לא היה חיפוש אחר סיפוק מיני. זה לא חסר לי בבית. חיפשתי אהבה וזה היה סיפור אהבה. הנה באחרונה נסעתי באילת ופתאום הוא מפתיע אותי ונוחת אחרי במלון.

"עתיד? אין עתיד. הוא לא יכול להתחתן אתי. הוא אמר לי שרק המוות יפריד בינינו, אבל אני רוצה לדבר על החיים ולא על המוות. אני רוצה לשקם את החיים שלי. כל הזמן אני במתח – מתי הוא יבוא? לכמה זמן? תרגילי ההתחמקות וההונאה נמאסו עלי. ילדים אחרים כבר לא יהיו לי, השלמתי עם זה. אבל אני משתוקקת לחבר לחיים. אני כבר הרבה שנים לבד והבדידות הורגת אותי.

"הרחיקו אותי מהילדים. זה הדבר הכי קשה בשבילי. בעלי עשה בהם כרצונו. מדי פעם אני נוסעת לפגוש אותם, פרט לבכור. בשבילם אני לובשת שרוולים ארוכים ופיאה. הם לא מתייחסים אלי. מקדישים לי כמה דקות. הפגישות סתמיות וקצרות. הם מרבים להאשים אותי.

"אני רוצה לתת לכל ילד סכום כסף יפה לחתונה. שאלו אותי איך אני יכולה לתת כסף לבן הבכור שלא רוצה לראות אותי. צריך לדבר עם פסיכולוג שיסדר את העניין. לפעמים אני חושבת ללכת לראש הישיבה שלו שינסה לדבר על ליבו. אבל אני מוותרת כי אין לי כוח נפשי.

"יש לי שורשים. אני מדליקה נרות שבת. בבני־ברק אני מתאימה את עצמי לסביבה, אבל בצפון תל־אביב, שבה אני מתגוררת כיום, אני חיה בהתאם. אני יכולה לעשות ככל העולה על רוחי, עובדת, מטיילת, רוקמת, משתתפת בחוגים. אף אחד לא מגביל אותי. למרות זאת אין שום סיבה לעליצות. אין לי עם מי לדבר. לאהוב שלי אני הרי לא יכולה להתקשר הביתה לתנות את צרותי. החברות שלי מבני־ברק שומרות אתי על קשר טלפוני, מזמינות אותי לשמחות, אבל לא מארחות אותי בבתיהן. אני חושבת שהן מתייחסות אלי כאל איום העלול לגזול מהן את בעליהן.

"גם אצל החילונים יש פצעים, יש צלקות, אבל אין נידויים בנוסח משמרות הצניעות של בני־ברק. אני רואה זוגות שחיים טוב ביחד. למשל באחד הבתים שאני עובדת, הוא משאיר לה פתקי אהבה בכל פינה והבית מלא פרחים, ואני מתמלאת בקנאה. ■

צילמו אותה בתנוחות

"מ**שמרות הצניעות" – לכאורה אין דבר כזה. אף לא מלה בכתובים. אין מי שמוכן להזדהות כחבר בארגון. ובכל זאת "משמרות הצניעות" הן מושג מוכר בהוויה של ק"ק בני־ברק. שוחחנו עם אדם המקורב לארגון. הוא לא הזדהה ואת דבריו הוא סייג ברמזים ובניסוחים מפותלים.

"בני־ברק היא עיר של 120 אלף תושבים. אף אחד לא בנוי מעץ וזו עיר ככל הערים, אבל בגידות אצלנו הן עבירות שצריך לטפל בהן. בעבר חייתי בעניינים. היתה קבוצה של כמה אנשים שעשתה פעולות. שריפת דלתות, קישקושים בספריי על דלתות. כבר ארבע־חמש שנים שהקבוצה לא קיימת. אחד קיבל התקף־לב, שני עזב את העיר. החבילה התפרדה מסיבות אישיות.

"עכשיו זה פרטיזני. יש קבוצת קנאים, הפועלים על דעת עצמם. בענייני צניעות כל אחד לוקח יוזמה. יש כמה עסקנים בעיר שאם מתעוררת בעיה פונים אליהם. יש מקרים של אנשים שיוצאים לתרבות רעה. אז כמובן כל דבר נבדק. הסיפורים מגיעים לרבנים והרב מוסר לאנשים לבדוק מקרוב לפני שקוראים לאנשים ומטפלים.

"איזה טיפול? בדרכי נועם. אם זה נופל לידיים של חמומי מוח, יש הטרדות טלפוניות וקשקושים על הדלת. לפני ארבע שנים היה מקרה של אשה, שכנה של רב, שבעלה נסע לחו"ל. היא היתה לבד בבית ויצאת עם רופא. עשו עליה מעקב. הגיעו לחורי ירושלים וצילמו אותם בתנוחות. הביאו את הצילומים לרב וקראו לה. היא הכחישה שזו היא. התכו לה את הצמיגים ברכב והטרידו אותה. בסוף היא הפסיקה להפגש עם הרופא, אבל בעלה התגרש ממנה".

מאת נילי פרידלנדר
צילם יוסי אלוני

84. אל מה שנשאר מהירקון

ל**תושבי גוש דן זהו טיול קרוב לבית. לצאת מהבית בשבת בבוקר וללכת לאט עם הילדים ואולי גם עם הכלב לאורך האפיק של מה שהיה פעם נהר הירקון. זהו טיול של מה שהיה ויש, טיול שמתאים לימים בהירים של סוף סתיו ותחילת חורף עד עונת הנרקיסים. ובכל זאת, לא טיול בשמורת טבע, אלא במקום שעוד יש לו סיכוי, אם הרשויות המקומיות שלאורכן עובר אפיק הירקון, המתפתל לאורך 27 ק"מ מהמקור בתל אפק עד השפך לים, ליד רידינג בתל־אביב, ינקו אותו ו"מקורות" תזרים לתוכו מים.

הטיול הוא מסלול הליכה קצר ונוח. כארבע שעות מגן לאומי אפק, ליד ראש העין, אל בית הבטון הראשון בצומת כביש השרון הישן, והכביש המהיר שחוצה את צומת מורשה עם כביש חוצה שומרון.

מה יש לנו כאן? הפארק של אפק עם שרידי עיר עתיקה ושרידי מצודה תורכית שנבנתה במאה ה־16. נשארת החומה על הגבעה, זו שקוראים לה בטעות מבצר אנטיפטרוס ואינה אלא "בינאר באשי" ובתורכית: ראש המעיינות.

מהחומה יורדים אל סכר הירקון. הולכים אל המעט מהמעט שנשאר מהמים של מאות המעיינות. רוב המים הולכים מאז 1955 לקו "ירקון־נגב" במוביל המים הארצי. "מקורות" משחררת מעט מים אל תחילת הנהר, שם בולטים על המים העלים הגדולים והצפים של פרחי הנופר הצהוב. מכאן הולכים לאורך האפיק בין אקליפטוסים ומגיעים אל טחנת קמח ישנה ואל חוות סלים קסאר, כפר הבפטיסטים ובית הבטון הראשון. זו מסלול יפה שהאתרים לאורכו נחשפו על־ידי אמנון ויגלר וחבריו מבית ספר שדה "ירקון" של החברה להגנת הטבע. הטיול מתאים למשפחות עם ילדים או לקבוצת חברים. המסלול בשלמותו מתחיל בפארק אפק ומסתיים ליד כפר הבפטיסטים. לכן כדאי להקפיץ רכב שני לחניה של הכפר. אפשר גם לעשות את הטיול מכפר הבפטיסטים לפארק אפק ולסיים שם בפיקניק ומנגל על הדשא, ואז צריך להקפיץ את הרכב לפארק.

● הנסיעה:
מצומת מורשה: נוסעים ישר מזרחה לכיוון כביש חוצה שומרון ובצומת פונים ימינה. פניה שמאלה לכפר הבפטיסטים או המשך נסיעה לכיוון פתח־תקווה. בצומת גנים פונים שמאלה לכיוון ראש העין.

מתל־אביב: לנסוע לפתח־תקווה ואחרי בית־החולים בילינסון לפנות ברמזור שמאלה לכיוון צומת סגולה. בצומת: שמאלה לכיוון כפר הבפטיסטים. ימינה, לכיוון פארק אפק, כאילו לראש העין.

● החליכה:
מפארק אפק: עולים לחומת המצודה. כשעומדים בכיוון צפון, לעבר מסילת הברזל, יורדים שמאלה בשביל עד לסכר על הירקון. בדרך רואים את עלי הנופר על המים. הולכים לאורך הנחל, בין עצי אקליפטוס גבוהים עד שמגיעים למעבר תחת גשר הרכבת. כאן להיזהר. לפעמים עוברות כאן רכבות. בצד הדרומי יש "פילבוקס" – תא שמירה מימי השלטון הבריטי, מאורעות 1936־1939. את המסילה, מראש העין לפתח־תקוה, הניחו אנשי גדוד העבודה בשנות העשרים. כאן הובילו הדרים מפרדסי פתח־תקווה לנמל יפו.

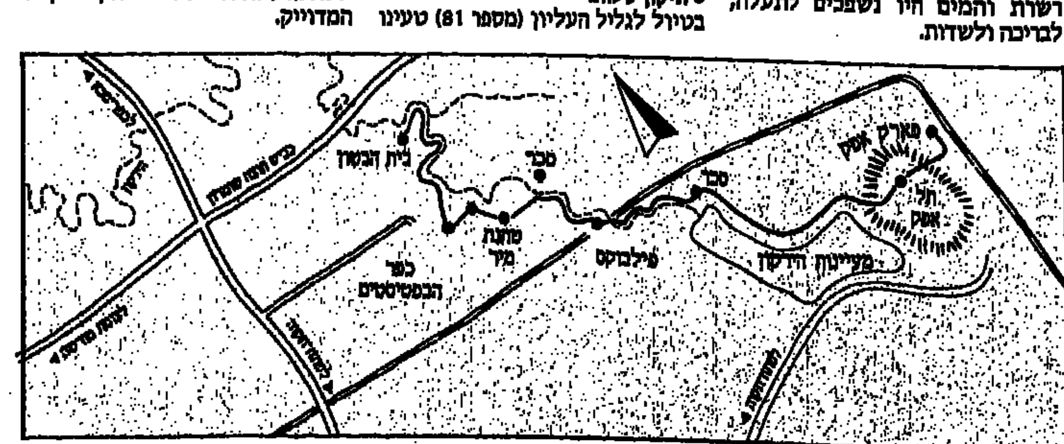
מגשר הרכבת הולכים בתוך חורשת האקליפטוסים, חורשת מיר, על־שם הכפר הערבי שהיה כאן, כפר של כושים מסודאן וממצרים עילית. היחידים שידעו לחיות בביצות, שהיו אז, ובנוף הסבוך של ג'ונגלים טובעניים.

מגיעים לסכר שנבנה על־ידי "מקורות" בשנות החמישים והיום אינו בשימוש. ממנו יוצאת תעלה רחבה לעבר שרידי טחנת הקמח של מיר, בין האקליפטוסים. ממשיכים ללכת בין העצים ומגיעים לחוות סלים קאסר. יש שילוט. שער החצר ומשקוף מעץ ארז. בריכה ובאר עמוקה עם מיתקן שאיבה משרשרת ברזל, שפעם היו מחוברים אליו ארגזי עץ. הבהמה היתה מסובבת את השרשרת והמים היו נשפכים לתעלה, לבריכה ולשדות.

בתמונות: החאן התורכי בראש מעיינות הירקון. שריד מהמאה ה־16

כאן מגיעים אל כפר הבפטיסטים ולא מפריעים להם. שטח פרטי של חקלאים פרוטסטנטים מארה"ב. כאן אפשר לסיים את הטיול או להמשיך לאורך הירקון עד לבית הבטון הראשון, שהוקם בארץ ב־1911 כבית שאיבה. הבית היפה נטוש ומתפורר וחבל.

● תיקון טעות:
בטיול לגליל העליון (מספר 81) טעינו וייחסנו פרטים אישיים לא נכונים לחבר קיבוץ כפר־סאלד, שעשה גן יחיד ומיוחד על גבעה מול הקיבוץ, לצד הכביש בין חורשת־טל לכפר־סאלד. אנחנו מתנצלים על עגמת הנפש שנגרמה לו ולמשפחתו, ומבקשים מהקוראים, השומרים את דפי־הטיולים, להתעלם מכל מה שלא נוגע לתיאור יופיו של הגן ומיקומו המדוייק.

לנשים יפות קשה יותר להזדק

מיכל מודעי: "אני מאוד נהנית לסדר את הדירה, אם כי לא פשוט להכניס בית גדול, בו חיינו 20 שנה וצברנו חפצים וזכרונות, לדירה. וויתרתי על הרבה תמונות, כלים, בגדים ורהיטים".

ב יולי עברנו מבית בהרצליה לדירה בגן העיר בתל־אביב. אחרי שהילדים עזבו את הבית, הוא נעשה גדול עלינו. בעיקר עלי. גיליתי שאני לא נהנית ממנו, שאני נמצאת בגינה רק כשצריך להגיש לאורחים. והנסיעות. בגיל מסויים מתחילים לחשוב גם על השנים הבאות. ונוח לגור במקום בו הכל בהישג יד – תיאטרון, קולנוע, קניות. אדם מבוגר מחפש נוחות וזמנו נעשה יותר יקר. שעה על הכביש נראית כבזבוז זמן נוראי.

היום, כשאני מגיעה לעבודה תוך כמה דקות ושומעת ברדיו מה קורה על כביש החוף, אני מאושרת. לא פעם, כשהגעתי הביתה, לא התחשק לי לחזור ולנהוג העירה בערב. הפסקנו ללכת לקונצרטים, על קולנוע בכלל לא היה מה לדבר ואפילו חברים, כשגרים בת"א אפשר לומר – תקפצו לקפה, אבל כשצריכים לבוא להרצליה, זה כבר מחייב.

אני מאוד נהנית לסדר את הדירה, אם כי לא פשוט להכניס בית גדול, בו חיינו 20 שנה וצברנו חפצים וזכרונות, לתוך דירה. ויתרתי על הרבה תמונות, כלים, בגדים ורהיטים. הסידור פה עדיין לא סופי. צריך לחיות עם הדברים תקופה מסויימת ולהרגיש את הבית כדי לדעת מה נכון. עדיין לא הגעתי לשלב של לחזור הביתה, ללבוש שמלת־בית ולקרוא ספר בניחותא. כשיש זמן, צריך לקרוא חומר הקשור לעבודה. רק בזמן האחרון, כששכבתי בבית־חולים, קראתי את "הצוצרת כואריי" של סמי מיכאל, את "קופסה שחורה" של עוז ואת "כתר" של קניוק. אני לא מאלה שתמיד יודעים על הספר האחרון. קוראת מה שמזדמן אבל קוראת עד הסוף, גם כשזה לא כל־כך מעניין. גם מהצגה לא אצא בהפסקה. תמיד אני מקווה שהחלק השני יהיה יותר טוב.

עכשיו, כשאנחנו תל־אביבים, אולי נתפנה יותר לתיאטרון ולמוסיקה. חידשנו את המינוי לפילהרמונית ואני מקווה שבעלי יעמוד בזה. אני מאוד אוהבת קונצרטים וגם לצאת עם בעלי.

אילו הייתי צריכה לתאר מסגרת משפחתית אידאלית, לא הייתי מכניסה לתוכה עיסוק בפוליטיקה. זה עיסוק כפוייטובה הפוגע במסגרת המשפחתית, שלשנינו כל־כך חשובה. אבל לומדים לחיות עם זה.

ומעולם לא עלה על דעתי לנסות לעצור את בעלי, לבקש שיוותר למעני, למרות שלפעמים רציתי. ידעתי שזה כוער בעצמותיו.

אנחנו משתדלים ליצור כמה שיותר זמני מפגש. בעבר, הייתי באה מדי פעם לצהרים בכנסת, משתדלת להצטרף אליו לשליחויות. בשנים האחרונות גם לי יש פחות זמן. קשה לחיות עם אדם עסוק כל־כך. לפעמים את רוצה שישאו איתך בעול הבית, שישתתפו בהחלטות הקטנות, אבל הוא לחוץ ואינני רוצה להטרידו. מטבעו הוא מאוד אוהב לעזור, וכשהיינו צעירים, עשה כל מאמץ להגיע הביתה בשש ולעזור עם הילדים. מאז שהוא בפוליטיקה אין לו זמן. אני לא זוכרת מתי בפעם אחרונה הוא ערך קניות, למשל. אין לי מרירות על כך. בעיני, הוא אחד האנשים המוכשרים ביותר, ואני בטוחה שהיה מצליח בכל נושא. לכן לפעמים חבל לי שהוא עוסק רק בפוליטיקה.

בסופי שבוע אנחנו משתדלים להתפנות לגמרי למשפחה. משוחחים, רואים טלוויזיה, קוראים עתונים. פעמים רבות מדברים על פוליטיקה כשנפגשים עם חברים. בבית, יש עניינים אחרים שרוצים לדון בהם בזמן המעט שאנחנו לבד. כשהוא חוזר בלילה, אינני מבקשת שיספר לי על מה שקורה בתוך המפלגה. קורה שאני מגיבה, לאחר קריאת עתון, ויש ויכוחים, לפעמים סוערים, על נושאים פוליטיים. אני לא נמנעת מלהשמיע ביקורת, אבל אינני עושה זאת בפומבי. משום עיסוקי בויצו, אני מנועה מתגובות והצהרות פוליטיות. לפעמים אני שואלת את עצמי – אילו לא הייתי בויצו, הייתי מתנגדת לצעד שעושה המפלגה של בעלי, איך הייתי מגיבה. אינני יודעת. לפעמים אני מעריצה את הנשים העצמאיות שיש להן דעה על כל עניין.

שטח פרטי
מיכל מודעי
מיכל מודעי
יו"ר הנהלת ויצו העולמית.
נולדה בירושלים (דור שישי בארץ), למדה בביה"ס ע"ש אוולינה דה־רוטשילד ובסמינר בית הכרם, היתה גננת במעברה, נבחרה למלכת היופי של ישראל. מ־1968 פעילה בויצו. ב־1979 נבחרה ליו"ר ויצו ישראל וב־1984 ליו"ר ויצו העולמית. חברה בנשיאות הוועד הפועל הציוני. גרה ב"גן העיר" בת"א עם בעלה, יצחק מודעי. אם לבן ובת וסבתא לנכדה.

מה רצית להיות בילדותך? *פסנתרנית או רקדנית בלט.*
כמו מי רצית להיראות? *כמו אמא שלי.*
מי היו גיבורי ילדותך? *גיבורי הספרים של פרל בק.*
מהו זכרון הילדות החזק שלך? *הפחד כשהתחיל להחשיך והתברר לי שהלכתי לאיבוד בשכונה לא מוכרת ואינני יודעת את הדרך חזרה הביתה.*
במה יתסיך עם ילדיך שונים מהיחסים שהיו בינך לבין הוריך? *הפער ביני לבין ילדי הרבה יותר קטן, הפתיחות יותר גדולה, אפשר לדבר גם על נושאים לא כל־כך נעימים.*
באיזו תקופה היית רוצה "לבקר"? *אני חושבת שמבחינת סגנון, התקופה הרומנטית היתה הולמת אותי.*
את מי היית רוצה לשחק? *את ז'אן דארק.*
בפני מה קשה לך לעמוד? *שוקולד טוב.*
מהו הגבר האידאלי בעיניך? *אדם חזק, תקיף ולא תוקפן, נאה, אינטליגנטי, מעניין, אדיב ולא מאצ'ו.*
מתי לא נעים לך? *כשאני רואה אנשים נוהגים בחוסר הגינות. אי צדק גורם לי מבוכה.*
מה נותן לך תחושת בטחון? *יותר הסביבה התומכת מאשר מה שבא מתוכי; אני שואפת לשלמות ותמיד נדמה לי שחסר עוד משהו.*
מה מערער את בטחונך? *כשאני לא יכולה להתמודד עם אנשים שיורדים לרמה שאינני מוכנה לרדת אליה.*
מה מקומם אותך? *חוסר פירגון.*
מה מוציא אותך מהכלים? *שקרים.*
באיזה מצב את שונאת להיות? *במצב של חוסר מוצא. כשאין פתרון.*
מהי האווירה האהובה עליך? *נינוחות עם בני המשפחה.*
מה גורם לך נדודי שינה? *דברים שעדיין לא בוצעו, בעיות שלא באו על פתרונן.*
מה מעצבן אותך? *נהגים פרועים.*
מה מביך אותך? *כשאנשים משקרים ואני יודעת וגם הם יודעים שאני יודעת – ובכל זאת ממשיכים.*
מה מעליב אותך? *דברים שנאמרים על מנת להעליב.*
מה את מתעבת? *לכלוך.*
מה המאכל האהוב עליך? *אוכל צרפתי ופסטות איטלקיות.*
מה ממטי בשבילך? *יופי, אסטטיקה.*
מה ההצלחה הגדולה שלך? *הילדים שלי.*
מה מניע אותך? *איכפתיות.*
מתי התבגרת? *אולי עם הילד הראשון.*
מה היו ההחלטות המשמעותיות בחייך? *לעסוק בעבודה התנדבותית.*
איזו תכונה מאפיינת אותך? *סבלנות וסובלנות.*
איזו תכונה שאין בך את מוכנה לקבל אצל אחרים? *שובבות.*
את אשת הזקוק במתח? *יש לי עצבים חזקים מאוד. אני נחושה בדעתי, אם כי לא עקשנית.*
במה את גאה? *שהצלחתי להתגבר על דברים קשים ואני מחזיקה את הראש מעל המים.*
על מי צר לך? *על אנשים שלא יכולים לעזור לעצמם.*
את מי את מכבדת? *אנשים בעלי אינטגריטי.*
מי מהאנשים שפגשת הרשים אותך במיוחד? *בגין, בתקופה מסויימת בחייו, מסקין בגדול־ן, ליאונרד ברנשטיין עד היום.*
את מי היית רוצה להכיר? *את מרגרט תאצ'ר. היא מסקרנת אותי.*
איזו אישיות בת זמננו את מעריכה במיוחד? *דוד בן־גוריון.*
איזו אישיות היסטורית הרשימה אותך? *נפוליאון.*
אילו תכונות חשובות לך אצל אנשים? *יושר, הגינות, סבלנות, אינטליגנציה וסובלנות.*
מה מפתיע אותך באנשים? *רוע לב.*
מה קושר אותך לאנשים? *חמימות שקורנת מתוכם.*
מה ישראלי בעיניך? *חלוציות.*
מה את שונאת בארץ? *את השחצנות.*
מה עוד את רוצה לעשות? *ללמוד. פילוסופיה, סוציולוגיה, פסיכולוגיה.*
לאן היית רוצה לנסוע? *לפולין, אני מרגישה שזו חובה לכל יהודי. ולסין, לפני שהכל שם ישתנה.*

לאשת פוליטיקאי יש השפעה. תשובתו היא [illegible] את "רחשי העם". הפוליטיקאי די מנותק [illegible] הוא מוקף באנשי שלומו הרוצים לראות אותו [illegible] ולא כועס. אני, כשמשהו נראה לי חשוב, אומרת [illegible] את האמת, גם אם אני יודעת שזה יכעיס אותו [illegible] אחרי הכל, ריב תרבותי בין בני־זוג זה דבר חשוב וטוב. אתן לך דוגמה. במלחמת לבנון, במוצאי ראש השנה ראיתי בטלוויזיה את הזוועות בסברה ושתילה וכמו כולם הזדעזעתי מאוד. למחרת, הממשלה לא הגיבה ואני הרגשתי שהיא חייבת להגיב [illegible] ושמוכרחים להקים ועדת חקירה. בערב, כשבעלי חזר שפכתי בו כל מה שהצטבר על הלב. היה ויכוח סוער. למחרת בעלי אמר לבגין שחייבים להגיב. אין לי ספק שלפנייתו היתה השפעה.

יש נשים שפורחות בתפקיד אשת פוליטיקאי. עלי כל הארועים, קבלות הפנים והתארים החשובים לא עושים רושם. אולי מפני שבגיל צעיר טעמתי את טעם הזוהר, הפירסום ואיבוד הפרטיות וקיבלתי מנה גרושה מרי. כל הזמן מסתכלים עליך בזכוכית מגדלת, וזה לא נעים.

אולי זו רגישות מופרזת, אבל לפעמים נדמה לי שלא מאפשרים לי להזדקן בקלות, בלי שיאבחנו, לפעמים בשמחה, כל קמט חדש. והרי טבעי שהזמן עושה את שלו. לפעמים מתחשק לי יותר להתפרק, להרגיש חופשיה בהתנהגות, בלבוש, אבל אני לא יכולה להרשות לעצמי את הלוקסוס הזה. לא אצא מפתח הבית אם אינני לבושה ומאופרת טיפ־טופ. אולי זה משהו באופיי ואולי זו ההרגשה שכל הזמן כותנים מלכת יופי לשעבר. מצפים ממני. בשלב מסויים יכולתי לומר – פוס, אני מצפצפת, גמרנו את המשחק, אבל קשה לעזוב את זה.

לנשים יפות קשה יותר להזדקן. קמטים סביב עיניים יפות הרבה יותר בולטים. אני מכירה נשים שבעבר לא היו יפות, אבל בגיל המעבר הן לא פחות נאות מנשים שפעם היו יפהפיות. יתכן גם שאשה פחות יפה מקדישה יותר זמן לפיתוח האישיות שלה, לתוכן הפנימי, וזה קורן מתוכה ובא לידי ביטוי במראה הפנים.

"יש נשים שפורחות בתפקיד אשת פוליטיקאי. עלי כל הארועים, קבלות הפנים והתארים החשובים לא עושים רושם".

אלוהים היה חכם ועם הגיל הקהה את עינינו וזה מאפשר לבעלים להסתכל על נשים באותן עיניים של פעם. כשבעלי נינוח ויש לו זמן, הוא יודע להתמיא ואני מעריכה את זה. אנחנו קרובים מאוד אחד לשניה. אבל בגלל העומס המוטל עליו, כשאני יכולה, אני חוסכת ממנו צער; למרות שזה לא תמיד נכון. אני יודעת שצריכה להיות פתיחות מוחלטת ואפשרות לקשר ספונטני, בשמחה ובצער, בלי שיקולים. אבל אני קצת מופנמת ולא מתחלקת בקלות בצער, מנסה לצאת מזה בכוחות עצמי.

לפני עשר שנים איבדנו בת. השנים מלמדות אותך לחיות עם זה, אבל הכאב לא פוחת. להפך. לפעמים בהתחלה נאחזים בדברים שלא מהעולם הזה, בונים גשר של נייר, חולמות על פגישה נוספת. במשך הזמן מגלים שאין לזה אחיזה במציאות, לפחות לגבי אדם כמוני, שלא הירשה לעצמו להיתפס לספיריטואליזם ואשליות אחרות. במשך הזמן אתה מגלה שאנשים סביבך לא יכולים כל הזמן לשמוע על הצער שלך. קשה להימצא זמן ארוך בחברת אדם כאוב ואומלל. ואז יש שתי ברירות – לשקוע, להרחיק מעליך אנשים, או לעשות מה שאני מכנה "בריחה חיובית", במקרה שלי זה המיפלט שמצאתי בחזרה לעבודה ההתנדבותית. אני משקיעה הרבה מאוד אנרגיה בעבודה, דבר שמכריח אותי לחשוב על בעיות של אחרים ולא לשבת בבית ולרחם על עצמי. נהייתי ממש "וורקוהוליק". אני משתדלת להמשיך להיות אשה טובה ואמא טובה אבל לפעמים בני הבית מקטרים, ואז אני מאיימת שאתפטר והם אומרים – אל תפוץ, את עושה עבודה נהדרת ואנחנו גאים בך, ואני ממשיכה.

הכאב קיים כל הזמן, הגעגועים מתחזקים עם השנים, לפעמים עד כדי יאוש. כשיש משבר, אני מנסה לצאת ממנו בכוחות עצמי. למזלי, יש לי אופי חזק ובדרך כלל אני מתגברת מבלי לשתף אחרים.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

בנק של קש

(המשך מעמוד 12)

אריאל ויינשטיין מהמפלגה הליברלית, אוריאל לין וגולדשטיין".

חבר הכנסת אהוד אולמרט לא ביקר את מוריס רג'ואן בכלא, אך לעומת זאת הוא פנה לתת־ניצב יורם גונן, אז ראש אגף החקירות במשטרה, בעניין ידידו יהושע הלפרין.

וכה אמר עד התביעה אהוד אולמרט בבית־המשפט: "...לאחר תפיסת הבנק, אם מר הלפרין היה ידיד שלי, קיים איתי קשרי ידידות, אני רואה את עצמי ידידו עד היום. ואז הוא בא אלינו, אמר לי – 'תשמע, אני מה רוצים ממני, לא עשיתי כלום, לא ידעתי כלום, אני לא פעלתי כלום, תבדוק, תעזור לי, אני במצוקה, אני נתון פה במצב קשה'. הוא טרח להבהיר ולהרחיב שאלמלא הוא חש עצמו חף וזכאי הוא לא היה בא מיוזמתו ארצה כשעה שהבנק כבר נתפס... אמר לי 'אני באתי מרצוני כדי שיאפשרו לי לנסוע, אני מוכן לגייס משקיעים, לשקם את העניין, תדבר איתם'. ואני באמת פניתי למר גונן ושאלתי אותו אם יש סיבה, אם הוא חשוד, אם יש משהו נגדו שצריך לעכב את יציאתו מן הארץ, וכדומה".

הודות לידידות המופלאה שנרקמה בין ח"כ־עו"ד אהוד אולמרט והבנקאי החרדי יהושע הלפרין, קיבל אולמרט הלוואה של חמישים אלף דולר ללא ריבית. במסמכי ההלוואה נכתב שהיא לתקופה של "לא פחות משלוש וחצי שנים".

וכך החלה הידידות בין הבנקאי העשיר והח"כ הצעיר.

אולמרט: "...היחסים התחילו כיחסים מקצועיים, אבל הם התפתחו מעבר לזה. מר הלפרין היה בא מדי פעם ומסביר לי שאני חייב לחזור בתשובה, לעסוק יותר בדברי תורה, כמעט לקח על עצמו כמשימה להחזיר אותי בתשובה, אפילו קנה לי תפילין, הביא לי את זה לביתי. אני זוכר פעם, בשעת לילה מאוד מאוחרת, ערב נסיעה לחוץ לארץ, אמר לי שזאת משימה קדושה בעיניו, שאני אקיים מצוות. ככה שנוצר איזה שהוא קשר, מדי פעם כשהוא היה בא למשרדי. הוא לא היה מסוג האנשים שהיה מצלצל ואומר 'אני רוצה פגישה ביום זה וזה, בשעה זאת וזאת'. היה מגיע כבדרך אגב. מופיע, מתיישב. אומר לי 'מה יהיה אהוד, מה יהיה עם המצוות? מה יהיה עם התפילין שלך שאולי נמצא מיותם שם בארון?' וכדומה. וככה נוצרה איזה שהיא אווירה יותר אינטימית, שחורגת מתחום של יחסים מקצועיים".

על רקע האווירה האינטימית הזו ביקש ח"כ־עו"ד אולמרט את ההלוואה. הוא רכש ב־1981 דירה ברחוב עין גדי בירושלים, לקח שתי הלוואות בתנאים רגילים מבנקים מסחריים, אך עדיין חסר לו כסף, מה שהוא קרא בעדותו "הלוואה משלימה".

אולמרט: "אני פניתי אליו, הייתי צריך הלוואה וחשבתי שמר הלפרין, יהודי בעל אמצעים, יכול לסייע לי. היות ולקוחתי, רציתי הלוואה בתנאים יותר טובים

מימין לשמאל – הדסה מונסה בדרכה לבית־המשפט; ההסכם על חצי מיליון דולר שנתן מוריס רג'ואן ליהושע הלפרין, ונחתם במלון בשוויץ. למטה – עו"ד שמואל ברזל (צילומים: ראובן קסטרו וסקופ 80)

מהתנאים הרגילים מבחינת תנאי ההחזר, כי לקחתי הלוואות' אחרות שהכבידו עלי קצת. ביקשתי ממנו הלוואה ומר הלפרין אמר שניתן להשיג הלוואה ממקור זר".

התובע, עו"ד דולן: "דיברת על סכום?"

אולמרט: "דיברתי על סכום ששווה לחמישים אלף דולר. ומר הלפרין אמר שניתן להשיג את זה, אבל זה אפשרי באמצעות מקור זר. ואני פניתי אז לבנק ישראל".

דולן: "סליחה, אתה בעצם רצית סכום בשקלים, שווה ערך לחמישים אלף דולר".

אולמרט: "כן, סכום ששווה ערך לחמישים אלף דולר".

ח"כ־עו"ד אולמרט פנה לבנק ישראל וקיבל מיד את האישור. (בעת שהתמוטט הבנק, כאשר נחשפה הפרשה לראשונה, הסביר אולמרט כי בנק ישראל נתן לו היתר לקבל הלוואה ללא תשלום ריבית עלית, וזאת עקב הירידה התלולה בערך השקל ביחס לדולר באותה עת, תקופת שיא האינפלציה ב־1981, וההגבלות הקפדניות על ההלוואות בדולרים. אולמרט סיפר, כי דיווח לרשויות המס על ההלוואה ותנאיה אולם אמר, כי לפי תקנות מס הכנסה לא נדרש לשלם מס על ההלוואה משום שהלוואה דולרית בהצמדה מלאה באותם ימים, לא נחשבה כהטבה הדורשת תשלום מס).

עם האישור בידו בא אולמרט לבנק צפון אמריקה. הלפרין הפנה אותו להדסה מונסה, היא פתחה חשבון לאהוד אולמרט והוא רשם צ'ק לעצמו ומשך את סכום ההלוואה. הוא לא שאל מי הוא המקור הזר להלוואה ולקח את הכסף. במשך השנים לא לחץ הלפרין על החזר ההלוואה אבל מדי פעם דאג לשאול את אולמרט מתי יחזיר את הכסף.

אולמרט בעדותו: "לא הייתי אומר שהיו שיחות, אני לא רוצה, אני רוצה לדייק, כפי שאמרתי לך – סוג המפגשים של מר הלפרין ושלי היו כפי שתיארתי קודם. הוא היה בא במשרד, מתיישב, או יושב באיזה חדר ועושה טלפונים, ואחרי זה ניגש אלי לשוחח קצת. אז בין הטפת מוסר על קילקול מידותי לבין הטפת מוסר על פעילותי הציבורית וכו', ובין איזה שיחה על עניינים עסקיים, היה איזה שלוש פעמים או יותר שהוא גם העיר לי, 'אהוד מה יהיה עם הכסף, מה יהיה עם ההלוואה?' אמרתי 'יהיה בסדר'. בהקשר של החזר ההלוואה".

בנקאות נוסח שוויץ

איך עובד בנק שוויצי? מוריס רג'ואן מגלה בעדותו טפח על כך: "רק מספר. כשאני רוצה להוציא כסף או משהו, לפי המספר. נהוג שם שיש אדם אחד שמטפל בתיק של לקוח ואז האדם או העוזרת שלו, במקרה זה היתה לו עוזרת, שהיא מטפלת. אתה לא יכול למשוך צ'ק או משהו כזה".

עו"ד רובין: "אמצעי הזיהוי היחיד הוא מספר".

רג'ואן: "כן. מספר ואדם עצמו וחתימה. נניח, אם המנהל הזה לא נמצא, צריך להוציא דרכון ולהוכיח".

שאלה: "לקשר את האדם עם המספר".

תשובה: "בדיוק".

שאלה: "אם אתה רוצה לתת הוראה בטלפון, מה אתה עושה?"

תשובה: "אם אני נותן הוראה בטלפון?"

רובין: "אתה מצטט את המספר?"

רג'ואן: "הבן אדם שמכיר אותי ומדבר איתי, רק אדם אחד שזה נקרא מר הרי המן, הוא מכיר אותי, הוא מקבל ממני הוראות בטלפון".

שאלה: "אתה אומר לו את המספר או שלפי הקול הוא יודע שזה אתה?"

תשובה: "לא, אני בכלל לא אומר לו. כשאני אומר לו: 'הלו מיסטר המן', הוא אומר 'יס, מיסטר רג'ואן'. הוא מכיר את הקול שלי כל־כך טוב, שלא צריך מספר ושום דבר".

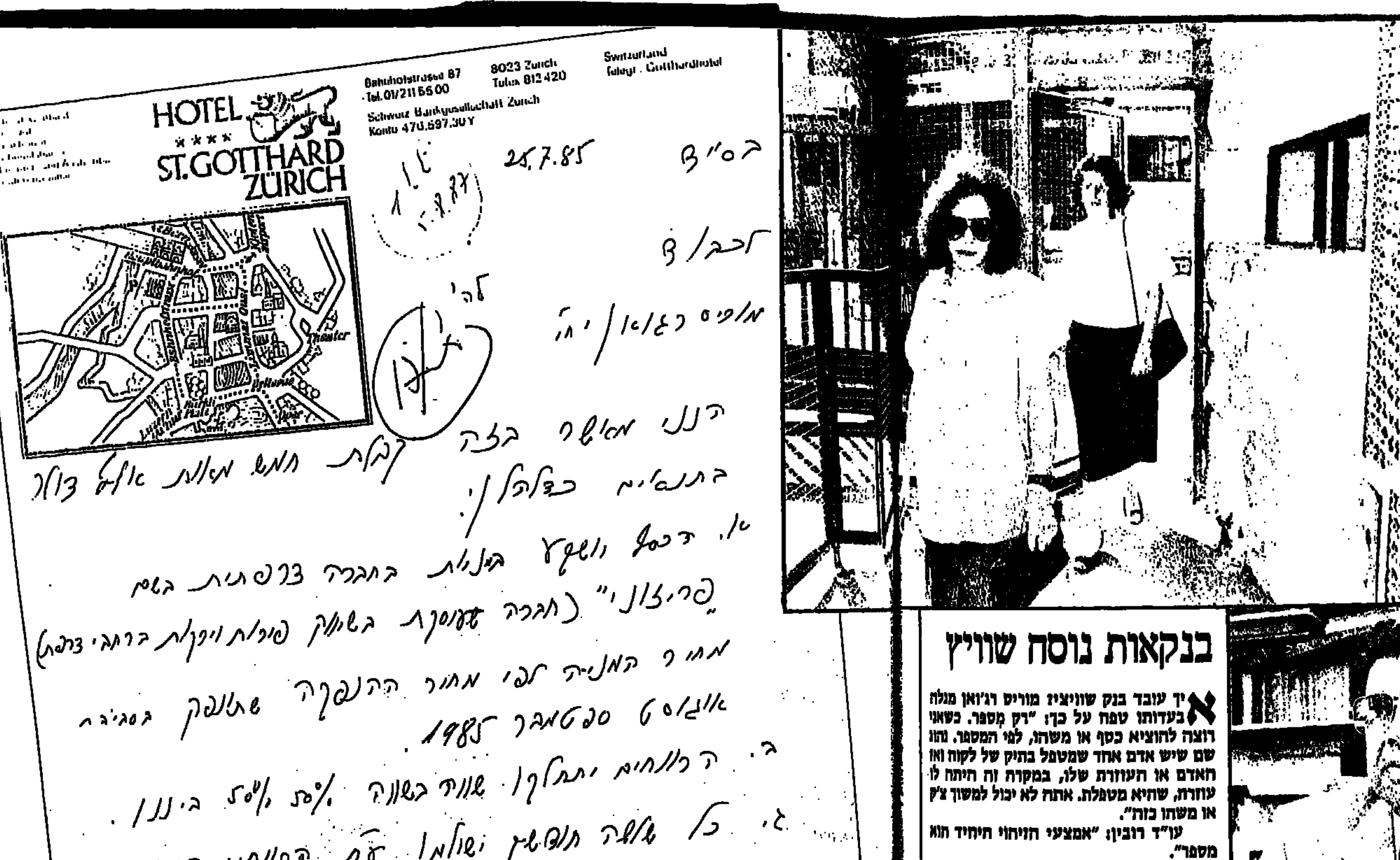
שאלה: "היית נותן הוראות גם מהארץ להעברות כאלה?"

תשובה: "אני לא נותן הוראות מהארץ. נתתי לו הוראות לעשות הכל. בדרך כלל היה חשבון ריבית ומניות ודברים כאלה שהוא היה מחדש את הדברים שלי אוטומטית. בשוויץ בדרך כלל נותנים לאנשים אלה לנהל את העניינים שלך איך שהם מבינים, לפי מיטב ידיעתם. בינתיים זה מתנהל יותר טוב מבנק צפון אמריקה".

שלושה שברחו

בכתב האישום מופיעים 132 עדי תביעה. בהם אנשים מוכרים: ד"ר אמנון גולדשמידט (המפקח על הבנקים), גלית מאור (לשעבר המפקחת על הבנקים), יעקב מרידור (לשעבר שר הכלכלה), גיורא גזית (לשעבר יו"ר הנהלת בנק הפועלים), משה ניצני (מנהל הבורסה לניירות ערך), ישראל סגל (איש הטלוויזיה הישראלית).

לפחות שלושה עדים מתוך רשימת ה־132 כנראה לא יעידו. הם כבר ברחו מהארץ.

HOTEL ★★★★ ST.GOTTHARD ZÜRICH

Bahnhofstrasse 87 · Tel. 01/211 55 00 · 8023 Zurich · Telex 812 420 · Switzerland · Telegr. Gotthardhotel

Schweiz Bankgesellschaft Zurich Konto 470.597.30 Y

בס"ד

25.7.85

הנני מאשר בזה קבלת חמש מאות אלף דולר

בתנאים כדלהלן:

ב. הרווחים יתחלקו שווה בשווה 50% 50% בינינו.

מאוחר יותר, בתשובה לשאלות עו"ד רובין, אמר ח"כ־עו"ד אולמרט: "הוא אף פעם לא הרים טלפון ואמר 'אהוד, לקחת הלוואה, למה אתה לא מחזיר', או 'אתה צריך להחזיר', או 'מתי מועד ההחזרה' או משהו כזה, לא."

רובין: "כשדיבר על מצוות, הוא דיבר גם על עניין של פרעון החוב, שזה בודאי גם מצווה".

אולמרט: "כן, אבל לא. המצווה של פרעון חוב היא מצווה כשהפרעון מגיע".

ההנהלה שמונתה על ידי בנק ישראל לאחר שהבנק התמוטט עמדה על כך שאולמרט יחזיר את ההלוואה מיד. אולמרט הסכים להחזיר את ההלוואה לבנק למרות שלדעתו, באופן פורמלי, לא היה חייב לעשות זאת. בעדותו טען אולמרט שהוא הבין כי ההלוואה היתה לחמש שנים. וכך העיד: "עכשיו כשאני חוזר פה לשלוש וחצי שנים, אני זוכרתי שאני ביקשתי לחמש שנים, וזה היה הסיכום בינינו, יכול להיות שהוא (הלפרין) זכר דבר אחר ושכך נוצר איזשהו הפרש בזמנים לגבי מתי צריך להיות מועד ההחזרה...".

ועוד העיד אולמרט: "כפי שיכולת לראות בטפסים חללו שאתה ציינת, הם אומרים שבעצם ההלוואה ניתנה לחברה בשם גמא, סליחה, ההלוואה ניתנה על ידי חברה בשם גמא. אני אמרתי שאני מודה ומתוודה שמעולם לא ידעתי. שזוהי החברה שנתנה לי את ההלוואה. אז אמרתי, 'אם ככה, אולי אני לא צריך להחזיר את זה לכם?' אז הם אמרו 'לא, לנו יש עם גמא יריבות, זאת אומרת שאנחנו תובעים מגמא כל מיני דברים משום שגמא שילמה לנו, גמא משכה מאיתנו ויש לנו תביעות כלפיה' וכדומה. ואז אני עשיתי איתם הסכם שאני מחזיר להם את הכסף אבל שאם אני איתבע אי־פעם על־ידי חברת גמא לשלם את הסכום הזה, כי אז הם מתחייבים לשפות אותי. כלומר, באופן שאני בעצם, החולשה שלי היתה, אני התחייבתי להחזיר ההלוואה אחרי חמש שנים, וזה מה שאני התכוונתי לעשות. יש פה סיטואציה שיכולתי לכאורה להגיד, 'חברה, אין לי יריבות אתכם, אני לא עשיתי עסקה עם הבנק, אתם אומרים גמא, תשלחו אלי את גמא'. אבל לא הרגשתי נוח לנצל את הסיטואציה הזאת כדי לא לשלם את ההלוואה שבאופן בסיסי התחייבתי לשלם".

אם ההנהלה החדשה היתה נענית לתביעת אולמרט "לשלוח אליו את גמא", היה מתברר לו שמוריס רג'ואן קשור בה בעקיפין. וכך אמר רג'ואן בעדותו על חתימת ההסכם עם יהושע הלפרין בבנק השוויצי: "... ואז אני אמרתי לו 'על שם מי אתה רוצה שאני אוציא לך את הצ'ק?' אמר לי 'על שם גמא פיננשין קורפוריישן'. נתתי לו את הצ'ק והוא נסע, אני נשארתי עוד יום־יומיים בבית המלון, קיבלתי צלצול ממר הלפרין שאמר שהצ'ק אבד לו, הצ'ק של 500 אלף דולר על שם גמא, ושאני אתן הוראה לבנק לתת לו צ'ק אחר, הוא יהיה בשוויצריה עוד כמה ימים".

עמוס לבב

על אדומים – ואדומים יותר

הפעם נדון ביינות אדומים שאינם קברנה־סוביניון וגרנש, ונתחילה בקריניאן, הזן הנטוע ביותר בכרמי ארצנו, ושימושו רב־גוני: ממנו עושים יינות אדומים ורוזה, ממנו היינות המתוקים והנתיזים הפופולריים כגון הפנטזיה.

המייחד את הזן הזה – בהשוואה לקברנה־סוביניון, למשל, היא העובדה שהקריניאן הוא עינב נייטרלי, זן ענבים ללא ארומה זנית יחודית, ויינותיו מוגדרים כבעלי ארומה יינית, בעוד שהארומטיות של הקברנה מוגדרת על ידי דמיונה לפירות שאינם ענבים כמו אוכמניות. חוסר הייחודיות של הקריניאן היא אחד הגורמים לכך שאיכותו נחשבת בינונית. תרומה נוספת לבינוניות – עודף הטנין שבעינב הגורם לעפיצות רבה, חיספוס וגסות מסויימים. שהציפיות ממנו חייבות להיות בהתאם לתכונויו אלו. בדרום צרפת נפוץ הקריניאן מאוד, אלא ששם אין מכנים את היין בשמו הזני והיין המופק ממנו נמזג ונמהל עם יינות מענבים אחרים.

בארץ, כאמור, זה הזן החשוב ביותר מבחינת כמות השטח הנטוע ותנובתו. מרבים לשווקו תחת שם זני והיינים משתדלים למצות את צבעו ללא הקנית עודף של עפיצות ליין.

זן אדום אחר הוא הפטי־סירה, עינב שמקורו בדרום צרפת, שם הוא מכונה דוריף. בשם פטי־סרה הוא ידוע בקליפורניה, ואין בינו ובין עינב הסידה (או שירז) של עמק הרון ולא כלום. בקליפורניה הוא גדל באיזורים שהם חמים מכדי לגדל בהם עינבי קברנה־סוביניון. שם – במקומות החמים – מבשיל הפטי־סירה, צבעו מלא ואינטנסיווי והוא בעל חומצה טבעית טובה.

ייתכן שתכונותיו אלה הן שעמדו לנגד עיני מי שעודדו את איקלומו ונטיעתו גם בישראל (הזן לא היה ידוע כאן עד לפני 25 שנה). אבל כאן הוא גם נכשל כישלון חרוץ. הציבור אינו מחבב את היינות המופקים ממנו, ועודפיו משמשים חומר למזיגה עם יינות אחרים. גם הכורמים – מגדלי הענבים – מסתייגים ממנו. מבחינה אגרוטכנית, כרמי הפטי־סירה הולכים ומתנוונים, יבולם פוחת וסוף הזן הזה להיעלם מכרמי הארץ. ליין שמופק מעינב הפטי־סירה צבע אינטנסיווי מאוד, ואם היינן אינו זהיר דיו, מתקבל טעם גס ועפיף שספק אם התיישנות ארוכה תשביחו.

לעומת הפטי־סירה, היין שמופק מעינב המרלו הוא עסיסי ומקנה לגומעיו תחושת מתיקות של פרי בעל ארומטיות שזיפית, דובדבנית, ריבתית. וגי־העינב הזה דקים ועדינים יותר משל הקברנה, ומכאן שכמות הטנין – גורם העפיצות הממוצה מן הגזים – פחותה מאשר בקברנה. היין רך וגמיש ומצהיל פנים לגומעיו, לעומת הקברנה־סוביניון שהוא חמור־סבר, קשות ומקהה שיניים.

מיטב יין המרלו – בסט. אמיליון ופומריל, והידוע שביקבין – שטו־פטריס, שיינותיו הם מהיקרים בעולם. בשאר רתבי בורדו משמש העינב כבן־זוגו של הקברנה בהרכב התמזיג של יינות אדומים. יינות גראב ומדוק שבבורדו, למשל, הם תמזיג שרובו קברנה סוביניון ומיעוטו מרלו, הנועד לרכך, לעגל ולהגמיש את הקברנה. יין הקברנה שנמזג במרלו ראוי לגמיעה קודם לאחיו הטהור (כלומר קברנה־סוביניון בלבד).

חמישת גביעים: 🍷🍷🍷🍷🍷 – מעולה.
ארבעת גביעים: 🍷🍷🍷🍷 – טוב מאוד.
שלושה גביעים: 🍷🍷🍷 – טוב.
שני גביעים: 🍷🍷 – בינוני.
גביע אחד: 🍷 – מספיק.
ללא גביעים: יין פגום שנדחה על־ידי הצוות.

עינב המרלו, כמותו כעינבי־איכות אחרים, נדד והגיע לאיטליה, ובעיקר לצפונה, לאיזור טרנטינו. הטובים שבהם הם יינות שסימונם d.o.c (סימן "יין המקור" באיטליה), בעוד שהפחותים שבהם מכונים "יינות שולחן" – vino de tavola. גם קליפורניה אימצה את זן המרלו ומפיקה ממנו יינות המשווקים בשמו. העינב נדד כמובן לדרום אמריקה, דרום אפריקה ואוסטרליה, ועתה הופיע לראשונה בשוק הישראלי: יין מבציר 1986.

עינב הפינו־נואר הוא העינב ממנו נעשים מיטב יינות בורגונדי, שהידועים שבהם הם רומנה־קונטי, אלוכס־קורטון, נואי־סט.־ג'ורג', בון, וולני, שמברטן ועוד. היינות הנעשים ביקבים אלה בשנים ברוכות הם מהמיטב העולמי: עשירים, רכים וגמישים שריחניותם מקנה תחושה של "מתיקות" למרות שהיין יבש לחלוטין, ועם זאת הם בעלי חוט שידרה קישח – ביטוי לרמת אלכוהול גבוהה. יש להדגיש שהתמהאות הללו מגיעות להם כשהם במיטבם, אבל בדרך כלל הציפייה המואד־גבוהה מיינות בורגונדי גוררת אחריה אכזבה. יותר מדי יינות בינוניים תוססים בבורגונדי, ואילו המעולים שבהם – יקרים מאוד.

עינב הפינו־נואר ידוע לייננים ברחבי העולם בקשיי התאקלמותו – ומכאן האתגר שבגידולו. זה כמה שנים שיקב לטרון מוציא לשוק יין אדום בשם פינו־נואר שלטענת הנזירים נעשה מעינבי פינו־נואר הגדלים בכרמיהם.

קבוצה נוספת של יינות אדומים שהשתתפו בטעימה הם יינות בעלי־שם גוף סוגי. יצרן היין אינו מתחייב ליצר יין מזן ענבים דומיננטי, אלא לסוג של יין בעל סיגנון אחד וקבוע. בסיס היינות האלה הוא קריניאן, מושבח על ידי פטי־סירה, והמהדרין מוסיפים לו קצת קברנה־סוביניון.

ישראל עשהאל

משתתפי הטעימה. כל מיני וסוגי – ובלבד שיהיו אדומים (צילום: ראובן קסטרו)

.1	ירדן מרלו 1986	🍷🍷🍷🍷+	33.00 ש"ח
.2	אשקלון בן־עמי 1981	🍷🍷🍷	21.00 ש"ח
.3	אליעז קריניאן 1986	🍷🍷+	5.50 ש"ח
.4	כרמל פטי־סירה 1986	🍷🍷+	8.50 ש"ח
.5	כרמל עבדת	🍷🍷+	4.65 ש"ח
.6	מונפורט קריניאן 1985	🍷🍷+	6.15 ש"ח
.7	אשקלון בן־עמי (ללא שנת בציר)	🍷🍷	5.90 ש"ח
.8	חברון – שטו דה חברון (ללא שנת בציר)	🍷🍷	8.00 ש"ח
.9	אשקלון בן עמי 1986	🍷🍷	12.80 ש"ח
.10	כרמל אדום־עתיק	🍷🍷	3.80 ש"ח
.11	מונפורט פטי־סירה 1986	🍷🍷	6.50 ש"ח
.12	כרמל קריניאן 1987	🍷+	5.80 ש"ח
.13	לטרון פינו־נואר (ללא שנת בציר)	🍷+	7.00 ש"ח

טעימת היינות שדירוגם מובא כאן נערכה ביום 9.10.88 במלון חילטון בת"א, והטועמים היו אבנר און – מנכ"ל קלאב־אין אילת, שרל לואינזר – אגרונום ויינן, והחתום מטה.

מלך כל בשר

פעם, מזמן, ביקר יוסף קובו, שכולם קוראים לו יוז'י, בשוויץ. עבר ברחוב וראה איטליז אלגנטי, כמו בית מרקחת. הוא התבונן בעוד מה והעיניים יצאו לו. כשחזר אמר לאשתו: "מימי, כזה אני רוצה שיהיה לי". והסוף ידוע, רשת מעדניות. יוז'י מלך בעוד מקום, בארץ הולדתו בולגריה. כמה שנים היה בעסקי התיירות ושלח לשם טיסות צ'רטר. מספרים עליו שהוא מכיר אפילו את ראש הממשלה ז'יבקוב

מאת עמית דובקין

יוז'י. פעם היה שוטר. כשעלה לארץ גר באוהל, התחתן עם שתי לירות בכיס (צילם: בני גלזר)

ז'טונים נערמים על שולחנות העץ הכבדים. הרולטה מסתובבת. על הבמה כדרן המשעשע את הקהל בבדיחות. תזמורת צוענית מנגנת ורקדניות בטן מענטזות. המקום – הקזינו בסופיה, בולגריה. כטוב ליבם של האורחים ביין, הם קמים ובתנועה רחבה, מלאת הדר, מדביקים על חזן של הרקדניות בוכטות של לאוות, הוא הוא המטבע המקומי, שקיבלו תמורת הירוקים שהביאו מישראל.

יוז'י הגדול, ששמו בעצם יוסף קובו, וכינויו "גרנדיוז'י", "קיסר הבשר" שהקים בארץ רשת של חנויות מעדנים, מרים אצבע. וכשיוז'י מרים אצבע כולם משתתקים – הכדרן, הנגנים, המחוללות. כעת יכול כבוד הרב אברהם בכר (אברמיקו), הרב הבולגרי של יפו, לעלות על הבמה. והוא נושא נאום נרגש לכבוד יוז'י. קודם כל לכבוד יוז'י, "אשר בזכותו, ורק בזכותו, נפרץ מסך הברזל הבולגרי" ולכבוד שר התיירות של בולגריה, שנכנס באותו הרגע לקזינו. בתום הנאום פוצח אברמיקו בשירי עם בולגרים ורעייתו בלה מצטרפת אליו בשירה ונותנת את הקצב הנכון בעזרת שתי צלחות, והשמחה גואה וגואה.

עוד סימן קל מהאצבע של יוז'י וכל ה"בולגרים", כולל הכינורות והמענטזות, יוצאים אל המסעדה ש"יוז'י "סגר" בשביל החבר'ה לאותו ערב. יוז'י וחבורת ה"בולגרים" שלו ממשיכים לבלות גם בבוקר שאחרי הקזינו ואחרי הסעודה הגדולה. ויוז'י, שאושרו עולה לפסגות שלא ייאמנו, עוצר בולגרים שניקרים בדרכו ומסביר להם מה זו ציונות.

שש שנים אירגן יוז'י טיסות צ'רטר לבולגריה, טיולים משולבים בהימורים. יצחק אלקולומברה, הלא הוא "סמי בורקס", מספר על יוז'י: "לפני כמה שנים הייתי בסופיה עם יוז'י ועם מוישל'ה פרנטיס מ'אולימפיה' ונכנסנו למסעדה. לא יכולתי להאמין שאני נמצא במדינה קומוניסטית. בכניסה קיבלה אותנו תזמורת כינורות כמו בווינה. השולחן היה ערוך כמו אצל אבירים בימי הביניים. שני כבשים, סלטים ופירות שאפילו ב'וולדורף אסטוריה' אין, יינות שגם בצרפת אתה לא רואה. שתי תזמורות, שירים בולגרים, יוונים, איטלקים, צרפתים, הכל לפי הטעם של יוז'י. והקורציה, איזו דקורציה. נברשות כמו בארמון ורסאי. מסביב לשולחן ישבו 24 איש, כל המי ומי של בולגריה. מיניסטרים, אמנים, ואיזה במאי רוסי חשוב, שכשטעם את הקוניאק הצרפתי שיוז'י הביא לו, נשבע שבחיים שלו לא יגע יותר בוודקה."

יוז'י: "נסים אלקולומברה, האח הגדול של יצחק, השמן הזה, מה הוא עושה. אחרי שהייתי סוגר מסעדות והיינו אוכלים כמו קינגים, הוא היה מבקש את החשבון, מעיף מבט ומחזיר למלצר. אל תעליב אותי, הוא היה אומר לו, זה יותר מדי בזול, ומשלם לו פי שניים. פעם אחרת כשהיינו ברודופה, איפה שהפרטיזנים הבולגרים הסתתרו מהנאצים, היה אחד שהלך לשירותים, גמר להשתין, ונתן למארם טיפ עשרים לאוות. המסכנה הזו, שרגילה לקבל מקסימום חצי לאווה, כמעט התעלפה. קיבלה על המקום משכורת של חצי חודש. היתה מוכנה לעשות הכל, אפילו להחזיק לו את הפיפי. אני, מה שביקשו ממני הייתי מסדר. קזינו, קלפים, מסעדות, ריקודי בטן, אפילו נשים לא בעיה להשיג בכסף שלנו."

חבר אחר מספר שפעם התערב עם יוז'י כמה שוקלת איזו חתיכה שפגשו במסיבה. "61 ק"ג בדיוק", אמר המומחה לבשרים לאחר שהעיף מבט בוחן באותה חתיכה. והוא צדק.

"מי מהמרז מכל הסוגים. בעלי באסטות, עורכי דין ואנשים חשובים אחרים מהעדה הבולגרית". על עצמו מסרב יוז'י לדבר, אך מוכן להודות: הימרתי פעם פה פעם שם. ענין ריסקרטי ההימורים. מדברים על הכל וכשמזכירים הימורים, אומרים: 'מה פתאום, באנו לנפוש.'

יוז'י מסביר: "ראיתי בחבילות הצ'רטר הזדמנות טובה לחדש יחסי התיידות עם הגוש המזרחי. היתה לי אפילו תכנית משותפת עם חברת מעוף לחטים ישראי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

לים לשלושה יעדים בברית־המועצות – אודסה, מוס־קווה ולנינגרד. לצערי, כל התוכניות הלכו לעזאזל בגלל מלחמת לבנון ומה שקרה בסאברה ושאתילה".

יצחק פרנקו, ידידו של יוז'י, אומר ש"יוז'י הוא אדם עם "עין של מזל" ו"שביות של מזל". אחד כזה שתמיד יצליח לשכנע שוטר שלא יעשה לו רפורט, ואת הרולטה שהיא צריכה להפיל את הכדור על המס־פר שלו. בני, בנו של יוז'י: "יש משחק שקוראים לו 'צ'יקט'. פוקר עם ארבעה קלפים סגורים ואחד פתוח. צריך הרבה אינטליגנציה בשביל זה. אבא הוא אחד מארבעת השחקנים הטובים ביותר בארץ במשחק הזה".

"בבילויים אין כמוני", אומר יוז'י. "ככה זה אצלנו הבולגרים. יודעים לעשות חיים, אבל גם מבינים בקול־טורה. כזה גם אני. רנסאנס. פסלים. ציורים. חרשתי את הלובר ואת הפראדו עד שנמאס לי מזה לגמרי".

"יוז'י הוא פנומן", אומר הרב אברמיקו. "מביא כבוד לעדה הבולגרית. עשה יוזמה בבולגריה, שאף איש ממשלה לא יודע לעשות. מכיר שמה את כל האנשים החשובים. צריך לתת לו פרס גדול על מה שעשה". יצחק אלקלומברה: "בדרך כלל אתה מקבל בבולגריה בירה חמה ומרק קר. יוז'י, לכל מקום שהוא בא, שולח לפני זה טלקסים שהבירה תהיה קרה והמרק חם".

הכל התחיל ב־1979, כשיוז'י פגש בקזינו של סופיה את מנכ"ל רשת המלונות הבי־נלאומית "אינטר הוטל" שבבעלותה רוב מלונות היוקרה של בולגריה. כך נולד רעיון טיסות השכר של ישראלים לשבוע הימורים ונו־פש בבולגריה. כמה חודשים לאחר מכן מקים יוז'י את חברת הנסיעות "ברון טורס" יחד עם ידידו יצחק פרנ־קו, בעבר עורך היומון הבולגרי "פאר".

"ליוז'י היו קשרים בלתי רגילים עם השלטונות הבולגרים", מספר פרנקו. "אפילו את ראש הממשלה ז'יבקוב הוא הכיר, וככה התחלנו להריץ קבוצות בנות 50 איש להמר ולבלות בבולגריה. תוך זמן קצר זה התגלגל ל־1,000 מטיילים בשנה. האנשים היו הולכים אחרי יוז'י כמו אחרי מגנט. פעם היתה קבוצה שהת־חילה את הטיול בבלגאן גדול. הכל היה פנצ'רים. אין טיסה. אין אוטובוסים. אין מלון. כשחזרו אחרי שבוע, חיכיתי ליוז'י ולקבוצה, בטוח שפה הולכת להיות תכ־עה משפטית גדולה. מה אני רואה? כולם מחובקים ומתנשקים ואפילו נתנו ליוז'י מתנה – עט מזהב. לא יודע איך".

יוז'י: "איפה שהיה להם קילקולים, סידרתי. והתב־טל מלון אז לקחתי אותם למסעדה הכי מפוארת. בבו־לגריה סידרתי להם אקסטרות, כי כולם מכירים את גרנדיוז'י".

שש שנים אירגן יוז'י צ'רטרים לבולגריה ואז הפ־סיק. "לבולגרים ישנו פתגם – 'אם ישנו פשפש אחד, אז שורפים את כל המזרן'. היינו באולם הנשפים של ויטושה, מלון גדול בסופיה", מספר יוז'י. "אחרי חצות הפסיקה התזמורת לנגן. היינו 100 ישראלים, שתינו כמו שצריך, והתחלנו לרקוד "מים מים בששון". היתה יחד איתנו גם קבוצה יוונית וכולם קמו לרקוד ועשו שמח. פתאום, לא יודע מאיפה, ניגש אלינו בולגרי אחד, אחראי על המקום, ואומר לי – תפסיקו. אמרתי, למה להפסיק? אנשים נהנים. זה לא ברייקדאנס, למה להפסיק? והוא – תפסיקו כל־כך נעלבתי, שאמרתי לחברה לקפל את הרגליים ולהסתלק. זו היתה החב־רה האחרונה ששלחתי לבולגריה. מאז אני נוסע לשם לבד".

יוז'י קבו נולד בפלובדיב בולגריה לפני 62 שנה למשפחה ספרדית עשירה מאנוסי ספרד. בן גוריון וז'־אב ז'בוטינסקי ביקרו בבית סבו, ציוני ידוע שייצג בפלובדיב חברה סקוטית לתעשיית חוטים. "עד גיל 22 חייתי בפלובדיב", מספר יוז'י, "קראתי את 'קפיטן נמו' וכל מיני ספרי פיראטים, חלמתי על האיים הקרי־ביים וכל מיני מקומות אקזוטיים אחרים, אבל הפעם הראשונה שראיתי ים, היתה כשעליתי כמו סרדין בס־פינת מעפילים לישראל".

זה היה ב־1948. יוז'י ועוד 1100 מעפילים נדחסו בספינה "בונים ולוחמים". הבריטים תפסו אותם וכולם הושלכו למחנה מעצר בקפריסין. "עשיתי לבריטים הצגה של לא נורמלי. ממש אידיוט. התפשטתי ונשאר־תי בתחתונים, עיקמתי את הפרצוף ואת הכתף עשיתי ככה. היו בטוחים שאני מפגר ונתנו לי ולחברה שלי מימי להכנס לישראל. הגענו למחנה מאיר, שדרות ח"ן בתל־אביב של היום. גרנו באוהל. היו לנו שתי תזמו־רות, מצד אחד תזמורת של שועלים ומצד שני תזמורת של ערבים שירו עלינו מכיוון יפו". מימי: "אחרי כמה ימים החלטנו להתחתן. קיבלנו שתי לירות ויצאנו לחופשה. החלטנו לחסוך את הכסף ולישון על הגג של התחנה המרכזית. באמצע כשאנחנו עולים לגג עם תר־מילי הגב המרופטים, שמע אותנו בולגרי מדברים בו־לגרית והזמין אותנו לישון אצלו בבית. ככה זה אצל הבולגרים, כולם אנשים טובים".

יוז'י: "מה זה טובים. פעם חבר אחד אמר לי, 'איזו עדה דפוקה אתם'. אני הולך כבר להרביץ לו והוא מיד מרגיע אותי, 'יוז'י, תראה לי רוצח בולגרי, תראה לי שודד בולגרי, תראה לי זונה בולגריה, תראה לי ארס בולגרי'. לילה שלם לא יכולתי לישון מרוב צחוק".

ב־1956 הגיע יוז'י לראשונה לעסקי הבשר. קודם לכן היה שוטר. "נמאס לי מהמשטרה. המפקד שלי כעס עלי שאני לא נותן מספיק רפורטים. הייתי אספן בולים והחלטתי למכור את כולם, ובכסף הזה קניתי את האטליז הראשון שלי ביפו. בסוף נשבר לי וקניתי עם פולני אחד חנות ברחוב ליאון בלום ברמת־אביב. כל הקלאסה שגרה שם היתה באה אלינו, כמו גולדה מאיר, יוחנן באדר. גם משם לא ראיתי כסף. בסוף החלטתי להיות רוכל בשר. היתה לי מכונית מיני מיי־נור והייתי נוסע לצפון ומוכר בשר לקצבים". כעבור כמה שנים ביקר בשוויץ. "בלוגאנו נעצרתי פעור פה מול חלון של איטליז אלגנטי. זה אני רוצה שיהיה לי, אמרתי למימי.

"ב־1963 נסעתי בפעם הראשונה לחו"ל. תחילה לבולגריה. הייתי חולם על משהו טרופי. יום אחד היי־תי בדרבן שבדרום־אפריקה. אמרו לי שיש אי בשם מאוריציוס עם דקלים ועצי קוקוס. למחרת הייתי כבר בדרך למלון הכי מפואר באי. ב־1979, כשיבאתי כב־שים מאוסטרליה, עצרתי בסינגפור, ועשיתי טיול בג'ונגלים של מלאיה. גוודלופ, מרטיניק, האיים הקרי־ביים, בכל המקומות האלה הייתי. אחר־כך, כשהיה לי פנצ'ר גדול בגלל הכבשים האלה, חשבתי לסגור פה את כל העסקים שלי ולפתוח עסק בשר באיי סיישל. הייתי כבר בקונטקט עם השלטונות עד שברגע האחרון שיכנעו אותי חברים להשאר פה".

יצחק פרנקו: "יוז'י הוא החבר הכי טוב. אחד שי־תן את הנשמה בשבילך. איש העסקים מנו ללה: 'אם הייתי מת, הייתי נותן בעיניים עצומות ליוז'י לטפל בצוואה שלי'".

ביין גיוזה לגיחה לאחת מחמש היבשות מטפל יוז'י ברשת המעדניות שלו, שתחילה נקראה "YOJI BOUCHERI" ואחר־כך "בשרי יוז'י". גולת הכותרת של האימפריה – החנות בגן העיר בתל־אביב, שבה בין השאר בשר חמישה כוכבים, גבינות אירופיות, חמאה ב־12 טעמים, יינות שרדונה, קורדון רוז, וקורדון בלה. בבשר מטפל גרהארד שולץ, מומחה עם דיפלומה מאוניברסיטת דר־טמונד, ולידו צוות של גרמנים המשלימים את ה"שאף" הבינלאומי של המקום.

ב־1966 הקים יוז'י את המעדניה הראשונה שלו, ברימון. "את הפרסומת הכי טובה שלי קיבלתי דווקא מהחרדים. מיד כשפתחתי את החנות הם פירסמו כרוז: 'אורחים נכבדים, אל תקנו בשר של יוז'י כי מוכרים שם דברי פיגולים'. מיד התחילו כל סביון, רימון וקיר־און לקנות אצלי בשר חזיר".

אחר־כך פתח חנות ברחובות שנשרפה. אומרים שהחרדים עשו זאת. חנות בפינת שטריקר־פנקס, לא הרחק מביתו של אברהם שפירא. צפונה משם נפתחו בינתיים "בשרי יוז'י" בנווה אמירים (שנסגרה בינתי־ים), בנווה אביבים וכפר שמריהו. טעם של סעם, רע־פים איטלקים, עץ ספרדי, מרתפי יין ותאומים בדלת עץ. את כל המשפחה הכניס לאימפריה שלו. חתן בני בגן העיר, הבת עליזה בכפר שמריהו, הגיס ג'קי יחד עם הכדורסלן מוטי ארואסטי בנווה אביבים. יוז'י הפט־רון של כולם.

יושב על כיסא "ארצ'י בנקר" בסלון הווילה שלו בסביון אומר יוז'י: "אני לא רוצה שתעשו ממני סתם איזה מולטי מיליונר. יש לי מסר לצרכני הבשר ולכל מי שעובד בענף. אפשר לעשות אטליז עם חלוקים לבנים ונקיים, בלי ריחות ובלי לרמות את הלקוח. אצלי זה לא כמו פעם, כשכל אלה שהיו בענף היו מושכים את הרגל של התרנגולת מאחורי המשקל ומר־מים את הקליינט. בסופו של דבר הם מרמים את עצ־מם". בני: "בזכות זה אבא עשה כסף. לימד אותי שה־קליינט הוא כמו פרה שצריך לחלוב אותה בעדינות בעדינות, אבל בשום פנים ואופן לא לשחוט אותה". ■

"מה שביקשו ממני הייתי מסדר בבולגריה. קלפים, מסעדות, ריקודי בטן, אפילו נשים לא בעיה להשיג בכסף"

"לקזינו של סופיה באים להמר ישראלים רבים, בעלי באסטות, עורכי־דין ואנשים חשובים אחרים"

יוז'י באחת המעדניות שלו. "קליינט הוא כמו פרה. לחלוב אותו, לא לשחוט" (צילם: שמואל רחמני)

לאכול בחוץ

אברם דבוקי הוריד עוגן ביפו

שוחרי שוק הכרמל בימיו הסוערים מכירים אל נכון את אברם דבוקי, שב"באסטות" שלו היית משיג את ענבי הדבוקי הטעימים ביותר. קראו לו גם אברם טורקו, בגלל מוצאו הטורקי, והערבים מהשטחים היו קוראים לו אברם כרמל, להבדיל מאברם אחר, משוק התקווה.

אברם דבוקי, ששמו האמיתי בכלל אברהם גנון, היה מהטיפוסים היותר "סוערים" של שוק הכרמל בת"א. רק טיפשים ותמימים היו מנסים להצר שם את צעדיו או להכניסו תחת כנפיהם. כשגדלו הילדות שלו החליט לחסוך מהן את האפשרות שמישהו בבית־הספר יקניט אותן באמירה: "האבא שלך הוא בעל באסטה בשוק". לפיכך עשה הסבה מקצועית לענף המסעדנות, עד שלפני חודשים מספר נחת ביפו ופתח מסעדת דגים ופרי ים בשם "העוגן" (רחוב המגדלור 15, מעל נמל יפו, סמוך לשפת־התנייה של יפו העתיקה). את ה"באסטות" שלו בשוק הכרמל לא הוריש, עד כמה שידוע, לצדקה. הוא פשוט העביר את תפעולן לאחרים. יודעי דבר טוענים שמהסידור הזה מרוויחים הסועדים במסעדתו, שכן היא זוכה לאספקה שוטפת של מיטב הירק והפרי. קערת הפירות שקיבל שולחננו בתום הסעודה היתה עדות נחרצת לקביעה זו: תפוחים מן המיטב, ענבים שחורים וצהובים מרהיבי־צורה ורבי־טעם, גויאבות ריחניות עם טעם של פעם.

אברם עצמו טוען שכמו בשוק הכרמל – כך ביפו: הוא מגיש ללקוחותיו את התוצרת הטובה והטרייה ביותר. לא בגלל נטיות אלטרואיסטיות, חלילה, אלא בגלל נסיונו: תן סחורה טובה, תן שרות טוב, קח מחירים הוגנים ותצא מרוויח מהעיסקה.

דגים. מהים אל "העוגן" של אברם בלי תחנות ביניים (צילום: שמואל רחמני).

אין לי הרבה השכלה, הוא מעיד על עצמו, עד היום אני כותב צ'ק אחד עם ארבעים שגיאות. אבל תראה לי בנק אחד שלא יכבד את הצ'קים שלי ולא חשוב כמה שגיאות עברית יהיו בו. מה שלמדתי בלי השכלה – מסביר אברם – זה שלקוח של פעם אחת זה לא סחורה. אתה צריך לקוחות קבועים כדי שהעסק שלך יעבוד טוב. וכדי שיהיו לך לקוחות קבועים אתה צריך לתת להם את הטוב ביותר בעד הכסף שלהם. וזה מה שאני עושה במסעדה שלי. כמו שבשוק הכרמל לא החזקתי עגבניות קפואות, כך במסעדה ביפו אני לא מחזיק דגים קפואים. הכל טרי, אוריגנל. אפילו מושטים אני מחזיק רק של הכנרת, לא של בריכות.

הביא אותנו למסעדה של אברם אחד מן ה"קבועים" שם. הוא סיפר לנו שלפני כשבועיים, במוצאי שבת, היתה המסעדה מלאה עד אפס מקום. עצר בפתחה טנדר. נהג הטנדר, גם הוא מן ה"קבועים", שהגיע עם אשתו וילדיו, אמר למלצרים: אין דבר, עד שיתפנה לנו מקום, אתם יכולים להעלות על הטנדר שולחן וכסאות ולהגיש לנו קצת "מזטים" ושתייה. כשיהיה שולחן פנוי, אנחנו נרד. וכך היה.

כשהגענו לשם לארוחת צהריים בשבוע שעבר היו כמה שולחנות פנויים ונחסכה מאתנו החוויה לפתוח את הסעודה מעל גבי ארגזו של טנדר. מצאנו מסעדה נקייה ביותר, מפות צחורות, שרותים מבהיקים. פתחנו את הארוחה במבחר עשיר של מנות ראשונות – החל בסלט טחינה (טובה), דרך גזר מרוקני, פטריות כבושות, סלט חצילים עם גמבה ושום וכלה בפרוסות פלמידה – מעושנת ומלוחה. רק חלק מהיצע המנות הראשונות מופיע בתפריט. תוכלו, איפוא, לבקש ולקבל, בנוסף למופיע בכתובים, גם סלט טבולה; מרק טרטור; נתח גבינה בולגרית; דגי אנשובי; קוויאר (של דג הבורי); לקרדה (עשוייה מדג טונה) ואפילו ליקורינו עשוי מדג מליטה קטן־מידות, שהומלח בדבעי וניתלה לייבוש לזמן ממושך. לאחר שיובש מקלפים ממנו את העור יחד עם שכבת המלח, שולפים את אידרותיו, שורים אותו בחומץ (עם שמיר ופלפל) ומגישים בחברת עראק.

חסילונים, סרטנים, קלאמרי וכל סוגי הדגים הטריים המצויים בשוק – זה ההיצע שלאחר ה"מזטים". הקלאמרי שאכלנו היה עדין ועשוי כהלכה. החסילונים (ג'מבורי) היו בסדר גמור, אף כי רצוי היה לטרוח יותר בניקיים מחול שדבק בהם. הלוקוס הגדול שנחת לאחר מכן על שולחננו היה מעולה. אמנון הגליל (של הכנרת, כמובן) הבהיר בטעמו ובגווניו את ההבדל בין אמנון הבריכות לאמנון האגם.

מחירים לדוגמה: סלטים למיניהם – 3 שקלים. דגים בין – 20 ל־28 שקל. מי שלא אוכל דגים יכול לקבל בשר כבש ואומצות למיניהן.

מאו"ל

לאכול בחו"ל

אז אם כבר התגלגלתם לנאה־מרמרס

אם אתה מתגלגל במקרה לאיזור הנופש ידוע בצפון יוון ושמו טורקאראס, אולי תתגלגל במקרה לעיירת דייגים הסמוכה לאזור זה ושמה נאה־מרמרס. לא רחוק. בסך הכל 110 ק"מ מנמל התעופה של סלוניקי. ואם אתה מתגלגל במקרה לנאה־מרמרס (הרבה תיירים מרחבי העולם מתגלגלים ומגיעים איכשהו לשם), תגיע ודאי לחוף המפרץ עם מעגני הדייגים, הטברנות, חנויות המכולת והיין. אם תחפש איזה טברנה לסעוד בה, הרוב ימליצו בפניך על הטברנה של פאנוס. היא הגדולה מכולן, הפופולרית שבהן.

אולי יש טובות ממנה, אבל היא לגמרי לא רעה. מלבד נוף ואווירה ובני־אדם מכל העולם יש בה תפריט עם היצע רחב למדי. המזון המוגש שם טעים והמחירים הוגנים. עד כדי כך שאתה פוגש במסעדה הזו גם טיילי־תרמיל.

ברקע מוסיקה יוונית "שמאלצית". מול העינים ספינות וסירות המתנדנדות במעגן הסלעי, על השולחן רצוי שיהיה, להשלמת האווירה, בקבוק של "אוזו". אם לא הזמנת בקבוק שכזה, בסוף הארוחה ועל חשבון־הבית תקבל כוס אוזו, או לחילופין כוסית ברנדי של "מטקסה".

והאוכל – פחות או יותר כמו בכל טברנה מצויית באי יווני מצוי שמורגל בתיירים: ירקות ממולאים, פרי ים על שרציו השונים, דגים, בשר כבש בצורות הכנה זו ואחרת, כשהסופלקי, כמובן, בראש רשימת המבוקשים. פאנוס הוא לא רק שמה של הטברנה. פאנוס הוא גם שם הבעלים – טיפוס מקומי "ציורי" למדי, עם זקן הסרוק לצדדיו, לבוש מכנסי ג'ינס, גרביים ירוקים וסנדלים חומים; ככה זה מוצא חן בעיניו, או מה?

הרפתקה אסתטית

שישים ציורים של שאגאל, קנדינסקי, מודליאני, סזאן, גוגן וכארבעים אמנים אחרים, מאוספים פרטיים בשווייץ, הם כוכבי תערוכה חדשה – "מונה עד מאטיס" – שנפתחה השבוע במוזיאון ישראל בירושלים.

התערוכה מקיפה שמונים שנות אמנות מודרנית, ומרכזת לראשונה תחת קורת גג אחת יצירות השייכות לאספנים שונים, שחלקן מעולם לא הוצג ורובן המכריע טרם הוצג בארץ. כמה מהיצירות הללו מבוקשות מאוד לתערוכות ברחבי תבל, כך שכינוסן כאן נחשב למאורע בעל חשיבות אמנותית בינלאומית.

בתערוכה, הכוללת טווח רחב ביותר של אמנים ויצירות, ארבעה מדורים. פותחת אותה התקופה האימפרסיוניסטית והפוסט אימפרסיוניסטית, הכוללת יצירות מאת מונה, סיסלי, גוגן, סזאן וסיניאק. בעקבותיהם באים ציוריהם של כמה מהמפורסמים באמנים האוונגרדיים בשני העשורים הראשונים של המאה ה־20: פיקאסו, ואן דונגן, לאריונוב, קנדינסקי, שילה, קירכנר, מארק ומודליאני. המדור הבא, "בין שתי מלחמות עולם", כולל את ההתפתחויות המאוחרות של הקוביזם בעבודות בראק, לז'ה וגרי, וכן כמה משיאי היצירה הסוריאליסטית בעבודותיהם של דה־קיריקו, ארנסט, מירו, מאגריט, טאנג'י, קליי, רואו, בלתוס, לה־קורבוזייה ופיקאסו. בחלק האחרון – אמנים שהגיעו לבגרות אמנותית לפני מלחמת העולם השניה וכהם מירו, לורנסן, הפוורת, ביל ומאטיס.

בין ארבע יצירותיו של פיקאסו שבתערוכה נמצא תצריב משנת 1935, בו השתמש האמן כחלק מהאיקונוגרפיה אשר – שנתיים אחרי־כן – שימשה אותו ליצירתו הגדולה "גרניקה". עבודה זו הושאלה למוזיאון מאוסף הפרטי של מרינה פיקאסו, נכדת הצייר, שירשה חלק חשוב מהעבודות שנותר בעזבונו. הקשר בין מרינה פיקאסו והמוזיאון הירושלמי נעשה על־ידי יאן קרוז'ייה, הבעלים של גלריה קרוז'ייה בז'נווה ומידידיו הוותיקים של מוזיאון ישראל.

כל היצירות שבתערוכה הושאלו על־ידי אספנים מידידי מוזיאון ישראל בשווייץ שבנו את אוספיהם במשך שנים רבות, חלקם עוד לפני מלחמת העולם השניה.

"כיום, כשמחירי יצירות אמנות חשובות מרקיעים שחקים, מהססים אספנים רבים להשאיל את אוצרותיהם למוזיאונים. למרות זאת נתאפשר לנו עתה להציג מיצירותיהם של גדולי אמני המאה ה־20 שהשאילו לנו אספנים שוויצריים שנשארו נאמנים לעקרון שיש לאפשר לקהל הרחב גישה ליצירת מופת. חשיבות התערוכה היא בכך שאת היצירות המוצגות בה לא ניתן לראות בשום מוזיאון, בעצם היותן מוצגות לראשונה כחטיבה אחת ומהיותה של כל עבודה הרפתקה אסתטית בפני עצמה" – אומרת סטפני רחום, אוצרת לאמנות מודרנית במוזיאון ישראל ואוצרת התערוכה.

דני קרן

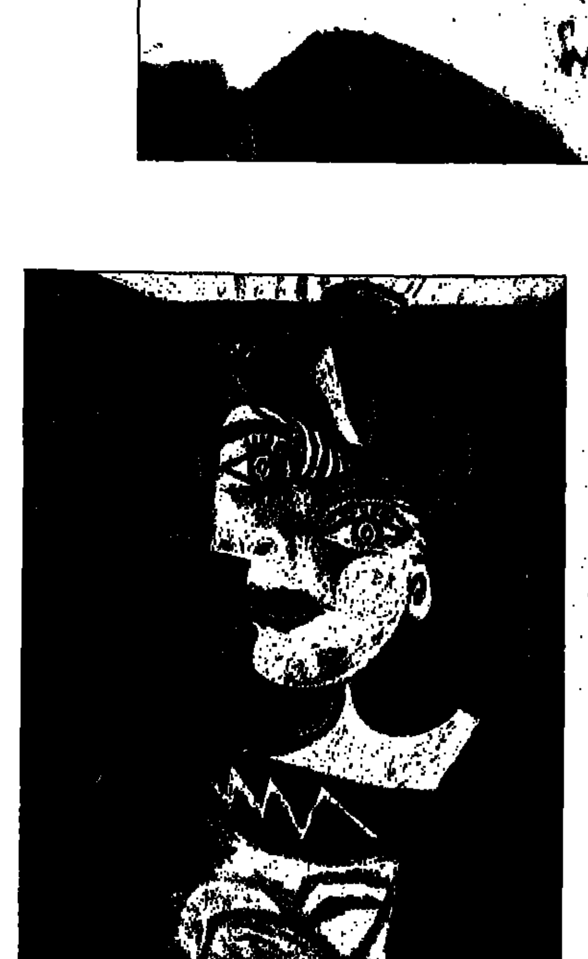
ג'ורג'ו דה קיריקו. איטלקי, 1888־1978. הקטור, 1916, שמן על בד.

ואסילי קנדינסקי, רוסי, פעל בגרמניה, 1866־1944. מורנאו, נוף עם בית ירוק, 1909. שמן על קרטון.

רנה מאגריט, בלגי, 1898־1967. הגיון צרוף, 1948. שמן על בד

אגון שילה, אוסטרי, 1890־1918. דיוקן אשה בכובע שחור (גרטי), 1909. שמן על בד.

פאבלו פיקאסו, ספרדי, פעל בצרפת, 1881־1973. אשה בחצי־גוף, 1938.

ז'ואן מירו, ספרדי, 1893־1983. הציפור, 1960.

פייר בונאר, צרפתי, 1867־1947. חמקוה, 1917, שמן על בד.

אנרי מאטיס, צרפתי, 1869־1954. פנים עם שרך שחור, 1948. שמן על בד.

שיכורים

משהו:

צריך ללמוד להנות מכל דבר, אפילו מזה שעושים חיים.

בני הארבעים לבאריקדות!

סתיו מה באוויר, ובמבט לחרשות מחסנים את טלם עד גיל ארבעים.

פעם ראשונה לי שאני מעל לגיל בשביל משהו שכולם מקבלים, וזה משונה במקצת. בא לי לחלות בפוליו רק כדי להראות להם שסתם וילולו בנו, המעל־ארבעימים.

עם בהלת האיידס היה הרבה יותר טוב. היינו מוטרה. נתפסנו לפאניקה כמו כולם. לא נתתי את דעתי כלל על אלה שכבר לא צריכים לדאוג, ואולי עכשיו אני נענש על גבהות לבבי.

מטמיעים בינלאומיים עד מאוד, כולל ממציא הפוליו עצמו, תהו, ובצדק, מדוע בישראל מוסכים רק עד גיל ארבעים? וגם אני שואל: מי הסמיככם לקבוע את קו הגבול הזה? האם בן ארבעים כבר לא מסוגל אפילו לקבל שיתוק ילדים פשוט? או אולי לא איכפת לכם אם יקבל או לא יקבל, כי ממילא אף אחד כבר לא ירגיש.

מפלגת הפנסיונרים צריכה, לדעתי, ללחום לנמרצות למען חיסון עד גיל ארבעים וארבע לפחות. עשרה אחוז תוספת לגיל שנקבע, ואז גם אני בפנים.

מדור הרכב

ובכן, יש אנשים שיש להם טלפון במכונית, ואחרים שאין להם. האם זה צורך? לאו. אבל כולם כבר יודעים את הפטנט: תוקעים אנטנה על הגג ומחזיקים במכונית רק שפופרת שלא מחוברת לכלום, ובדרך מדברים פנימה.

ידועה גם התחבולה של חסרי המזגן לסגור את חלונות מכוניתם הלוהטת ולחייך בהקלה ברמזור בעודם נוטפים מלמטה.

ברם יצרני הרכב לא יודעים רחם, ומוסיפים בכל שנה אבזרי־מעמד חדשים. לכן יש עכשיו אנשים המתאמנים בסידרת אימונים קשה ומפרכת, אבל זה שווה את המאמץ, כי בסוף – המוכשרים מסוגלים לפתוח ולסגור את חלונות המכונית ככה שמבחוץ זה נראה כמו חלונות חשמליים.

אזהרה

הקוראים לעצמם ברעש גדול אנשי השלום, אינם ברוב המקרים אלא אנשי ההשלמה.

לא רק שזה לא אותו דבר. זה ההיפך.

קולות שאין שומעים

יש פעמים, נדירות ובודדות, שקול מגיע, והקול הזה מדבר בלשון שמראה לי שיש תקווה.

הפעמים האלה נדירות לא רק משום שהקולות מעטים, אלא גם מפני שממעטים לפרסם את הקולות האלה. אתם הרי כבר גדולים, ויודעים שלא כל קול מתפרסם.

לכן אני עוצר וקורא פעמיים ושלוש קטעים כמו אלו שפורסמו ב"מוניטין" האחרון בכתבה על ערביי הגליל:

"מספר הלידות הצטמצם באורח דראסטי. יתרגעו עם העניין הדמוגרפי שלכם' אומרים הצעירים, 'אחרי שניים־שלושה ילדים אנחנו סוגרים את החנות'. קופת חולים וטיפת חלב מסייעים בהדרכה ואספקת אמצעי מניעה. – האם לא התייחסו כאן למסיונריות הממוסדת של צימצום הילודה כאל מזימה יהודית? מזכיר המועצה נהנה בעליל למרוין בצחוק רועם. גם אנשי חד"ש ואפילו 'בני הכפר' כולם מדברים על משפחות מרובות ילדים כעל צרה וסמל לפיגור. 'הדמוגרפיה זה בראש שלכם, לא שלנו. לנו חשוב לגדל ילדים שלא יגדלו כמונו, כמו עבברים'".

ואני תמיד חשבתי כי מי שרוצה שלילדים שלו יהיה טוב, איתו לא תהיה שום בעייה לסגור שלום.

כדי שלא להרבות בציטוטים (האם שמעתם על הטרנספר הפלשתיני? פלשתינים מוסלמים מגרשים מהארץ פלשתינים נוצרים), נעבור היישר למכתב של נער ערבי שהתפרסם לאחרונה במדור המכתבים של "מעריב לנוער", תחת שם לכותרת האיומה "ערבי שטוב לו":

"אילו פירסמתי את שמי וכתובתי אינני יודע מה היה קורה לי למחרת פרסום מכתבי בעיתון. לכן עלי להישאר בעילום שם, אולי מכיוון שאינני די אמיץ.

החלטתי לפרסם את מכתבי זה לנוער היהודי דווקא כדי שיידעו שלא כל הערבים קיצוניים ולא כולם בדיוק תומכי אש"ף.

אני, ערבי ישראלי בן 17 המתגורר בכפר בגליל, רוצה ומעוניין לחיות רק בישראל. טוב לי כאן, אני אוהב את הארץ הזו, והייתי מעוניין שישרור שלום באיזור, כדי שיהיו לי חברים יהודיים, ושחברי היהודים לא יפחדו ממני כשאני מגיע לביקור בתל־אביב.

אינני אומר שלפלשתינים לא מגיעה מדינה. אבל הדרך שבה הם מנסים להשיג אותה פסולה בעיני. מדינה שקמה בדרך הפשע תהיה מדינה רעה. תנו יד לשלום, יהודים וערבים, רק כך יש סיכוי לאיזורנו".

ס.א., הגליל

במעגלי האמונה

יש משהו במה שכתב לי שלמה שחוח, ויש בזה יותר ממשהו במיוחד לפני בחירות:

אם חוזרים הרבה זמן על איזה דבר, בסוף יהיו כאלה שיאמינו בו.

אם מאמינים הרבה זמן באיזה דבר, בסוף יהיו כאלה שיחזרו עליו.

מאיר עוזיאל

ילד חוץ, רוצה בטחון

(המשך מעמוד 8)

ארנס אולי לא שמע את השאלות האלה, אבל ידע אל נכון שהוא נתון בין הפטיש והסדן. הפטיש במקרה זה היתה מפלגתו שלו ובראש וראשונה – קודמו, אריאל שרון, האיש שלא עיכל את פרידתו ממשרד הבטחון והחל לשגר חיצים מורעלים לעבר מחליפו כמעט מהרגע הראשון שלו בתפקיד.

זירת הקרב של שרון היתה סביב שולחן הממשלה. הוא היה תוקף את ארנס באמצעות שאלות רטוריות כמעט בכל נושא, ודואג להבליט את דעתו על כישוריו הבטחוניים של ארנס. התקפות חריפות וארסיות כאלה לא שמע ארנס אפילו מיריביו הפוליטים, שידעו שמלאכתם נעשית נאמנה בידי אחרים.

על מעשיו של ארנס בלבנון נהג שרון לומר שהם שהכניסו את צה"ל ל"בוץ הלבנוני" וחיסלו את הישגי המלחמה. כנגד תגובותיו של ארנס למהומות קשות בשטחים (רצח אהרון גרוס, למשל), טען שרון שמשרד הבטחון נכשל בתפקידו והוא חייב לנקוט יד קשה ומדיניות ברורה ומרתיעה.

את כל מה שלא אמר שרון סביב שולחן הממשלה, השלימו בקפידה אנשיו (אורי דן) במאמרי ארס בעתונות. בשוב־לב אופייני היו מכנים את השר, שלא שירת מעולם בצה"ל, בכינוי הגנאי "פרופסור" (עוד לפני שנודע, אבוי, שגם פרופסור הוא לא...)

גם בשטחים, אצל המתנחלים, שמע ארנס השוואות לא מחמיאות בינו לבין קודמו. כאשר הגיע לחברון, אחרי רצח אהרון גרוס, היה הזעם נגדו כה רב עד ששומרי ראשו חששו שהמתנחלים עומדים לתקוף אותו פיזית. המתנחלים צעקו וקיללו ודרשו מדיניות בלתי־מתפשרת. באותו יום ציטטה כותרת ראשית באחד העתונים את ארנס כמתנגד להחלת מדיניות של "יד קשה". זה, אגב, לא הפריע לו להציע בפעם אחרת לעקור פרדס ולהרוס בית בכל מקום בו תיזרה אבן. ארנס היה בטוח שניתן יהיה להסביר זאת לאמריקנים כ"הגנה על בטיחות התנועה בדרכים". "את זה הם יבינו", אמר.

אגב, לזכותו יאמר שהבין, בניגוד לרבים מחבריו למפלגה, כי אי־אפשר להתעלם מעמדת וושינגטון, גם כאשר מדובר בעניינים חשובים כמו בטחון המדינה. כאשר נכנס לתפקידו היו היחסים עם ארה"ב במשבר – פרי מעלליו של שרון. אחד מצעדיו הראשונים היה ביטול החלטת שרון לדרוש מארה"ב תשלום בעבור העברת לקחי מלחמת לבנון מירושלים לוושינגטון.

ה־שרוניזציה הורגשה גם בתחומים אחרים. למשל, בהסכמתו לארח בלשכתו נציגי ארגונים כדוגמת "אמהות נגד שתיקה", או בהקפדתו לבקר מדי שבוע משפחות שכולות של מלחמת לבנון. שרון ואנשיו לא היו זקוקים אמנם לצידוק כדי לתקוף וללגלג על ה"פרופסור", אבל ההתגרויות האלה עוד חידדו את חרבותיהם.

הדקירות כאבו. מקורביו של ארנס אומרים, שלמרות התעלמויותיו המופגנות משרון והקפדתו שלא לענות לו – ארנס חשש מהצל הגדול ומהנשיפה הבלתי־פוסקת בעורפו. בחדרים סגורים נהג לומר על שרון דברים לא מחמיאים. פעם אחת אף שמעו אותו שואל בזעם: מה האיש הזה עושה בפוליטיקה? הוא הרי כל־כך רחוק מפוליטיקה. אחד מהאנשים הקרובים לארנס אומר: "העימות עם שרון לא הוסיף לו בטחון. אולי זה גם אחד ההסברים הינתר חשובים להיסוסיו בעניין הנסיגה מלבנון. הוא, כנראה, חשש מאוד להיות זה שיסתום את הגולל על הישגי המלחמה של אריק שרון".

ארנס לא התליט על נסיגה. גם במקרים רבים אחרים ליווה את קבלת החלטות שלו תהליך ארוך של התלבטות והתחבטות. למשל, מינוי ועדת זורע לחקירת פרשת אוטובוס 300. ארנס לא רצה למנות את הוועדה. הוא חשש לגורל שבויי צה"ל שבידי אש"ף, ויותר מכך האמין שמחבלים צריכים למצוא את מותם בפעולות מסוג זה. ללחץ הציבורי והעתונאי הכבד שהופעל עליו, היה משקל רב בהחלטתו למנות את ועדת החקירה בכל־זאת.

לארנס היה רק מפלט אחד מהבעיות בצה"ל, מצילו של שרון, מהתלבטויות והתחבטויות כואבות. ה"לביא" זו היתה הטריטוריה שלו והוא שיחק בה על כל המגרש. בלשכת השר היו נערכים דיונים מעמיקים וממושכים על נושאים כמו: בחירת כנף מתאימה ללביא. ארנס ניגן בדיונים האלה כינור ראשון. "שר התעשייה", קראו לו מאחורי גבו, והמהדרין הוסיפו: שר התעשייה האווירית.

שכן הנסיון לצייר את ארנס כמי שעסק מרבית זמנו בהפעלת התעשיות הבטחוניות והעסקתן בפרוייקטים בטחוניים – רחוק מאוד מהאמת. ארנס עצמו מודה: "זו אולי נקודת חולשה שלי, אבל בתקופה בה שרתתי כשר בטחון לא הזמנתי מהתעשיות הבטחוניות אפילו לא פיתוח אחד של אמצעי לחימה".

ארנס חטא אולי בכך שלא שם קץ לפרוייקטים מיותרים ויקרים שהחלו בהם קודמיו (ואשר את חלקם הפסיק אחר־כך ב"דקה ה־90" יצחק רבין). התערבות של ארנס בפרוייקטים כאלה, שגם לדעתו הם בחזקת שערוריה ובזבוז, היתה חוסכת למדינה כסף רב. אבל ארנס פשוט לא התערב – לא הזמין ולא הפסיק פרוייקטים.

"ארנס נהג בקצינים כיו"ר מועצת מנהלים. הם רצו שר דומיננטי עם הנחיות חד־משמעיות ודברים חותכים, והוא בא אליהם עם תיזות ואנטי־תיזות".

את אהבתו, זמנו ומירצו השקיע במקום אחד ובפרוייקט אחד בודד: התעשייה האווירית וה"לביא". גם את ההחלטה הזאת, על ייצור מטוס קרב ישראלי מתקדם, ירש מקודמיו, אבל במקרה זה נקט ארנס במדיניות של התערבות בלתי־מתפשרת. הוא עסק בכל דבר הקשור ב"לביא" – מבורג והנדסת אנוש של תא הטייס ועד נסיון מוצלח להוציא מהאמריקנים הסכמה להמרת כספי סיוע לצורך הוצאתם בישראל – לטובת פרוייקט ה"לביא", כמובן. בימיו נהפך ה"לביא" לנושא הדגל של מדיניות הבטחון כולה, והתעשייה האווירית זכתה ליחס שאיש במערכת הבטחון לא זכה לו. "היתה לנו תחושה" – אומר גורם במערכת הבטחון – "שאין דבר מלבד ה'לביא'. הכל למענו ובעבורו. כולם למען אחד".

בשכרון החושים הזה לא חזה ארנס את שעלול לקרות, את המצב שבו יתברר שאין כסף ושהברירה היא צה"ל בלי לביא – או לביא בלי צה"ל. נכון, גם המטכ"ל אשם בחוסר יכולתו לחזות את העתיד ולהבהיר את סדרי העדיפויות האמיתיים שלו, אבל גם שר הבטחון אשם. למרות שארנס טורח להדגיש: הבעיות לא החלו בתקופתי. הן נולדו אחר־כך. אצל רבין.

מבחינת אנשי התעשייה האווירית ארנס לא היה רק בנק, הוא היה גם ידיד. הם ראו בו את דוברם הנאמן ביותר, את פטרונם ונציגם. דלתו היתה פתוחה בפניהם בכל עת ולכל נושא. הוא ראה בהם את מי שיהפכו את ישראל ליפן של המזרח התיכון והשווה אותם ל"בואינג", "ג'נרל דיינמיקס" ו"מארסל דאסו". אם רבין מדבר על תעשיות בטחוניות שגדולות על המדינה, ארנס חשב שלישראל אין סיכוי לשרוד בלי תעשיות גדולות ומפותחות שיודעות לעשות הכל.

היה ברור לו שתעשייה אווירית שאינה מייצרת מטוס אינה ראויה להיקרא תעשייה אווירית. הוא עצמו היה אחראי בשעתו לייצור ה"ערבה", מטוס נטול יומרות – ובצדק, עכשיו, סבר, הגיע הזמן לגשת לעיקר.

בצה"ל עדיין לא קמה אז תנועת ההתנגדות הגדולה ל"לביא", אבל החלו כבר תחושות של אי נוחות. קצין בכיר בחיל האוויר אמר באותם ימים: "שר הבטחון לוחץ אותנו קשה עם הריצה חסרת המעצורים שלו ל'לביא'. אנחנו ממש חשים בלחץ שקשה לעמוד בו".

מאוחר יותר, בימים בהם דנה הממשלה בביטול הפרוייקט וארנס כבר היה שר בלי תיק, זוכרים אנשי הצבא איך תחושות, שהיו אולי מובלעות בימיו כשר בטחון, פרצו החוצה בשטף: "ארנס" – אומר אחד המשתתפים בישיבות האלה – "היה חושק שיניים, מתחקר כמו זיגל את אנשי הצבא, מצפה ממש למעידה שלהם ומנצל כל גמגום כדי לטעון שהנה, הקצינים האלה לא יודעים על מה הם מדברים".

גם בתעשייה האווירית היו שחשבו כי הלחץ מוגזם. ארנס, שהיה בעבר 15 שנה בתעשייה האווירית ושימש כסמנכ"ל ומנהל חטיבת ההנדסה, הרגיש כאילו חזר לארץ ילדותו ולעצצועים שכה אהב. בסך הכל, ארנס פגש שם רבים מעמיתיו לעבודה דאז, תחושה נעימה אל מול הניכור והמבוכה שגרמו לו המיפגשים עם קציני צה"ל.

ארנס בילה רבות בתעשייה האווירית וגם התערב באופן ישיר בניהולה – למורת רוחם של רבים בה. כשהוא משליך הצידה את תדמיתו המגומגמת והטולות מאינטריגות, הדיח ארנס את המנכ"ל מאיר רביר ומינה תחתיו את חברו משכבר הימים ועמיתו לסמנכ"לות התעשייה האווירית, שלום אריאב. כעיסקת חבילה (ראה פרשת משה לוי והמפח"ש) הדביק ארנס לאריאב גם מינוי פוליטי קטן: יוסי קטי, פעיל מפלגתי חסר נסיון קודם, מונה כסמנכ"ל לכח אדם ומינהל. לצורך העניין פוטר אביגדור קפלן, מנהל אהוב ומוכשר, בעל תואר שני במינהל עסקים.

ארנס מבטיח שאם יחזור למשרד הבטחון, אחרי ה־1 בנובמבר, יהיה אחד מצעדיו הראשונים בחינה מחודשת של ה"לביא" והאפשרות להחייאתו. אלא שגם ארנס יודע שההבטחה הזו, שכוחה יפה לימי בחירות, אינה שווה הרבה. מהשיחה שלנו איתו (ראה מסגרת) עולה בבירור שארנס, אפילו ארנס, משלים עם מות ה"בייבי" שלו.

אם יהיה ארנס שר בטחון הוא ימלא את הבטחתו ויבחן את סיכויי החחיאה, אבל עד מהירה יראג גם לפירסום הבוליטין הרשמי המאשר את המוות. אגב, אם ישאל כבר עכשיו את משה קרת, מנכ"ל התעשייה האווירית, יוכל לשמוע ממנו שאין בעצם מה לברוח, שכן דבר לא השתנה מאז החלטת הממשלה. גם קרת סבור שאי אפשר כיום לדבר ברצינות על החייאת ה"לביא". ארנס יודע גם שבצה"ל לא יבלעו את הצפרדע הזאת. דן שומרון ואביהו בן־נון כבר הבטיחו להתפטר – אם וכאשר.

מה עוד יעשה ארנס במשרד הבטחון אם יחזור ללשכת השרז אינתיפאדה כמובן. ארנס, אגב, איננו מסכים עם מודעי שניתן לפתור את הצרה הזאת בשבוע. גם לא בחודש. הוא מודה: "הבעיה קשה מאוד. קל לדבר, קשה מאוד לעשות". יש לו ביקורת על הדרך בה פועל כיום צה"ל, אך אין בידיו פתרונות מהפכניים וחד־משמעיים.

אם יהיה ארנס שר בטחון ימשיך צה"ל לפעול פחות או יותר באותה דרך, כשהמבט יופנה כל הזמן אל דעת הקהל העולמית ובעיקר לוושינגטון. ארנס חושב שצריך להגיב בהריסת בית על כל זריקת אבן, אבל הוא יבליג אם יתברר לו שהאמריקנים לא קונים את התגובה הזאת. סביר להניח שהאמריקנים לא יקנו. הוא לא יצא מכליו כדי לפעול נגד כפרים שיניפו דגלי פלשתין, הוא גם איננו רואה סיבה להכניס את החיילים לתוך קסבות ושכונות צפופות. בסך הכל אותה הגברת, וכמעט אותה אדרת.

ומעבר לכל ענייני היום־יום האלה, ארנס, אם יחזור למשרד הבטחון, ימצא שהחיוך הנועם ההליכות שלו כבר אינם כובשים לבבות. המים בבריכה יהיו קרים הרבה יותר, והשטיח כבר לא אדום. שלא לדבר על התקשורת ועל צילו המאיים של שרון. חיים קשים.

עמנואל רוזן

פנטהאוז
יגאל לב

גבר לשם כבוד

יל העניק לה את התואר הנכבד ביותר שיכול לדעתי להעניק לאשה: "גבר לשם כבוד". או כפי שאמר לניר: ליאורה היא גבר בנפש אבל אשה על־פי גופה".

הדגש על ה"אבל". לא על הגבר. משום שאייל מעולם לא הסתייג מגופה של אשה. עולמו השוביניסטי ראה בגבר את הבעל־חיים הנעלה, ואילו האשה... מתוך כך, כאשר הכיר את ליאורה, העניק לה את תואר הכבוד שאין למעלה הימנו, ונדהם שליאורה סירבה להתגאות בו.

אייל, עומד לסיים השנה את לימודי המשפטים שלו. כנער מניר בשנה אחת, אבל, מדבר כמי שכל סודות העולם ניגלו לו ושוב אי אפשר לרגש אותו, להפתיע אותו.

עד שבאה ליאורה.

גליה, בתחושה הנשית, ראתה את הסדקים בשריונו של אייל. שריון העשוי מתווי פנים יפות, בטחון מלכלי, עבר צבאי, גבר שכל ימיו ראה בחברות או נשים, את תמצית עולמו. לגביו, החברים שגדל אתם, שלמד איתם בבית־הספר, ששירת איתם בצבא, הם אותה קהילה, שבה הוא רוצה לראות את פרצופו בראי. מהם הוא שואב בטחון, מקיף עצמו בהם במעגל סגור והם.

בכל אלה הנשים לא תפסו מקום בחייו.

עדיין מצוי בגיל חברות. ביחד. גברים־נערים והגלים עניין בעצמם. מציבים קודים של כבוד, מדרגות של הישגים, סמלים כדי להזדהות איתם.

אבל, מעשה שטן, אחד לאחר נשמטו חבריו מתוך המעגל ההדוק. גבי מצא לעצמו ידידה, מוישל'ה התחתן, חיימקה כבר מזמן גר עם נערתו. בכל אלה חש את עצמו לפתע בודד ונבוך. אולי לכן, כאשר נקלע אל מועדון הלילה, ופגש שם בזוג עיני סיגליה נדלקות, חש כי המבצר שבנה סביב עצמו מתמוטט.

ומן רב אמר לעצמו כי מערכת יחסיו עם ליאורה בנויה על מקריות. על הבלתי־צפוי. אייל משך את הוא כמו במקרה, אל מועדון הלילה. בשעה 2 של מוצאי יום חמישי והיא היתה שם. פגישה מקרית. לפחות לגביו היא היתה כזו. הוא נאחז במקריות כדי שלא להתחייב. לגביו, היתה ליאורה בחירה. שהוא יכול לחזור עליה שוב ושוב. בחירה שהיא ההיפך מהמחוייבות. בחירה שהיא מוצר של צירוף מקרים ותו לא.

באותם ימים הכתיר את ליאורה בתואר הכבוד: "גבר לשם כבוד" כאילו הוא מתעקש לשמור עדיין על מעגל הגברים המקיף אותו. מעגל של גברים שאפשר להיות איתם באורח פשוט, גלוי. בלי מסיכות, בלי פחד, לחשוב איתם יחד בכל רם בלי לחשוש שמהר הם ישתמשו בזאת כנשק נגדו.

"גבר לשם כבוד" משום שליאורה היתה אשה מלבנה. והיתה לה אוזן קשובה. מוח חד, כשרון לדעת לחלץ ממנו את תכונותיו היפות וללטש את מנהגיו המגושמים.

הכתיר אותה בתואר הזה והתכוון להגיד שהיא נושאת בתוכה את כל המיטב שבגבר יחד עם כל הנשמת גופה של אשה.

ליאורה, נמוכת־קומה, בהירת שיער. מאז ומעולם סבל אייל מתחושה, שבין כל חבריו הוא הנמוך ביותר. על־יד ליאורה ראה עצמו גבוה, מתבונן בה מלמעלה, חש את מלוא גברות נעוריו פורצת בשאגה של הנאה.

ליאורה היתה גרושה. דיברה על זאת כבדרך אגב. אירוע בלתי חשוב. כאורח כמעט מקרי היתה מזדמנת כל יום חמישי אל אותו מועדון לילה. משם היו הולכים לדירתו. מעולם לא קבעו פגישה. מעולם לא שאלה "האם תבוא?" או "מתי ניפגש?" מעולם לא באה בטרוניות. לא בנתה ציפיות. איתה חש אייל בדיוק כמו בין חבריו. סוף סוף, חברים אינם נכנסים זה לנשמתו של זה. הם מכבדים את מעגל הפרטיות. הם באים תמיד כאורחים מזדמנים וכמו דבורה, מזמזמים למעלה. בניגוד לתולעת המעיקה על הפרח מכבידה עליו.

באחת השיחות הסבירה לו ליאורה מרוע נשים, בניגוד לגברים, אינן יוזמות באהבה. זאת היתה שעת בוקר מוקדמת, ליאורה היתה שיכורה במקצת. מרחפת. אייל חש בשאלה המרפרפת על קצה לשונה, אבל הוא התעצל, או חשש למשוך אותה בלשונה. נוח לו להשאיר את המעגל סגור. להשאיר את הבקבוק מפוקק אחרת, עוד ייצא מתוכו השד ויתבע את עלבון השנים.

ליאורה דיברה על אשה ואהבה. על אשה שאיננה יוזמת. "תראה, היום זה נשמע מצחיק. היום הכל פתוח. האשה יכולה ליזום בדיוק כמו גבר. ואם אנחנו איננו עושות זאת, הרי זה לא צריך להתפרש כאילו אנחנו פוחדות לעשות את הצעד הראשון. פוחדות שידחו אותנו ואחר־כך ניחנק בעלבון נשיותינו. אם אנחנו לא עושות זאת זה פשוט משום שאשה אוהבת את ההפתעה..."

"איזו הפתעה?"

"אשה שמכינה כל יום אוכל בבית, אוהבת לאכול במסעדה לא משום שהאוכל במסעדה הוא טוב יותר, אלא משום שהאוכל הוא הפתעה. בבית אפילו הארוחות הטובה ביותר היא צפויה. אותו הדבר באהבה. ברגע שאני יוזמת, אני מאבדת את ההפתעה... הכל כבר צפוי... ואנחנו, הנשים, מוכנות לאבד גבר אבל לא לאבד את ההפתעה..."

לעיתים היה אייל מתבלבל. עולם המושגים שלו נופץ. התרסק לרסיסים בידה הרכה, הכמעט שובבה של הצעירה הזו שכבר היתה נשואה פעם ועכשיו היא משחקת בחירותה כמו בצעצוע חדש שנפל לידה.

באחד הלילות התבוננה בעיניו, באותו מבט שבו היא מקרבת את מצחה למצחו ושתי הסיגליות היפות שלה נפתחות מול עיניו ומפיצות אור סגול, ענוג שאייל לא עמד בו.

זה היה בערב שבו שברה ליאורה את כללי המשחק. במקום להמתין במועדון הלילה לבלתי־צפוי, צילצלה בדירתו.

עמדה בפתח נושאת אתגר. מחייכת בעצב אל מבטו המבולבל. אל האכזבה שניבטה מעיניו השחורות הגדולות. אכזבה ששירטטה קמטים דקים בזוויות פיו. היא קראה אותו כדרך שארם מתבונן במכחנה שקופה. עכשיו קילקלה את המשחק. היא יזמה.

אותו לילה, נושאת את עלבון אכזבתו, אמרה לו: "אחד הדברים שאינכם יודעים הוא שאין אתם קונים את אהבת אשה לפעמים, אתה קונה בסך הכל את... הכרידות שלי... אתה קונה את הפחד שלי להיות עם עצמי... אבל יהירות הגבר האווילית שלך אומרת לך שקנית את כולי... קנית את אהבתי..."

רדופת שוט העלבון, הטיחה בפניו דברים שלא היתה אומרת לו בזמנים רגילים. התכנסה בפינת המיטה, לא משתחררת מעווית קוצרות שקיבל אותה כשצילצה בדלת. "אתה זוכר את דיוגנס?"

אייל זכר, איזה תמהוני שגר בחבית והלך לחפש את הצדק עם נר. אבל ליאורה הוסיפה לו אינפורמציה שהוא לא ידע. "הברנש הזה, החכם היווני מהאסכולה הצינית שקראה לחזור לטבע, דיבר תמיד בשבח האוננות כדרך של האדם להשתחרר מתלות בזולתו... אני חושבת שבסופו של דבר אתה תלמידו הנאמן של דיוגנס... עד כדי כך אתה מפחד מקשר..."

מאוחר יותר אמר אייל לניר כי רק ההתגרות הזו גרמה לו להציע לה נישואין. "בחיים שלי לא חשבתי להוציא את המשפט הזה מפי. אבל היא כל־כך העליבה אותי, כל־כך פגעה בי. כל־כך התגרתה בי. עד שכמעט יצאתי מדעתי ובלי משים צעקתי: "בסדר, אני רוצה להתחתן איתך, טפשה אחת, את לא מבינה שזה מה שאני מנסה להגיד כל הזמן". אבל ליאורה התבוננה בו בשתי הסיגליות הפורחות שלה, בחיוך של תולה משתעשעת עם העכבר ואמרה בקול קר ומרוחק: "אתה יודע אייל, כל אשה צריכה להתחתן פעם אחת. היא חייבת את זה לעצמה. אבל אין טעם לעשות מזה הרגל..."

אסטרולוגיה

מזל מאזניים כבן ובת זוג

מלות המפתח אצל בני מזל מאזניים הן "איזון" ו"שלמות". המאזניים תמיד רואים את שני צידיה של כל בעיה ותופעה, ושואפים לאחד את הקצוות לשלמות הרמונית אחת. עובדה זו יוצרת אצל בני מזל זה שלושה טיפוסי יסוד:

אלה המגשימים את האיזון ע"י ישיבה פאסיבית במרכז ההתרחשויות ואינם מעזים לחשוף עצמם למערבולת המאבקים והתחרויות המשתוללת סביבם (הם אומרי ה"הן", המתקשים לתפוס עמדה ולקבל החלטות ומתקפלים לנוכח ביקורת); אלה המטילים עצמם לתוך המערכה בלהט פנאטי, במטרה "להשיב את הסדר על כנו" ולהכניס איזון למצב שאינו מאוזן (הם נוקשים וחד־צדדיים ואינם בוחלים בשום אמצעי כדי לכפות את תפיסת האיזון והצדק שלהם על סביבתם); והטיפוס השלישי – המאחד בתוכו את כל הקצוות ולכן הוא מעין סתירה מהלכת: שונא להסתבך במריבות ומתקפל לנוכח כל אגרסיה המכוונת נגדו – ויחד עם זאת חזק ועקשן ומשיג את שלו במניפולציות מתוחכמות; מבקש עצה והדרכה – אך לבסוף מתעלם מהעצות ועושה רק מה שהוא רוצה; מדבר וחושב על רגש ועל חווית ה"יחד" – אך מתקשה לאהוב באמת; מאמין גדול בשיויון – אך למעשה מתנהג כשוביניסט גברי לכל דבר.

המאזניים הוא פרפקציוניסט המטפח בקרבו תמונה דמיונית של עולם מושלם, סימטרי והרמוני, המתנהג לפי כללים של צדק, הגינות ושוויון. במסגרת חוקי אותו עולם דמיוני, הוא קובע לעצמו תוקים תכויות "המגיעות" לו מטבע הדברים: איזה יחס מגיע לו, איזו תמיכה, איזו מידה של התחשבות וכו'. וכשנמנע ממנו דבר המגיע לו ע"פ תפיסתו – הוא נתקף בהלם מגודל האנוכיות וחוסר ההגינות של החברה האנושית. זהו הפינוק האופייני לבן מזל מאזניים: הציפייה שהעולם ינהג ע"פ אמות המידה הפרטיות שלו, שיבוא לקראתו ויעניק לו מה שהוא דורש. דוגמה מעניינת לתכונה זו ניתן לראות בשעה שהמאזניים מחזר אחר אשה שאינה מעוניינת בו: הוא מסרב להתייחס ברצינות לדחייה שלה ומנסה את מזלו שוב ושוב, עד שהיא נכנעת – או עד שהוא מוצא תחליף הולם.

המאזניים המצוי מפותח מבחינה מחשבתית, אך הרגש שלו לוקה בחסר. הוא מאוהב בעצם האהבה. הוא שופע רומנטיקה, משתדל לטפח אווירה הרמונית וסביבה אסתטית, מוכן להקדיש זמן ומאמץ לקשר, מדבר על אהבה, מהלל את האהבה ומתווכח על אהבה, חש התעלות מעצם רעיון האהבה, אבל לא כל־כך חש אהבה במקרים המעטים בהם ירשה לעצמו להיסחף מבחינה רגשית – יהיה זה, לרוב, כשנסיבות חיצוניות יציבו מגבלות מעשיות לקשר עם בת הזוג: אהבה עם אשת איש, עם תיירת ששהותה לצידו מוגבלת, וכרומה.

יחד עם זאת, המאזניים זקוק לבת זוג כאוויר לנשימה. הרי שלמות ואיזון הן לגביו מלות מפתח. ולשם האיזון יש למזג שני קטבים מנוגדים, כלומר גבר ואשה. לכן בת־זוג, בשבילו, היא צורך חיים. אותה קוטביות חייבת להישמר גם בתפקידים הגבריים והנשיים במסגרת השותפות: על האשה להיות הנשית והמתוורת, ועל הגבר – החזק והקובע. כבר אמרנו שהמאזניים הוא שוביניסט גברי מובהק. יחד עם זאת, הוא זקוק להיזון חוזר אינטליגנטי מצד הפארטנרית, ולאוזן קשבת ומבינה. בגפו – הוא מרגיש חצי; ולשם ההשלמה, הוא זקוק לחצי השני.

המאזניים נעימים וחביבים, בעלי טקט וחינניים, אך רובם אינם משופעים בחוש הומור ונוטים להתייחס ברצינות תהומית לחיים בכלל ולעצמם בפרט.

תכונותיו של המאזניים – כולל החיוביות שבהן – עלולות להקשות על שותפות נשואין מוצלחת: הצרוף של שוביניזם, שליטה רגשית, דרישה לשלמות, עליונות מוסרית, פינוק והעדר הומור – אינו מבטיח סיפוק רגשי לבת הזוג. מסיבה זו, לאחוז לא מבוטל של בני מזל מאזניים, הנשואים (הראשונים, לפחות) עלולים להיות מאכזבים. בעצם הכמיהה הבלתי־מתפשרת שלהם לשלמות הם פוגעים בהרמוניה של השותפות.

לרוב המאזניים יצר מיני מפותח והם מאהבים "חוקיים". הטיפוס הקיצוני וה"מקולקל" ינצל יכולת זו כאמצעי שליטה על נשים. הוא יהיה דון ז'ואן חסר תקנה שאינו מסוגל לקיים קשר יציב ותקין אלא יראה בכל אשה אובייקט מיני: הוא יכבוש, ינצל ויזנח אותה.

האשה המאזניים דומה לבן מזלה, אלא שהיא נוטה להסתיר את ההחלטיות והאינטלקט הגברי מאחורי תדמית של "תלתלוליות" רכה ומקסימה. גם היא אוהבת טקסיות רומנטית, אך ביסודה היא אינה יצור רגשי. היא עצמה אינה נוטה לנקוט ביוזמות – אך מצפה מחזולת שיעשה זאת בשבילה. אנו מוצאים אצלה אותה נחישות ואותו פינוק כאצל ברהמזל הזכר, ויחד עם זאת אותה הזדקקות בסיסית לקשר הרמוני.

בשורות אלה ניתחנו רק את טיפוס המאזניים השכיח – אך גם המורכב ביותר: זה המאחד בתוכו קצוות שונים ומשונים ונהפך לפרדוקס מהלך. שני הטיפוסים האחרים שהוזכרו למעלה פשוטים וצפויים יותר. המאזניים הפסיבי כה חושש מהפרת איזון עד שהוא מוותר על כל יוזמה (לפי העקרון ש"מי שאינו פועל – אינו מקלקל"), ומשאיר את כל ההחלטות ואת ניהול החיים המשותפים בידי זוגתו. ואילו המאזניים הקיצוני עלול להגיע לידי אלימות משום שהוא אינו מצליח להגיע לאיזון הרמוני לא עם עצמו ולא עם סביבתו. מפניו – שומרת נפשה תרחק.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 21 ל־27 באוקטובר

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
הדגש בימים אלה הוא על בילויים ועל רומנטיקה, אך הישמרו מפני שימוש מופרז בכרטיס האשראי. ביחסים עם שותף מו־טב לחיות פתוחים, אחרת עלולה להיווצר מתיחות. עלולות להיות הוצאות הקשו־רות בילדים.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
השבוע הוא זמן טוב לבילויים, אך כדאי להקדיש זמן גם לזירה הביתית ולהשלים משימות שדחיתם זמן רב. הימנעו מהתנ־הגות שתלטנית כלפי בני משפחה וילָ־דים. בתחום הרומנטי כדאי לנהל שיחות מלב אל לב.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
במישור העסקי, נסו לא להתייחס לדב־רים כאל מובן מאליו; כדאי לבדוק כל דבר היטב. זה זמן טוב לאירועים חברתיים, ותוכלו ליצור במהלכם קשרים חשובים. בתחום האישי עלולות להיות אי־הבנות.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
כסף שיגיע בקלות גם ייעלם במהירות. בתחום העסקים צפויה לכם בימים אלה הצלחה, אך היוצאים לטיול עלולים להידרש להוצאות בלתי־צפויות, שיעיקו על התקציב. אתם מרגישים שחבר מאכזב אתכם.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
קרוב משפחה עלול לשכוח למלא התחיי־בות כלפיכם; אל תתייחסו אליו בחומרה יתרה. בתחום הכספים השיפוט שלכם אינו במיטבו עכשיו, אך מהבחינה החבר־תית תוכלו להשפיע רבות על הסובבים אתכם.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
הקפידו לשמור סוד, אך ביחסים עם שות־פים יש צורך ביתר גילוי־לב ובתקשורת טובה יותר, כדי לפתור בעיות בצוותא. אל תנסו להתמודד בבת אחת עם הרבה דב־רים. התפתחות כספית חשובה נראית באופק.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
בתחום החברתי המצב משופר ביותר השב־וע, אך ראשית יש להשלים את המשי־מות בעבודה. הימנעו מהוצאות ראוותני־ות. הקשר עם מישהו קרוב הולך ומתהדק. אין זה הזמן להלוות או ללוות כספים מחברים.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
יש לכם השבוע רעיונות רבים בתחום הקריירה, אך כדאי להעמידם על בסיס מציאותי ומעשי – רק כך תושג התקד־מות. קודם לכן, הקפידו להשלים משימות שהתחלתם. בתחום הרומנטי צפויות עלי־ות ומורדות.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
מישהו שאתם באים איתו במגע נוטה להגזים. סמכו על החושים שלכם – כך תוכלו להסתדר טוב יותר עם מישהו קרוב. זה זמן טוב לטיולים ולפעילויות עם ילדים. בתחום העבודה כדאי לגלות יותר אופטימיות.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
כדאי להיות זהירים יותר לגבי אפשרויות פיננסיות – הישמרו מפני תכניות להתעש־רות מהירה. שיחות בענייני עסקים על־לות להתעכב השבוע. תכניות חברתיות שתעשו עכשיו נתונות לשינויים.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע מוטב לצאת לקניות לבד, בלי מל־ווים; אל תניחו לאחרים להניא אתכם מה־חלטתכם. עם זאת, ענייני שותפויות מו־דגשים עכשיו. בחודש הבא צפויים לכם טיולים ונסיעות. טפחו את התדמית החי־צונית.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אתם נוטים השבוע להתפרצויות של פזיזות. נצלו זאת כדי להשיג את ההתקדמות הד־רושה, שכן לאחר מכן תבוא תקופה של חשק להתבטל. בתחום הקריירה יש לנ־קוט גישה החלטית. אין להפריז בקניות עכשיו.

ילדים

21 באוקטובר 1988 גליון 358 י' בחשון תשמ"ח

עריכה בת חוה בר עריכה גראפית חוה עילם

נכות – לא לעולם

יואל גפל
צילום:
דניאל סטוקלין

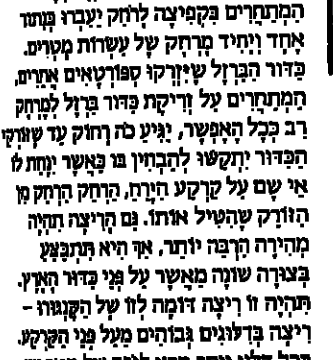
בוקר אחד, התעורר יואל גפל בן ה־5, רצה לקום מהמיטה ולא יכל. הוא התקשה להזיז את רגליו, תוך 12 שעות אחז השיתוק בכל גופו ומנע ממנו אפילו את היכולת לנשום. הבהילו אותו באמבולנס לבית התולים ליחידה לטיפול נמרץ. יואל ניצל, יכולת הנשימה חזרה אליו אך הוא הפך למשותק מהצוואר ומטה. בשפה הרפואית הוגדרה מגבלותו קואדרופלגיה (שתוק חלקי בארבע גפיים) בתחילה לא היה מסוגל לבצע שום תנועה כעבור מספר שבועות הבחינו הוריו כי לאחר שמעצבנים את יואל הוא מגיב בהזזת כתפיו, סימן טוב! מאותו רגע התחיל תהליך שיקום מיוחד של יואל בסיוע הוריו. הרופאים ניבאו כי הילד ישאר משותק ואפסת כל תקווה כי יקום על רגליו. אך יואל החליט אחרת – לאחר תשעה חודשים של מאמצים מרובים ועבודה קשה הוא הצליח לעזוב את בית לווינשטיין, (המרכז הרפואי לשיקום), כשהוא מדדה על קביים. "תהליך השיקום היה קשה", מספרת אימו, "כאשר נפל בפעם הראשונה בכה וביקש שאעזור לו לקום, הכרחתי אותו לקום לבד, בסוף הוא קם, ויותר לא ביקש את עזרתו של אף אחד". במהלך השיקום החל יואל לשחות בעזרת ידיו, לרכוב על סוסים, לאורך התקופה הקשה הזו אימץ את המשפחה קיבוץ יקום. מצבו של יואל הלך והשתפר אך לשיא השיאים הגיע בעזרתו של דניס הנובר, בעל המרכז ללימוד לחימת הישרדות אותה פיתח בעצמו. שיטתו הוכיחה את עצמה כאשר שניים מחניכיו הצליחו להדוף מעליהם שני צעירים ערביים שתקפו אותם בשדות בקרבת רמת השרון. "אצל דניס למדתי להגן על החיים שלי", אומר יואל, והחיים שלו זה לשוב להשתמש ברגליים כמו שאר הילדים במכון. כיום לאחר שנת אימונים במכון, העניק לו דניס חגורה כתומה, יואל רץ ונופל, אך לא מוותר. העיקר, הוא משתמש שוב ברגליו, אם כי עדיין סובל מבעיות חוסר שיווי משקל. "אם כוח כוח רצון", אומר עליו בחיבה דניס, "הוא יגיע אצלי גם לחגורה שחורה, אך בשביל הכבוד או החיים שלך צריך לעבוד"

דניאל סטוקלין

עתידנות

אולימפיאדת הירח

אי שם במאה הבאה יתכן ותתנהלנה אולימפיאדות גם על פני הירח. תהיינה אלו אולימפיאדות מיוחדות במינן. יחודן ינבע מכח המשיכה המגוחך השורר על פני הירח. כידוע יש לכדור הארץ שלנו כח משיכה. כח המשיכה מושך את הגופים ולכן יש להם משקל. גם לירח יש כח משיכה, אולם הוא קטן פי ששה מזה של כדור הארץ. אולם מכיון שכח שריריו של האדם נותר כפי שהוא, הוא יוכל לקפץ לגבה רב הרבה יותר, לנתר למרחק רב יותר ולרוץ מהר יותר.

ספורטאים שיתחרו זה בזה בתחרויות האולימפיות שעל פני הירח, יקפצו לגבהים העולים על עשרה מטרים. במלים אחרות, זה ממש כמו לקפץ מן המדרכה אל הקומה הרביעית של בנין, לפחות. המתחרים בקפיצה לרחק יעברו בנתור אחד ויחיד מרחק של עשרות מטרים. כדור הברזל שיזרקו ספורטאים אחרים, המתחרים על זריקת כדור ברזל למרחק רב ככל האפשר, יגיע כה רחוק עד שזורקי הכדור יתקשו להבחין בו כאשר ינחת לו אי שם על קרקע הירח, הרחק הרחק מן הזורק שהטיל אותו. גם הריצה תהיה מהירה הרבה יותר, אך היא תתבצע בצורה שונה מאשר על פני כדור הארץ. תהיה זו ריצה דומה לזו של הקנגורו – ריצה בדלוגים גבוהים מעל פני הקרקע. בכל דלוג ינתר הרץ לגבה של מטר עד שלשה מטרים ויעבר מרחק גדול.

יש להניח שגם בטקס הפתיחה של אולימפיאדת הירח ינצלו בצורה כלשהי את כח המשיכה הנמוך. למשל, ברקודים בהם יקפצו הרוקדים לגבהים מרשימים של מטרים אחדים מעל פני הקרקע. להתראות באולימפיאדת הירח.

יורם אורעד

גם אני הייתי ילד

מוני מושונוב

מוני מושונוב צילום: דניאל סטוקלין

השחקן מוני מושונוב (זהו זהו) נולד ברמלה.

"גרנו בבית ערבי בדרום העיר, ואני קנאתי באלה שגרו בשכון... מהבקר ועד הערב שחקתי כדורגל, לפעמים גם בגולים. ברמלה, בימים ההם, היו כנופיות ילדים. הייתי קטן מלהשתתף בקרבות, אך עזרתי לאחי הגדול, שהיה מנהיג אחת הכנופיות בכך שהבאתי לו אכל מאמא, או קורא לו בשמה לחזור הביתה לישון. עם אחי הלכתי להצגות יומיות, כשאנו אוחזים יד ביד. גבורי ילדותי היו צ'ארלי צ'פלין, השמן והרזה, ושחקן כדורגל ישראלי – שעיה גלזר.

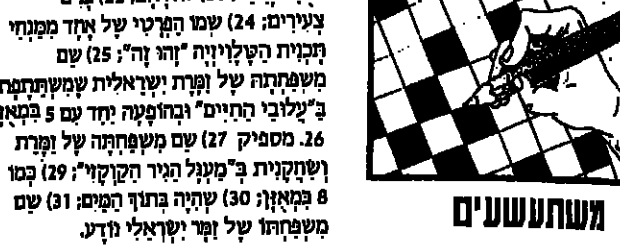
גדלתי בשוק של רמלה, לאבי היה שם עסק. השוק הוא גלריה של טפוסים, שונים ומשנים. אין ספק שבתכנית הטלויזיה "זהו זה" אני מגלם חלק מאותן דמויות שראיתי בימי ילדותי בשוק. המאכלים האהובים עלי עד היום הם מאלה שטעמתי בשוק: פלאפל טוניסאי וקבאב בולגרי. לא אהבתי כאשר המבגרים החליטו לגבי בלי להתיעץ עמי. גם הייתי "הגמוף" של הכתה, לא הוסיפה לי מצב רוח, תמיד נאלצתי לטפס לראש הפירמידה בתמונות. תמיד הייתי הליצן של הכתה. אך זה לא קל להיות ליצן. מצד אחד – המורים לא אוהבים את הטפוס הזה, שמערער את הסדר הטוב בכתה. אך מצד שני, החבר'ה תמיד מצפים שתצחיק אותם, וחסר לך שלאו

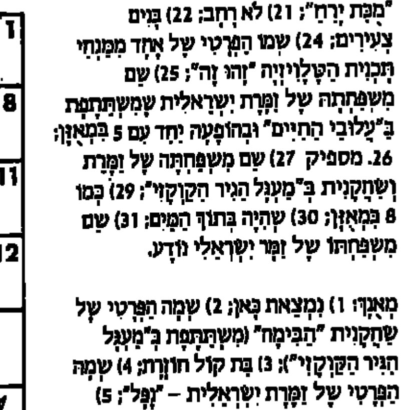
באחד הימים הגיע לארץ קרקס בולגרי. התרשמתי מאד מהליצן שנקרא "טושקו". מאחר יותר סוג ההומור שלו השפיע עלי מאד. אגב, על טוב לבם של יהודי בולגריה מספרים רבות, אני זוכר, כיצד נרתמו המה לעזרתו של "טושקו" ואספו למענו תרומות, כאשר נודע להם כי בזמן סבוב ההופעות חלתה בתו.

היתה לי בילדות בעיה של נפיחות מוזרות, שהופיעו לסרוגין באזורים שונים בגופי. שנאתי לקבל את הזריקות מכל הרופאים אליהם סחבה אותי אמא. עקב כך נעדרתי משעורים. באחד מהם למדו את הכפולות של 6. עד היום אני אף פעם לא בטוח כמה זה 6 x 9... כמה זה?...

זכור לי ילד מהכתה בשם יצחק דבש, הוא היה רזה ומוזר, קרא הרבה ודבר לאט. יום אחד, כשישבתי לידו בקשה המורה כי יקרא את שעורי הבית, והוא קרא מתוך מחברת, שלא היה כתוב בה דבר. מאז הערצתי אותו, בעיני הוא היה גאון. כיום, עם הפרסום שיש לי ב"זהו זה" אני חי בשלום. בתחלה, כאשר ילדים זהו אותי ברחוב, הייתי בורח מהם. הם דלקו בעקבותי בצעקות שמחה. זה היה עסק לא נעים. אך כיום אני מתיחס אליהם כאל ילדים רגילים. כנראה שזה מרגיע אותם מהתגלית המרעישה והם עוזבים אותי לנפשי. סך הכל אני מבין ללבם הרי גם אני ארבתי לאמנים כמו אריק איינשטין ויעקב בנאי, כששוף סוף הגיעו לרמלה.

דניאל סטוקלין

משתעשעים

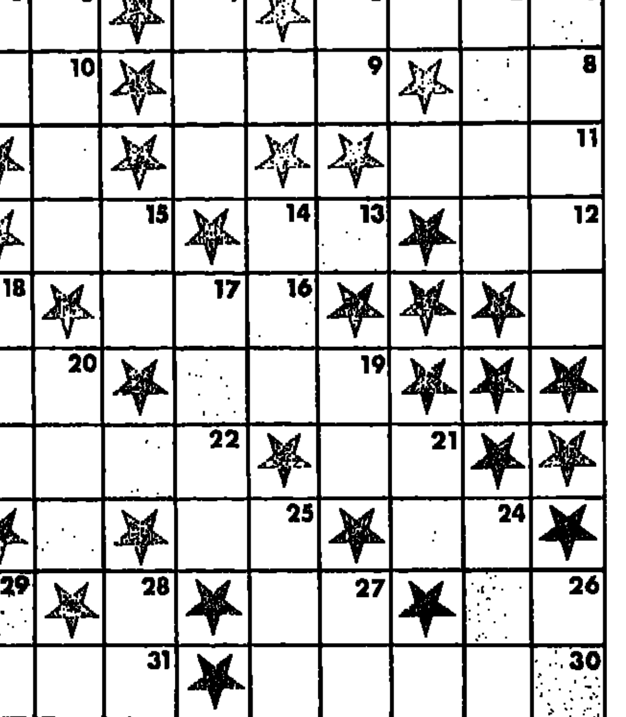
תשבץ מעולם הבדור

אם תפתרו נכונה את התשבץ, תקבלו בטורי האלכסונים (ימיני ושמאלי) שני שמות.

מאוזן: 1) שמה הפרטי של זמרת ושחקנית ישראלית (שם משפחתה – רבינוביץ); 5) שמו הפרטי של זמר ומלחין ישראלי; 8) אות עברית; 9) תלוי על תורן; 10) נמשך, המושך, נמשך אל...; 11) שם משפחתו של קריין טלויזיה ישראלי (לקראת שדור); 12) קריאת צחוק הנמצאת גם בסופה של כל שמחה; 13) כן באנגלית; 15) שם משפחתו של שחקן ישראלי שהופיע ב"קרובים קרובים" (אילן); 16) הזכר נעוים; 18) בן הכבשה; 19) מפסק המשמש לחבור זרם חשמל והפסקתו; 20) שחקנית אמריקאית זוכת אוסקר על "מכת ירח"; 21) לא רחב; 22) בנים צעירים; 24) שמו הפרטי של אחד ממנחי תכנית הטלויזיה "זהו זה"; 25) שם משפחתה של זמרת ישראלית שמשתתפת ב"עלובי החיים" ובהופעה יחד עם 5 במאוזן; 26. מספיק 27) שם משפחתה של זמרת ושחקנית ב"מעגל הגיר הקוקזי"; 29) כמו 8 במאוזן; 30) שהיה בתוך המים; 31) שם משפחתו של זמר ישראלי נודע.

מאנך: 1) נמצאת כאן; 2) שמה הפרטי של שחקנית "הבימה" (משתתפת ב"מעגל הגיר הקוקזי"); 3) בת קול חוזרת; 4) שמה הפרטי של זמרת ישראלית – "נפל"; 5) שם משפחתו של פזמונאי ידוע; 6) משקה עממי; 7) שמו הפרטי של זמר ישראלי השר בסגנון יווני; 14) פועל העוסק בהקצעת אבנים באזמל; 15) דרישת שלום (בר"ת); 17) שם משפחתו של בדרן ישראלי ידוע; 18) שמה הפרטי של "קיפי"; 19) אדון; 20) העביר ידיעת ברדיו; 21) בעל חיים אטי; 23) שם משפחתה של שחקנית תאטרון ידועה וגבורת סדרה טלויזיונית ("קרובים קרובים"); 24) עובד במטוס; 25) חור או נקב באדמה (כתיב חסר); 26) שם משפחתם של צמד זמרים ישראלים; 28) יום טוב; 29) קרס.

מימי

7	6	5	★	4	★	3		2	1
		10	★			9	★		8
	★		★		★	★			11
	★		15	★	14	13	★		12
	18	★		17	16	★	★	★	
★		20	★			19	★	★	★
23				22	★		21	★	★
	★		★		25	★		24	★
	29	★	28	★		27	★		26
			31	★					30

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א.

מה הולך

עד מאה שלושים ואחד

למייבלוד דווידזה כבר אי־אפשר להגיד עד 120. הוא כבר הרבה אחרי.

בברית־המועצות יש מדינה הנקראת גרוזיה והיא מפרסמת באריכות חיי תושביה. הזקן שבהם, מייבלוד דווידזה, חגג את יום הולדתו ה־131.

"אתן לכם עצה, אל תתרגזו בגלל שטויות, שכל יום חדש בחייכם ישמח את לבבכם", אמר הקשיש לעתונאים.

לדווידזה 167 צאצאים. בנו הבכור עוסמן, צעיר בן 98 התאונן: "כשאנו יוצאים יחד לטיול, קשה לי ללכת בקצב שלו".

דווידזה מתלונן רק על שמיעה לקויה, ובשנה שעברה הזעיק, בפעם הראשונה בחייו רופא... "היה לי קר".

ובאותו שבוע שדווידזה חגג יום הולדת, נפטר בעיר ג'דה שבערב הסעודית עבדל מואין עטיה אל תקאפי והוא בגיל 145.

רחל שי

גורילה מיפן

מג'יקל מרפי – הגורילה מיפן הוא השגעון האחרון שכובש את עולם הצעצועים. הגורילה עשוי מפרווה ומשמיע נהמות עם לחיצה עליו.

הוא לבוש בבגדים ססגוניים: חולצות ומכנסיים בשלל צבעים, אובראלים ואפודות.

